

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY DĘBICA NA LATA 2009-2020

DĘBICA 2009

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	3
CZEŚĆ I. PROCEDURA TWORZENIA GMINNEJ STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	7
ROZDZIAŁ I PODSTAWY PRAWNE W ZAKRESIE PLANOWANIA POLITYKI SPOŁECZNEJ W UNII EUROPEJSKIEJ.....	7
ROZDZIAŁ II OGÓLNO KRAJOWE PRAWNE PODSTAWY OPRACOWANIA STRATEGII.	9
2.1 DOKUMENTY PROGRAMOWE.....	9
2.2 Ustawodawstwo.....	12
2.3 Dokumenty regionalne i lokalne.	21
CZEŚĆ II DIAGNOZA.....	22
ROZDZIAŁ I CHARAKTERYSTYKA GMINY DĘBICA	22
1.1 Ogólne informacje o gminie.....	22
1.2 Sytuacja gospodarcza	25
1.3 Rolnictwo	28
1.4 Sytuacja demograficzna.....	29
1.5 Warunki życia mieszkańców gminy.....	40
1.6 System pomocy społecznej w gminie Dębica	49
ROZDZIAŁ II ANALIZA NAJPOWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE DĘBICA	67
2.1 Powody przyznawania pomocy	67
2.2 Problem biedy i ubóstwa w gminie. Dziedziczenie biedy.....	69
2.3 Bezrobocie	72
2.4 Osoby niepełnosprawne i długotrwale chore	78
2.5 Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych.....	81
2.6 Niekorzystne tendencje demograficzne – starzenie się społeczności.....	83
2.7 Uzależnienie i przemoc	85
2.8 Bezdomność	88
2.9 Mapa problemów społecznych gminy Dębica.....	90
2.10 Analiza SWOT w zakresie polityki społecznej w gminie Dębica.....	91
2.11 Zasoby społeczne.....	98
CZEŚĆ III. STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	100
ROZDZIAŁ I MISJA I WIZJA GMINY DĘBICA W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	100
ROZDZIAŁ II CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE DLA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	101
ROZDZIAŁ III ZASADY REALIZACJI GMINNEJ STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	113
ROZDZIAŁ IV WDROŻENIE STRATEGII W GMINIE DĘBICA	114
ROZDZIAŁ V MONITORING I EWALUACJA.	116
ZAKOŃCZENIE	120
SPIS MAP.....	121
SPIS TABEL.....	121
SPIS WYKRESÓW.....	122
BIBLIOGRAFIA	124

WSTĘP

Strategia rozwiązywania problemów społecznych to systemowe wzory interwencji społecznych, podejmowanych w celu zmiany (poprawy) zjawisk występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Mówiąc o gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, należy mieć na myśli w szczególności skoordynowane działania publicznych, pozarządowych i prywatnych instytucji integracji społecznej, prowadzone na terenie gminy, podejmowane dla poprawy warunków życia oraz jakości zaspokajania potrzeb społeczności lokalnej.

Konieczność opracowania niniejszego dokumentu wynika wprost z art. 17 ust. 1 Ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r., który stanowi: „do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”. Strategia jest instrumentem nowoczesnej polityki społecznej wdrażanej na poziomie lokalnym przez władze samorządowe we współpracy z innymi sektorami, która ma pobudzać do lepszego, efektywnego rozwiązywania problemów społecznych jej mieszkańców.

Podstawowym przesłaniem strategii jest stworzenie systemu, który w miarę możliwości i posiadanych środków pozwoli na poprawę warunków zabezpieczenia socjalnego społeczności lokalnej i stanowi podwalinę programów operacyjnych i projektów, których wdrożenie pozwoli zrealizować zamierzenia strategii.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dębica wskazuje kluczowe kwestie społeczne, z jakimi borykają się mieszkańcy, ich niezaspokojone potrzeby, określa kierunki działań na rzecz niwelowania zjawisk społecznie niepożądanych, negatywnych oraz zajmuje się tworzeniem mechanizmów wzmacniających efektywność dokonywanych zmian. Diagnoza problemów społecznych występujących na terenie Gminy Dębica została sporządzona w oparciu o dane będące w dyspozycji Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dębicy uzyskane w toku bieżącej jego działalności, dane uzyskane z Urzędu Gminy w Dębicy, Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Rzeszowie, Powiatowego Urzędu Pracy, instytucji i

organizacji współpracujących z Ośrodkiem. Wiodącą rolę odgrywała analiza sytuacji **SWOT** tj. identyfikacja słabych i mocnych stron sposobu rozwiązywania problemów społecznych, grup i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz analiza zasobów prowadząca do wskazania szans i zagrożeń w najbliższym środowisku. Przy opracowywaniu strategii starano się wyznaczyć kierunki polityki społecznej i wynikające z niej działania prowadzone w latach 2009 - 2020 odniesieniu do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wypracować koncepcje pozwalających na korzystanie z europejskich funduszy strukturalnych, dzięki którym istnieje szansa na wzmocnienie instytucjonalnych form pomocy o nowe rozwiązania.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest zgodna z podstawowymi zasadami współżycia społecznego a w szczególności z zasadą pomocniczości. Pojęcie pomocniczości oznacza, że struktury wyższe np: organy władzy nie powinny wyręczać osób, rodzin, grup społecznych w tym, w czym mogą same sobie poradzić. Rolą organów władzy jest przede wszystkim: pobudzanie, podtrzymywanie, wspomaganie, wspieranie, gdy realizacja tych zadań przekracza ich możliwości. Bardzo ważnym czynnikiem jest wyzwalanie, wykorzystywanie zewnętrznych zasobów i kompetencji osób, grup oraz społeczności lokalnych.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych zorientowana jest na rozszerzenie i unowocześnienie form pracy socjalnej, ścisłą współpracę z instytucjami i organizacjami działającymi w sferze pomocy społecznej oraz instytucjami sfery polityki społecznej takimi jak: placówki oświatowe, służba zdrowia, ZUS, KRUS, PUP, sądy, policja.

Pomoc Społeczna realizowana w gminie Dębica nie koncentruje swych działań wyłącznie na pomocy materialnej, chociaż zapewnienie dochodu na poziomie interwencji socjalnej dla osób nie posiadających dochodu lub o niskich dochodach stanowi ważny element działań pomocowych. W rozwiązywaniu problemów bardziej skuteczny jest model pomocy nastawiony na wzmocnienie postaw aktywnych oraz wspieranie osób i rodzin zgłaszających się z prośbą o pomoc.

Systemowe podejście do rodziny powoduje, że dysfunkcje mające w niej miejsce nie są traktowane jako izolowane zjawiska dotyczące pojedynczych osób. Stąd pomimo wielu różnych form pomocy skierowanych bezpośrednio na jednostkę, podejmuje się także pracę z całą rodziną, gdyż zmiany w jej funkcjonowaniu stanowią szansę na to, że następne pokolenie nie stanie się podopiecznymi pomocy społecznej.

Działania GOPS-u mają na celu nie tylko łagodzenie skutków trudnej sytuacji bytowej świadczeniobiorców pomocy społecznej, lecz także usuwanie przyczyn tkwiących często w sferze psychicznej i społecznej.

Najczęściej występującymi problemami społecznymi są : ubóstwo, bezrobocie, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, wielodzietność, samotne wychowywanie dzieci, alkoholizm, bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych. Często następuje kumulacja wielu problemów społecznych w jednej rodzinie, także trudno ustalić co jest przyczyną pierwotną, a co skutkiem. Wieloletnie doświadczanie negatywnych sytuacji powoduje przenoszenie i utrwalanie niekorzystnych wzorców na kolejne pokolenia.

Rozwiązywanie problemów społecznych wymaga podejmowania wielorakich działań strategicznych, w tym zwłaszcza:

- **interwencyjnych** - o cechach ratownictwa i likwidacji niedoborów, których źródłem jest niedostatek, ubóstwo, nierówności społeczne, niedostosowanie, patologie społeczne;
- **kompensacyjnych** - niwelujących luki i deficyty;
- **asekuracyjnych** - uprzedzających pojawienie się sytuacji zagrażających bezpieczeństwu socjalnemu;
- **partycypacyjnych** - poszerzających uczestnictwo społeczne w życiu publicznym i zapobiegającym wszelkim przejawom dyskryminacji, wykluczeniu społecznemu i marginalizacji.

Działania prowadzone we współpracy z *grupami samopomocowymi* (rodzina bliższa i dalsza, kręgi koleżeńskie, sąsiedzi), *instytucjami* takimi jak: *oświata, służba zdrowia, policja, sądownictwo*, które również działają na terenie gminy w obszarze polityki społecznej i *organizacjami pozarządowymi* zajmującymi się pomocą społeczną mają na celu umocnienie aktywnych postaw wśród klientów pomocy społecznej oraz stworzenie rozwiązań systemowych mających na celu przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu, oraz ograniczenie zjawiska dziedziczenia ubóstwa.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych stanie się narzędziem zapewniającym ciągłość i komplementarność rozwiązań w zakresie tworzenia systemu zabezpieczenia społecznego na terenie gminy. Jest dokumentem, który winien ulegać modyfikacji zależnie od zmieniających się problemów społecznych i zewnętrznych uwarunkowań.

Pojawiać się będą nowe ważne cele, a część z przedstawionych w dokumencie rozwiązań straci swoją aktualność. Proces ten jest najbardziej pożądanym, ponieważ będzie on miernikiem aktywności działań i dążeń społeczności lokalnej w zakresie rozwiązywania problemów społecznych.

Należy zauważyć, że powodzenie w realizacji strategii zależy nie tylko od działań instytucji pomocy społecznej, ale jest uwarunkowane aktywnością i chęcią współdziałania klientów w zakresie rozwiązywania trudnych problemów życiowych. Strategia rozwiązywania problemów społecznych w gminie jest scenariuszem przyszłości, do której należy dążyć, przez określone sposoby działania, dzięki którym dokona się transformacja sytuacji obecnej na projektowaną.

Instytucją koordynującą realizację strategii będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dębicy, który za okres jej wdrażania przyjął lata 2009-2020.

CZEŚĆ I.

PROCEDURA TWORZENIA GMINNEJ STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Sporządzając strategię rozwiązywania problemów społecznych przeanalizowano dokumenty strategiczne, dotyczące integracji społecznej, opracowane na poziomie europejskim, krajowym, wojewódzkim, powiatowym i lokalnym. Konieczne to było do uzyskania spójności i korelacji z istniejącymi opracowaniami

ROZDZIAŁ I PODSTAWY PRAWNE W ZAKRESIE PLANOWANIA POLITYKI SPOŁECZNEJ W UNII EUROPEJSKIEJ

Rada Europejska w grudniu 2000 r. w Nicei przyjęła konkretne cele w zakresie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego (Agenda Społeczna). Głównym celem przewidzianym w Agendzie jest „bardziej spójne społeczeństwo: równe szanse dla wszystkich”, a podstawowym narzędziem dla jego realizacji jest zastosowanie otwartej metody koordynacji. Założenia tej metody polegają na wyznaczaniu wspólnych celów na podstawie uzgodnionego metodologicznie opisu zjawisk społecznych. W 2005 r. przyjęta została przez Komisję Europejską druga faza Agendy Społecznej, obejmująca okres do 2010r. Jej hasło przewodnie to: „Społeczna Europa w gospodarce światowej: zatrudnienie i szanse dla wszystkich”.

Agenda Społeczna przewiduje modernizację modelu społecznego w Europie w oparciu o realizację założeń Agendy Lizbońskiej. Nowa Agenda mówi o konieczności gwarancji zatrudnienia i zwiększenia szans na jego osiągnięcie.

Europejski Model Społeczny oparty jest na przekonaniu, że możliwe jest pogodzenie wymogów szybkiego rozwoju ekonomicznego z realizacją celów społecznych.

Polityka zatrudnienia jest stosunkowo nowym zagadnieniem, które Unia Europejska stara się koordynować. Podstawą do sformułowania Europejskiej Strategii Zatrudnienia jest Traktat Amsterdamski z listopada 1997 r. ESZ opiera się na 4 filarach: zatrudnialności, przedsiębiorczości, zdolności adaptacyjnej pracowników i pracodawców oraz równości szans.

W styczniu 2003 r. Komisja Europejska przedstawiła komunikat w sprawie znowelizowania ESZ. 22 lipca 2003 r. Rada Europejska przyjęła Wytoczne Polityki Zatrudnienia dla państw członkowskich. Decyzją Rady 2003/578/EC przyjęto 3 nowe główne cele: pełne

zatrudnienie, poprawę jakości i produktywności pracy oraz wzmocnienie spójności społecznej i integracji. Rada przyjęła 10 konkretnych wytycznych polityki zatrudnienia na okres 3 lat.

Celem Agendy Lizbońskiej jest uczynienie z Unii Europejskiej najbardziej konkurencyjnej ekonomicznie strefy gospodarczej. Strategia zatrudnienia ma zatem silny związek z zadaniami polityki gospodarczej.

Fundusze Strukturalne Unii Europejskiej, politykę społeczną i wsparcie społeczne regulują również podjęte przez Radę, Parlament i Komisję Europejską dokumenty:

- Rozporządzenie Rady z dnia 21 czerwca 1999 r. dotyczące koordynacji pomocy w ramach strategii przedakcesyjnej dla krajów ubiegających się o członkostwo w Unii Europejskiej oraz zmieniające rozporządzenie 3906/89 EWG (1266/99 WE),
- Rozporządzenie Rady z dnia 21 czerwca 1999 r. ustanawiające Instrument Przedakcesyjnej Polityki Strukturalnej.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999
- Rozporządzenie (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1783/1999
- Rozporządzenie (WE) nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT)
- Rozporządzenie (WE) nr 1081/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1784/1999

ROZDZIAŁ II OGÓLNO KRAJOWE PRAWNE PODSTAWY OPRACOWANIA STRATEGII.

2.1 Dokumenty programowe

Cele polityki integracji społecznej w Polsce wynikają przede wszystkim z priorytetów określanych w przyjętej w czerwcu 2004 r. *Narodowej Strategii Integracji Społecznej* oraz z celów w zakresie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego przyjętych w grudniu 2000r. przez Radę Europejską w Nicei. Polska w pełni zaakceptowała ich zasadność, co zostało oficjalnie potwierdzone poprzez przyjęcie w grudniu 2003 r. Wspólnego Memorandum Polski i UE o Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum).

Zarówno Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej, jak i Wspólne Memorandum są elementami realizacji Strategii Lizbońskiej, która została przyjęta przez piętnaście krajów członkowskich w marcu 2000 roku. Polskie priorytety wpisują się także w podstawowe założenia Zrewidowanej Strategii Spójności Społecznej Rady Europy, której inauguracja odbyła się w lipcu 2004 r. w Warszawie. Jednym z tych założeń jest budowanie integracji i spójności społecznej w oparciu o prawa człowieka, a zwłaszcza te prawa, które zostały zawarte w Zrewidowanej Europejskiej Karcie Społecznej.

Priorytety Narodowej Strategii Integracji Społecznej stworzone zostały z perspektywą ich realizacji do 2010 roku. Krajowy Plan Działania uwzględnia te priorytety, których realizacja jest szczególnie pilna. Wynikają one także z przedstawionej analizy sytuacji ekonomiczno-społecznej ilustrujące podstawowe przyczyny ubóstwa i zagrożenia wykluczeniem społecznym.

Priorytety zawarte w NSIS w zakresie realizacji **prawa do edukacji** są następujące:

- wzrost uczestnictwa dzieci w wychowywaniu przedszkolnym,
- poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim,
- upowszechnianie kształcenia na poziomie wyższym i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy,
- rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci,
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego.

W zakresie realizacji **prawa do zabezpieczenia socjalnego**:

- radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego, którego poziom jest obecnie nieakceptowany i wymaga podjęcia zdecydowanych działań,

- ograniczenie tendencji wzrostowych rozwarstwiania dochodowego, tak aby różnice te nie odbiegały od przeciętnego poziomu w krajach UE.

W zakresie realizacji **prawa do pracy:**

- ograniczenie bezrobocia długookresowego,
- zmniejszenie bezrobocia młodzieży,
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród niepełnosprawnych, zwiększanie liczby uczestników aktywnej polityki rynku pracy (ALMP-aktywana polityka rynku pracy).

W zakresie realizacji **prawa do ochrony zdrowia:**

- wydłużenie przeciętnego dalszego trwania życia w sprawności,
- upowszechnienie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- zwiększenie zakresu objęcia kobiet i dzieci programami zdrowia publicznego.

W zakresie realizacji **innych praw społecznych:**

- zwiększenie dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością,
- zapewnienie lepszego dostępu do pracowników socjalnych,
- rozwinięcie pomocy środowiskowej i zwiększenie liczby osób objętych jej usługami,
- zwiększenie zaangażowania obywateli w działalność społeczną,
- realizacja Narodowej Strategii Integracji Społecznej przez samorządy terytorialne,
- zwiększenie dostępu do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

Krajowy Plan Działania Na Rzecz Integracji Społecznej to program poprawy do praw społecznych i zwiększania poziomu ich realizacji. Jest to również zasadniczy instrument osiągnięcia integracji społecznej w europejskim modelu społecznym. Realizacja praw społecznych oczywiście kosztuje, tak samo jak realizacja wszystkich innych kategorii praw człowieka określonych w prawie międzynarodowym i krajowym. Trzeba więc zapewnić w sposób trwały zasoby finansowe, kadrowe, lokalowe, rzeczowe i inne instytucjom odpowiedzialnym za realizację tych praw.

Prawa społeczne powinny mieć obecnie priorytet w wydatkach publicznych ze względu na to, że ich realizacja znacznie się pogorszyła w ostatnich latach, a więc zmniejsza się poziom integracji społecznej i zwiększa się skala i zasięg procesów wykluczenia społecznego. W przyjętym Krajowym Planie Działań na rzecz Integracji Społecznej za najważniejsze uznano:

- ❖ działania edukacyjne, socjalne i zdrowotne zapobiegające wykluczaniu oraz wspierające grupy zagrożone w działaniach umożliwiających równy start dzieci i młodzieży,

- ❖ budowę systemu bezpieczeństwa socjalnego i przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu,
- ❖ realizację prawa do pracy dla każdego, w tym szczególnie dla grup defaworyzowanych na rynku pracy poprzez odpowiednią politykę makroekonomiczną i politykę zatrudnienia,
- ❖ rozwój systemu instytucjonalnego z jasnym podziałem odpowiedzialności instytucji rządowych i samorządowych, otwierającego jednocześnie przestrzeń dla aktywności obywatelskiej i upodmiotowienia korzystających z usług społecznych świadczonych zarówno przez państwo jak i przez organizacje pozarządowe.

Na poziomie operacyjnym ważne jest, że polska polityka integracji społecznej musi być realizowana **we współpracy z szeroko rozumianymi partnerami społecznymi**. Szczególnie chodzi tu o związki zawodowe i związki pracodawców, organizacje pozarządowe, samorządy lokalne oraz odpowiednie charytatywne instytucje kościołów i związków wyznaniowych. Niezależnie od osiągniętego poziomu zamożności oraz stanu koniunktury gospodarczej państwo nie jest w stanie zrealizować celów tej polityki bez partnerstwa z innymi instytucjami. W tym kontekście ustalono następujące priorytety na najbliższe dwa lata:

- **zaangażowanie obywateli w działalność społeczną**, głównie poprzez zwiększenie ich uczestnictwa w działalności organizacji pozarządowych i innych formach pracy społecznej oraz samopomocy,
- wzrost liczby samorządów, które z pełną wrażliwością i zaangażowaniem podejmują się **tworzenia lokalnych strategii przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu**, a następnie realizują ich założenia.

Strategia GOPS jest spójna także z:

1. **Narodową Strategią Spójności na lata 2007 – 2015** i jej celami horyzontalnymi:

- celem 1. Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa,
- celem 2: Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej,
- celem 3: Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej,
- celem 4: Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej i rozwój sektora usług,
- celem 5: Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej,

- celem 6: Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich;
- 2. założeniami **Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki**, którego finansowanie odbywa się ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w zakresie przeciwdziałania zjawisku wykluczenia społecznego, promowania aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnego ryzyka, aktywnej polityki rynku pracy i wyrównywania szans kobiet na rynku pracy,
- 3. **Strategią Polityki Społecznej** na lata 2007-2013;
- 4. **Strategią Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego** na lata 2007 – 2013;
- 5. **Strategią Państwa dla Młodzieży** na lata 2003 – 2012;
- 6. **Narodową Strategią Rozwoju Kultury** na lata 2004 – 2013;
- 7. **Narodowym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych** na lata 2006-2015;
- 8. **Narodowym Planem Rozwoju na lata 2007 – 2013** określającym plan działań strukturalnych, które Polska, będąc członkiem Unii Europejskiej, zamierza realizować. Formuje on 3 cele strategiczne:
 - Utrzymanie gospodarki na ścieżce wysokiego wzrostu gospodarczego
 - Wzmocnienie konkurencyjności regionów i przedsiębiorstw oraz wzrost zatrudnienia
 - Podniesienie poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej

2.2 Ustawodawstwo

KONSTYTUCJA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78 poz. 483 z dnia 16 lipca 1997 r.

Konstytucja będąc aktem normatywnym zajmującym naczelne miejsce w systemie źródeł prawa określając zasady działania państwa i jego strukturę określa również prawa w zakresie zabezpieczenia społecznego. W preambule Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej wyrażona jest zasada pomocniczości, zgodnie z którą państwo powinno wspierać obywateli i ich wspólnoty w działaniach mających na celu zaspakajanie ich życiowych potrzeb.

Prawa socjalne określone w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej są wskazaniem ogólnym.

Szczególne znaczenie dla zabezpieczenia społecznego mają :

- art. 65 ust. 5 stanowiący, że władze publiczne prowadzą politykę zmierzającą do pełnego,

- produktywnego zatrudnienia poprzez realizowanie programów zwalczania bezrobocia, tym organizowanie i wspieranie poradnictwa i szkolenia zawodowego oraz robót publicznych i prac interwencyjnych;
- art. 68 ust. 2 stanowiący, że obywatel pozostający bez pracy nie z własnej woli i nie mający środków utrzymania ma prawo do zabezpieczenia społecznego;
 - art. 68 stanowiący, że każdy ma prawo do ochrony zdrowia oraz, że władze publiczne są zobowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom, kobietom ciężarnym, osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku;
 - art. 69 stanowiący, że władze publiczne udzielają, zgodnie z ustawą, pomocy w zabezpieczeniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej;
 - art. 70 stanowiący, że każdy ma prawo do nauki oraz, że władze publiczne tworzą i wspierają systemy pomocy finansowej i organizacyjnej dla uczniów i studentów;
 - art. 71 stanowiący, że państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny, a rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej zwłaszcza wielodzietne i niepełne oraz matki przed i po urodzeniu dziecka mają prawo do szczególnej pomocy władz publicznych;
 - art. 72 stanowiący, że Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka;
 - art. 75 stanowiący, że władze publiczne prowadzą politykę sprzyjającą zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych obywateli, w szczególności przeciwdziałają bezdomności, wspierają rozwój budownictwa socjalnego oraz popierają działania obywateli zmierzające do uzyskania własnego mieszkania.

USTAWA O POMOCY SPOŁECZNEJ (tekst jednolity Dz.U.nr 115 poz. 728 z 2008r. z późn. zmian.)

Ustawa o pomocy społecznej określa: zadania w zakresie pomocy społecznej, rodzaje świadczeń z pomocy społecznej oraz zasady i tryb ich udzielenia, organizacje pomocy społecznej, zasady i tryb postępowania kontrolnego w zakresie pomocy społecznej.

Według ustawy pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.(art.1.2).

Pomoc społeczna wspiera te osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.(art.3.1).

Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie na zasadach partnerskich z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Katalog świadczeń pomocy społecznej oprócz świadczeń pieniężnych obejmuje również pracę socjalną, prowadzenie i rozwój niezbędnej infrastruktury socjalnej, organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, rozwijanie nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

W ramach realizowanych przez samorząd gminy świadczeń pieniężnych wypłacane są: zasiłki stałe, okresowe i celowe.

Zasiłek stały jest świadczeniem adresowanym do osób całkowicie niezdolnych do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności i stanowi uzupełnienie dochodu tych osób do kryterium ustawowego. Świadczenie to jest finansowane ze środków budżetu państwa i zróżnicowane pod względem wysokości w zależności od dochodu osoby lub dochodu na osobę w rodzinie. Zasiłek dla osób samotnych stanowi różnicę między posiadany dochodem a kwotą 477 zł przy czym wartość świadczenia nie może być wyższa niż 444 zł i niższa niż 30 zł miesięcznie. Zasiłek stały dla osób w rodzinie stanowi różnicę między posiadany dochodem a kwotą 351 zł.

Zasiłek okresowy jest adresowany do osób i rodzin bez dochodów lub o dochodach niższych niż ustawowe kryterium oraz zasobach pieniężnych niewystarczających na zaspokojenie niezbędnych potrzeb życiowych. Stanowi on różnicę między przyjętym kryterium a posiadany dochodem uprawniającym do świadczeń z pomocy społecznej. Minimalną gwarantowaną wysokość tego świadczenia wynosi 50% kwoty różnicy między kryterium dochodowym (477 zł – w przypadku osoby samotnej, 351 zł – w przypadku osoby w rodzinie) a posiadany dochodem.

Zasiłek celowy i zasiłek celowy specjalny to świadczenia jednorazowe dla osób i rodzin mające na celu zaspokojenie konkretnej potrzeby bytowej np. zakupu opału, żywności, lekarstw.

Katalog świadczeń niepieniężnych obejmuje: pomoc w formie dożywiania, usług opiekuńczych, pracę socjalną, prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego, tworzenie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną, kierowanie i odpłatność za pobyt w domu pomocy społecznej, opłacanie składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne.

Podstawą do udzielenia pomocy jest rodzinny wywiad środowiskowy przeprowadzany przez pracownika socjalnego w miejscu zamieszkania osoby, rodziny w celu ustalenia sytuacji osobistej, rodzinnej, dochodowej i majątkowej /art.107/.

Jednym z podstawowych zadań pracownika socjalnego /art.119/ jest prowadzenie pracy socjalnej przy wykorzystaniu właściwych metod i technik /zwłaszcza kontraktu socjalnego/ stosowanych z poszanowaniem godności osoby i jej prawa do samostanowienia.

USTAWA O ŚWIADCZENIACH RODZINNYCH (tekst jednolity Dz. U. Nr 139, poz. 992 z 2006 r. z późn. zmian..)

Reguluje nowy system pozaubezpieczeniowych świadczeń społecznych, finansowanych w całości ze środków budżetu państwa, całkowicie odrębny od systemu pomocy społecznej. Likwiduje ona szereg niezależnych świadczeń a wprowadza jeden zasiłek rodzinny wraz z dodatkami, które zastępują obecne zasiłki i świadczenia

USTAWA O KOMBATANTACH ORAZ NIEKTÓRYCH OSOBACH BĘDĄCYCH OFIARAMI REPRESJI WOJENNYCH I OKRESU POWOJENNEG (Dz. U. Nr 42, poz. 371 z 2002 r.)

Określa uprawnienia obywateli polskich, którzy walczyli o suwerenność i niepodległość Ojczyzny w formacjach Wojska Polskiego, armii sojuszniczych a także w podziemnych organizacjach niepodległościowych i w działalności cywilnej z narażeniem na represję.

USTAWA O REPATRIACJI (Dz. U. Nr 53, poz. 5322 z 2004 r)

Określa zasady nabycia praw obywatelstwa polskiego w drodze repatriacji, prawa socjalne repatriantów, właściwe kierunki do osiedlania się na terytorium RP oraz wszystkie prawa do otrzymywania pomocy repatriantowi i członkom jego rodziny.

USTAWA O ZATRUDNIENIU SOCJALNYM (Dz.U .nr 122.poz1143 z 2003r.)

Ustawa stwarza szanse na powrót do społeczeństwa osobom, które z różnych powodów znalazły się na marginesie życia społecznego. Ustawa kładzie nacisk na edukację i aktywizację środowisk marginalizowanych zawodowo i społecznie, a także wspieranie zatrudnienia dla tych grup. Ustawa ta ma zastosowanie do osób, które nie posiadają własnych dochodów, a w szczególności bezdomnych w procesie wychodzenia z bezdomności, uzależnionych od alkoholu

w procesie leczenia, uzależnionych od narkotyków w procesie leczenia, chorych psychicznie, długotrwale bezrobotnych. Drugą formą pomocy przewidzianą w ustawie jest wsparcie zatrudnienia osób, które uległy wykluczeniu społecznemu.

USTAWA O SPÓŁDZIELNIACH SOCJALNYCH (DZ. U. 2006 Nr 94, poz. 651)

Ustawa określa zasady tworzenia oraz prowadzenia działalności przez spółdzielnię socjalną. Spółdzielnie będą prowadziły działalność na podstawie ustawy, statutu oraz przepisów Prawa spółdzielczego. Celem działania spółdzielni socjalnej jest społeczna i zawodowa reintegracja osób ją tworzących przez prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa. Ustawa wspiera istniejący system zatrudnienia socjalnego, stwarzając nowe możliwości znalezienia pracy i powrotu na rynek pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz zaliczanych do osób o tzw. niskiej zatrudnialności. Realizuje zasadę „praca zamiast zasiłku”, wprowadzając skuteczny mechanizm aktywizacji zawodowej oraz reintegracji zawodowej dla tych, którzy są zagrożeni wykluczeniem z rynku pracy.

USTAWA O FINANSOWYM WSPARCIU TWORZENIA LOKALI SOCJALNYCH, MIESZKAŃ CHRONIONYCH, NOCLEGOWNI I DOMÓW DLA BEZDOMNYCH (Dz. U. z 2006r., Nr 251, poz. 1844)

Ustawa określa zasady udzielania finansowego wsparcia podmiotom realizującym przedsięwzięcia polegające na tworzeniu zasobu lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych. Źródłem finansowego wsparcia jest Fundusz Dopłat, wydzielony w Banku Gospodarstwa Krajowego.

USTAWA O PROMOCJI ZATRUDNIENIA I INSTYTUCJACH RYNKU PRACY (Dz. U. z 2004 nr 99 poz. 1001 z późn. zm.)

Ustawa określa zadania państwa w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej.

USTAWA O PRZECIWDZIAŁANIU PRZEMOCY W RODZINIE (Dz. U. 2005 r. Nr 180 poz. 1494)

Ustawa określa zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zasady postępowania wobec osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz zasady postępowania wobec

osób stosujących przemoc. Jest ściśle powiązana z ustawą o pomocy społecznej i ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Poprzez przemoc w rodzinie rozumie się jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie działania, które narusza prawa i dobra osobiste członków rodziny lub osób wspólnie zamieszkujących i gospodarujących, narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność nietykalność cielesną, wolność powodującą szkody na zdrowiu fizycznym lub psychicznym a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne .

Osoba dotknięta przemocą w rodzinie ma prawo do szerokiej pomocy a mianowicie w formie:

- poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego i socjalnego,
- interwencji kryzysowej i wsparcia,
- ochrony przed dalszym krzywdzeniem ,
- zapewnienia bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku.

Zadania własne gminy wynikające z tej ustawy to :

- tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- realizacja programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz prowadzenie gminnych ośrodków wsparcia.

USTAWA O OCHRONIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO (Dz. U. z 1994 r. nr 111 poz. 535 z późn. zm.)

Zdrowie psychiczne jest fundamentalnym dobrem osobistym człowieka, a ochrona praw osób z zaburzeniami psychicznymi należy do obowiązków państwa. Zgodnie z ustawą ochronę zdrowia psychicznego mają obowiązek zapewnić organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje do tego powołane. W działaniach zakresu ochrony zdrowia psychicznego mogą uczestniczyć stowarzyszenia i inne organizacje społeczne, fundacje, samorządy zawodowe, kościoły i inne związki wyznaniowe oraz grupy samopomocy pacjentów i ich rodzin, a także inne osoby fizyczne i prawne.

Ochrona zdrowia psychicznego polega w szczególności na :

- promocji zdrowia psychicznego i zapobieganiu zaburzeniom psychicznym,
- zapewnieniu osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym,

- kształtowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi właściwych postaw społecznych, zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości, a także przeciwdziałaniu ich dyskryminacji /art.2/.

Zgodnie z art. 8 jednostki organizacyjne i inne podmioty działające na podstawie ustawy o pomocy społecznej organizują na obszarze swojego działania oparcie społeczne dla osób, które z powodu choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego mają poważne trudności w życiu codziennym, zwłaszcza w kształtowaniu swoich stosunków z otoczeniem w zakresie edukacji zatrudnienia oraz w sprawach bytowych.

Oparcie społeczne polega w szczególności na:

1. podtrzymywaniu i rozwijaniu umiejętności niezbędnych do samodzielnego, aktywnego życia,
2. organizowaniu w środowisku społecznym pomocy ze strony rodziny, innych osób, grup, organizacji społecznych i instytucji,
3. udzielaniu pomocy finansowej, rzeczowej oraz innych świadczeń na zasadach określonych w ustawie o pomocy społecznej

Ustawodawca zastrzegł, że pomoc ta powinna być dostosowana do szczególnych potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi i może być realizowana m.in. poprzez środowiskowe domy samopomocy /art.9/. Inną formą wsparcia są specjalistyczne usługi opiekuńcze realizowane w miejscu zamieszkania klienta z zaburzeniami psychicznymi.

USTAWA O DZIAŁALNOŚCI POŻYTKU PUBLICZNEGO I WOLONTARIACIE (Dz. U. z 2003 r. nr 96 poz.873 z późn. zm)

Określa zasady prowadzenia działalności pożytku publicznego przez organizacje pozarządowe oraz warunki wykonywania świadczeń przez wolontariuszy, którymi są osoby ochotniczo i bez wynagrodzenia wykonujące świadczenia na zasadach określonych w ustawie. Działalność pożytku publicznego jest to działalność społecznie użyteczna prowadzona w sferze zadań publicznych, z której korzystają organy administracji publicznej. Działalność pożytku publicznego obejmuje między innymi zadania w zakresie:

- pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównania szans tych rodzin i osób,
- działalności charytatywnej,
- ochrony i promocji zdrowia,
- działania na rzecz osób niepełnosprawnych,
- promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy

- i zagrożonych zwolnieniem z pracy,
- upowszechniania i ochrony praw kobiet oraz działalność na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn,
 - nauki, edukacji, oświaty i wychowania,
 - upowszechniania i ochrony wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji,
 - promocji i organizacji wolontariatu.

USTAWA O REHABILITACJI ZAWODOWEJ I SPOŁECZNEJ ORAZ ZATRUDNIANIU OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH (Dz.U. z 1997r. nr 123, poz. 776 z późn. zm.)

Zgodnie z ustawą osobą niepełnosprawną jest :

- osoba zaliczona do jednego z trzech stopni niepełnosprawności - znacznego, umiarkowanego, lekkiego,
- osoba z całkowitą lub częściową niezdolnością do pracy określoną na podstawie odrębnych przepisów ,
- z orzeczeniem o niepełnosprawności wydanym przed ukończeniem 16 roku życia.

Rehabilitacja osób niepełnosprawnych oznacza zespół działań w szczególności organizacyjnych leczniczych psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych zmierzających do osiągnięcia przy aktywnym uczestnictwie tych osób możliwe wyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej. /art.7.1/

Rehabilitacja zawodowa ułatwia osobie niepełnosprawnej uzyskanie i utrzymanie odpowiedniego zatrudnienia i awansu zawodowego poprzez umożliwienie jej korzystania z poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego i pośrednictwa pracy /art. 8.1/

Rehabilitacja społeczna umożliwia osobom niepełnosprawnym uczestnictwo w życiu społecznym . Jest realizowana przede wszystkim przez:

- wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osoby niepełnosprawnej,
- wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych,
- likwidacja barier w szczególności architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, technicznych, w komunikowaniu się i dostępie do informacji,
- kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami niepełnosprawnymi.

Podstawowymi formami aktywności wspomagającej proces rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych są warsztaty terapii zajęciowej oraz turnusy rehabilitacyjne.

USTAWA O WYCHOWANIU W TRZEŹWOŚCI I PRZECIWDZIAŁANIU ALKOHOLOWI (Dz. U 1984r. Nr 35, poz. 230 z późn. zm.)

Ustawa ta nakłada na organy administracji rządowej i samorządowej obowiązek podejmowania działań zmierzających do ograniczenia spożycia napojów alkoholowych oraz zmiany struktury ich spożycia, inicjowania i wspierania przedsięwzięć mających na celu zmianę obyczajów w zakresie spożycia tych napojów, działania na rzecz trzeźwości w miejscu pracy, przeciwdziałaniu powstawaniu i usuwaniu nadużywania alkoholu, a także wspierania w tym zakresie organizacji społecznych i zakładów pracy.

Organy te popierają także tworzenie i rozwój organizacji społecznych, których celem jest krzewienie trzeźwości i abstynencji, oddziaływanie na osoby nadużywające alkoholu oraz udzielanie pomocy ich rodzinom, jak również zapewniają warunki sprzyjające działaniom tych organizacji. Współdziałają one również z Kościołem Katolickimi i innymi kościołami oraz związkami wyznaniowymi w zakresie wychowania w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi.

USTAWA O ŚWIADCZENIACH OPIEKI ZDROWOTNEJ FINANSOWANYCH ZE ŚRODKÓW PUBLICZNYCH (Dz. U. 210 z 2004 r. poz. 2135 z późn. zm.)

Określa warunki udzielania i zakres świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, zasady i tryb ich finansowania.

USTAWA O SAMORZĄDZIE GMINNYM (Dz. U. z 1990 r. nr 16, poz. 95 z późn. zm.)

Zgodnie z art. 7 w/w ustawy zadania własne gminy obejmują między innymi sprawy:

- ochrony zdrowia,
- pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych,
- gminnego budownictwa mieszkaniowego,
- polityki prorodzinnej, w tym zapewnienia kobietom w ciąży opieki socjalnej, medycznej i prawnej,
- współpracy z organizacjami pozarządowymi.

2.3 Dokumenty regionalne i lokalne.

Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007 – 2020

W Obszarze Strategicznym „Zabezpieczenie społeczne” zapisano: „zidentyfikowane w strategii działania kierunkowe w tym obszarze powinny być realizowane m. in. poprzez rozbudowę i modernizację niezbędnej infrastruktury oraz rozwój zawodowy kadr pomocy społecznej. Wymaga to prowadzenia kompleksowych działań skierowanych głównie do osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym. Efektem tych działań powinno być przede wszystkim ograniczenie sfery ubóstwa skrajnego. W tym celu niezbędne jest tworzenie właściwych warunków dla rozwoju rodziny i opieki nad dziećmi”.

Strategią Rozwoju Powiatu Dębickiego

Kierunki strategiczne, wokół których będzie się koncentrowała aktywna działalność samorządu powiatu to:

- przeciwdziałanie bezrobociu
- edukacja
- kultura, sport i turystyka
- zdrowie i opieka społeczna
- infrastruktura techniczna i drogowa
- rolnictwo, przetwórstwo, giełda
- ochrona środowiska
- bezpieczeństwo publiczne

Na poziomie lokalnym niniejsza strategia jest spójna z dwoma podstawowymi dokumentami strategicznymi: Strategią Rozwoju Gminy Dębica na lata 2007 – 2013 oraz Planem Rozwoju Lokalnego na lata 2007-2013.

CZEŚĆ II

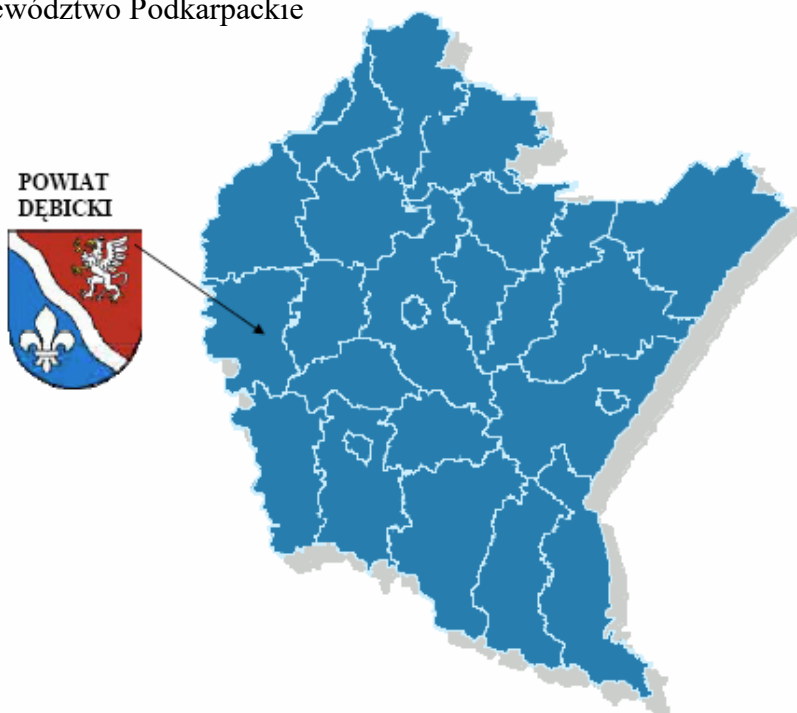
DIAGNOZA

ROZDZIAŁ I CHARAKTERYSTYKA GMINY DĘBICA

1.1 Ogólne informacje o gminie.

Gmina Dębica jest największą liczebnie gminą wiejską w województwie podkarpackim, zajmuje obszar 137,7 km², położona jest w północno-zachodniej części województwa. Usytuowana jest na pograniczu dwóch jednostek fizyczno-geograficznych: Pogórza Karpackiego i Kotliny Sandomierskiej.

Mapa 1 Województwo Podkarpackie

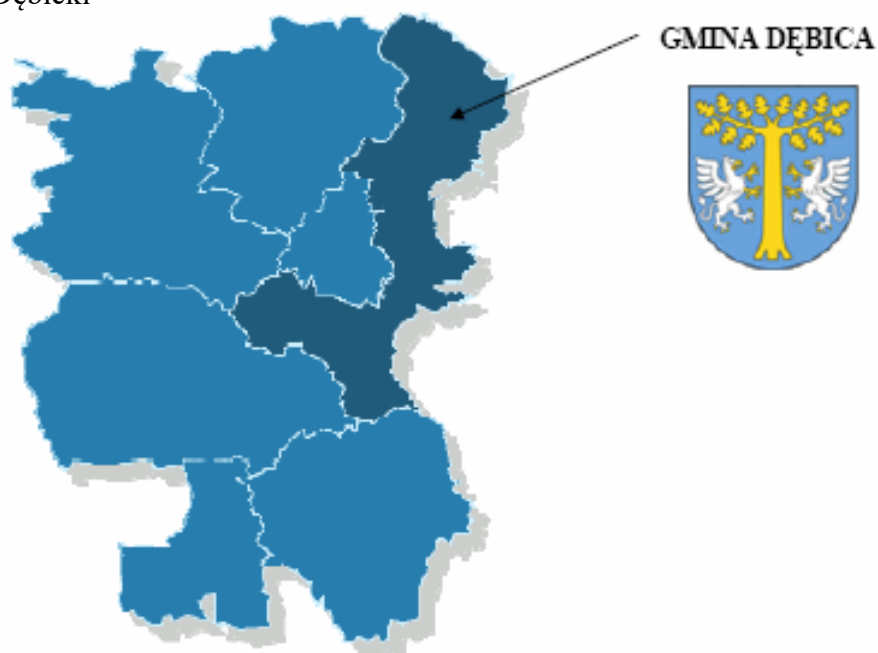

Północna część gminy obejmuje tereny równinne z dobrze rozwiniętą infrastrukturą techniczną, im dalej na południe tereny przechodzą w tereny pagórkowate, w większej części zalesione, wykorzystywane głównie rolniczo, jednak tereny te posiadają znacznie mniej rozwiniętą infrastrukturę. W tej części gminy występują częste spadki terenu powyżej 10 %, zdarzają się również spadki powyżej 25 %, rzeźba terenu ogranicza możliwości inwestycyjne ze względu na występowanie osuwisk i złazisk. Najwyższe wzniesienie, jakie występuje na jej terenie to Tomaszówka (449,8 m n.p.m) we wsi Głobikowa. Lasy zajmują 20 % obszaru i większa ich

część pokrywa południowe pagórki gminy. Bardzo zróżnicowana jest szata roślinna. Do głównych gatunków drzewiastych możemy tu zaliczyć sosnę, dąb, buk, jodłę, świerk. Lasy stanowią pasy wiatrochronne. Ta część gminy znajduje się również w Obszarze Chronionego Krajobrazu Pogórza Strzyżowskiego. Osadnictwo skupione jest w dolinach rzek i potoków lub rozproszone po stokach wzgórz.

Mapa 2 Powiat Dębicki

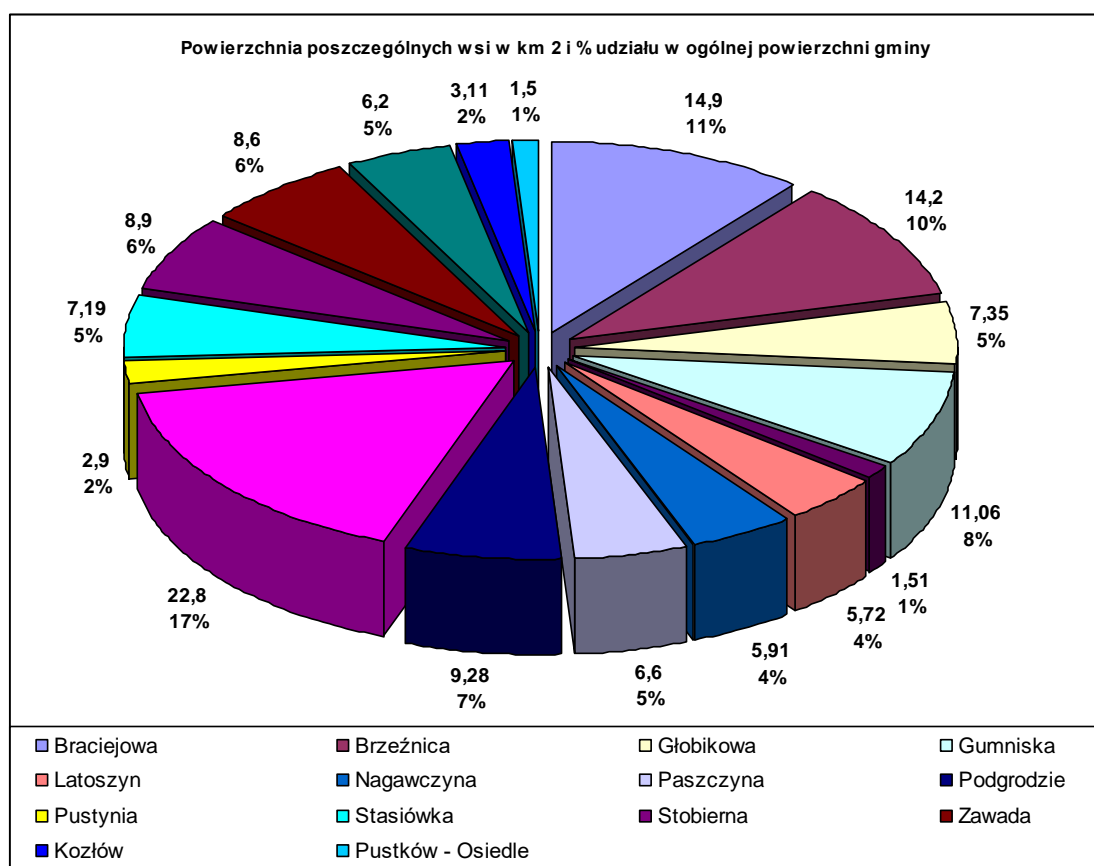
Gmina swym zasięgiem obejmuje 17 wsi (19 sołectw):

1. Braciejowa
2. Brzeźnica (sołectwo Brzeźnica Wieś i Brzeźnica Wola)
3. Głobikowa
4. Gumniska
5. Kędzierz
6. Kozłów
7. Latoszyn
8. Nagawczyna
9. Paszczyna
10. Podgrodzie
11. Pustków (sołectwo Pustków Wieś i Pustków Krownice)
12. Pustynia
13. Stasiówka

14. Stobierna
15. Zawada
16. Pustków - Osiedle
17. Paszczyzna Kochanówka

Wykres 1 Wielkość poszczególnych wsi Gminy Dębica.

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane Urzędu Gminy w Dębicy

Przez obszar gminy przebiegają dwie ważne drogi krajowe: E-4 (zaliczana do szlaku międzynarodowego) oraz droga nr 958 również posiadająca duże znaczenie gospodarcze, ponadto przebiega 18 dróg wojewódzkich. Mieszkańcy gminy korzystają z przewozów pasażerskich realizowanych przez PKS, MKS oraz przewoźników prywatnych.

Przez wschodnią część gminy, na długości około 3,5 km przebiega ważna magistrala kolejowa dwutorowa, zelektryfikowana Zgorzelec-Medyka. Północną część gminy na długości około 11 km przecina linia kolejowa Dębica - Mielec - Tarnobrzeg z przystankami Pustynia, Brzeźnica i Pustków.

Mieszkańcy całej Gminy mają dostęp do sieci gazowej i telefonicznej. 60 % sołectw jest skanalizowanych, a ponad 70 % gospodarstw posiada sieć wodociągową.

Gmina posiada oczyszczalnie ścieków w Brzeźnicy (największa), w Zawadzie, Nagawczynie, Paszczynie i Podgrodziu. Miejscowości Latoszyn, Pustynia, Kozłów prowadzą ścieki na oczyszczalnię miejską w Dębicy. Mieszkańcy korzystający ze zorganizowanego odprowadzenia ścieków to ponad 45% ogólnej ludności gminy.

1.2 Sytuacja gospodarcza

Dębica to jeden z najważniejszych ośrodków przemysłowych Polski południowo-wschodniej. W samym mieście i jego najbliższych okolicach mocno rozwinięte są różne gałęzie przemysłu, które reprezentują duże firmy działające w skali krajowej oraz międzynarodowej, a także lokalni przedsiębiorcy prowadzący działalność na obszarze Podkarpacia. Koncentracja licznych podmiotów gospodarczych na terenie miasta i gminy Dębica spowodowana jest m.in. obecnością Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Euro Park” Mielec, która oferuje przedsiębiorcom m. in. pomoc publiczną w formie zwolnień z podatku dochodowego. Tereny te mają dogodne położenie komunikacyjne, umożliwiające swobodny transport towarów i przewóz pasażerów różnymi środkami lokomocji. W gminie Dębica strefa ekonomiczna obejmuje swoim obszarem tereny Pustkowa.

Tabela 1 Podmioty gospodarcze wg rejestru REGON w latach 2000 – 2007

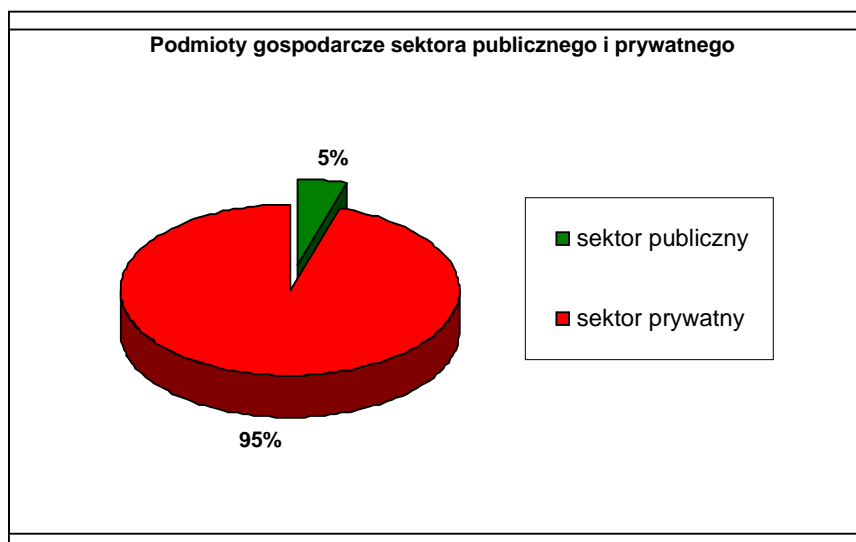
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ogółem	803	911	959	1 016	974	1 028	1 080	1 117
sektor publiczny	22	30	31	52	52	52	52	53
sektor prywatny	781	881	928	964	922	976	1 028	1 064

Źródło: GUS Rzeszów

W 2007 r. na terenie gminy Dębica działało 1171 podmiotów gospodarczych. Najwięcej podmiotów gospodarczych, bo aż 887 prowadzonych było przez osoby fizyczne. Jednak pod względem wielkości były to zazwyczaj małe kilkuosobowe firmy.

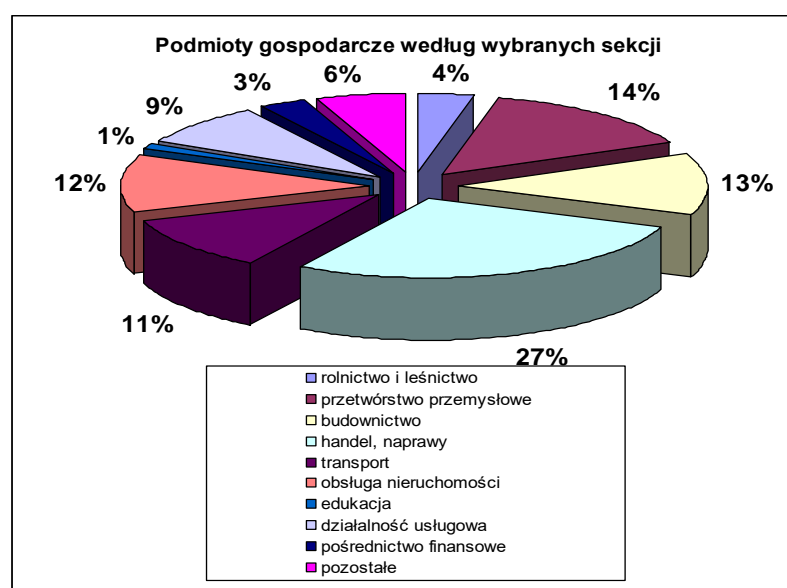
Wykres 2 Podmioty gospodarcze sektora publicznego oraz prywatnego w gminie Dębica w 2007 r.

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane GUS

Spośród podmiotów gospodarczych działających w 2007 r. na terenie gminy Dębica 296 (27%) stanowiły firmy zajmujące się handlem oraz zakłady świadczące usługi naprawcze. Kolejne 155 podmiotów (14%) prowadziło działalność przemysłową, 126 (12%) działało na rynku nieruchomości i obsługi firm, a 92 (9%) prowadziło działalność usługową. Najmniej liczne na terenie gminy Dębica są przedsiębiorstwa działające w branżach: rolniczej - 39 (4%), pośrednictwa finansowego - 34 (3%), edukacji 10 (1%)

Wykres 3 Podmioty gospodarcze działające w Gminie Dębica w 2007 r.

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane GUS

W 2008 r. liczba podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy Dębica wzrosła do 1171, co plasuje ją na drugim po mieście Dębica miejscu w powiecie pod względem ilości działających firm.

Duża część wytwarzanych na terenie gminy produktów cieszy się wysoką jakością nie tylko w kraju, ale i za granicą, czego potwierdzeniem są liczne wyróżnienia i nagrody zdobywane podczas targów. Do największych przedsiębiorstw gminy Dębica możemy zaliczyć:

- Fabryka Farb i Lakierów Śnieżka w Brzeźnicy;
- Olimp Laboratories w Nagawczynie;
- ARKUS & ROMET GROUP w Podgrodziu;
- Zakład Drzewny TB Pustków;
- Zakłady Tworzyw Sztucznych ERG w Pustkowie;
- KRONOSPAN HPL – Pustków - Osiedle;
- Firma „DARCO” - Pustków - Osiedle;
- Firma SURET w Zawadzie;
- Firma „REKIN”;
- Hydrobud Sp. J. B. Pysz, U. Pysz;
- Jabo – Marmi S.A – Nagawczyna;
- BBC Company – Nagawczyna.

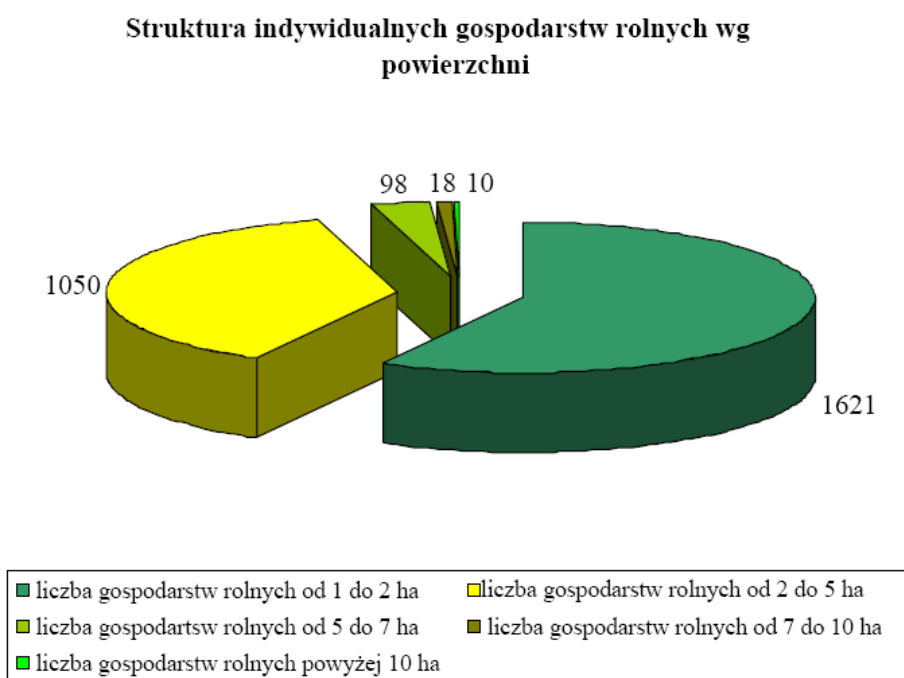

1.3 Rolnictwo

W strukturze użytkowania gruntów na terenie gminy Dębica największą część obszaru stanowią grunty orne - 45,5%, kolejne 30% zajmują grunty pod lasami, do których należą lasy i grunty leśne oraz grunty zadrzewione i zakrzewione. Najmniejszą część powierzchni gminy zajmują sady i grunty pod wodami, w których skład wchodzi woda stojąca, woda płynąca oraz powierzchnia rowów, obie kategorie po 2%. Natomiast tereny komunikacyjne w postaci dróg i linii kolejowych zajmują 3% obszaru.

Ogólna liczba gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha wynosi 2 797. Wśród indywidualnych gospodarstw rolnych posiadających powyżej 1 ha użytków rolnych najwięcej jest gospodarstw o powierzchni nie przekraczającej 2 ha. Stanowią one 57 %, zaś następne w kolejności są gospodarstwa o powierzchni od 2 do 5 ha, które stanowią 38 %.

Wykres 4 Gospodarstwa rolne w gminie Dębica.

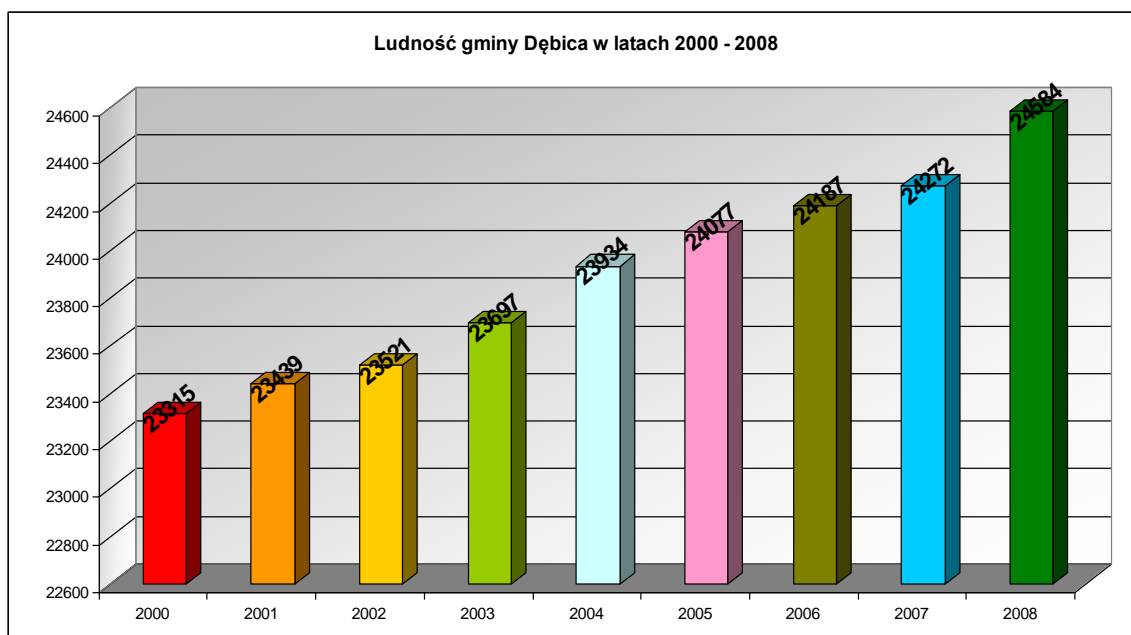
Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z Urzędu Gminy Dębica

1.4 Sytuacja demograficzna

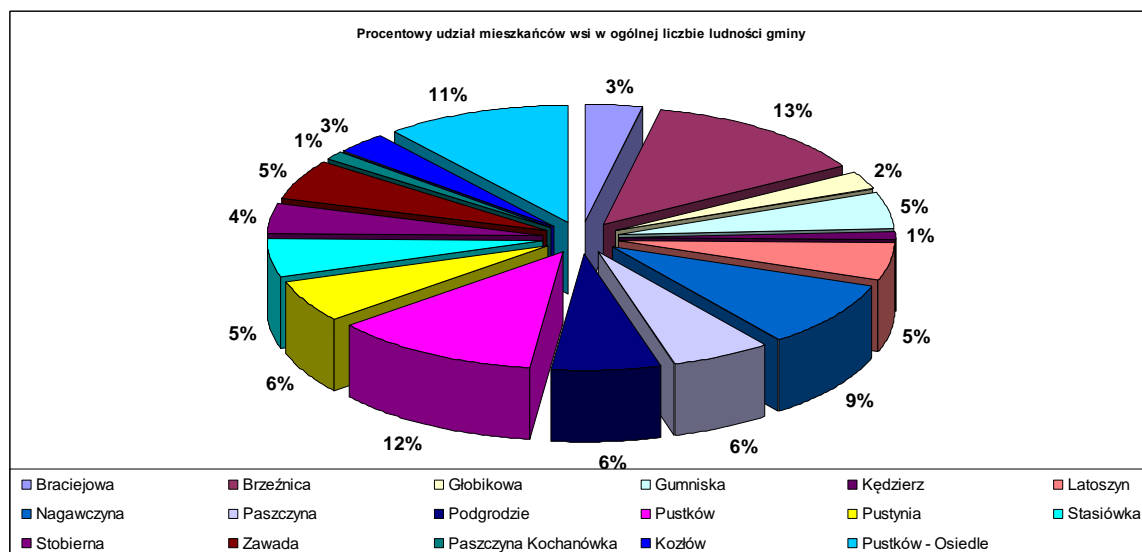
W Gminie Dębica zamieszkuje ponad 24 tysiące mieszkańców. Gęstość zaludnienia wynosi 178 osób na km².

Wykres 5 Ludność Gminy Dębica w latach 2000 – 2008

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane Urzędu Gminy w Dębicy

Wykres 6 Procentowy udział mieszkańców poszczególnych wsi w ogólnej liczbie ludności Gminy Dębica.

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane Urzędu Gminy w Dębicy

Największą miejscowością w gminie Dębica pod względem liczby mieszkańców jest Brzeźnica, w której na obszarze 14,2 ha zamieszkuje 13 % ogółu mieszkańców gminy, najmniejszą miejscowością jest Kędzierz gdzie na obszarze 1,51 ha zamieszkuje około 260 osób.

O stanie liczebnym ludności w danym momencie decydują:

- przyrost naturalny ludności, wynikający z różnicy między liczbą urodzeń żywych i zgonów,
- wielkość salda migracji, ukształtowana z napływu i odpływu ludności (przez *migracje wewnętrzne* rozumie się zmiany miejsca stałego (lub czasowego) pobytu polegające na przekroczeniu granicy administracyjnej gminy w celu osiedlenia się na stałe (lub na pobyt czasowy)).

Mapa 3 Przyrost naturalny w województwie podkarpackim w 2007 r.

Źródło: GUS Rzeszów

Gminę Dębica cechuje dodatni przyrost rzeczywisty. Przyrost naturalny ludności w latach 2000-2007 był na tyle wysoki, że ujemne saldo migracji stałych (2001 i 2007 rok) nie spowodowało ubytku rzeczywistego ludności.

Analizując dodatni przyrost naturalny w gminie Dębica na przestrzeni ostatnich 8 lat zauważa się, że mimo tendencji malejącej należy on wciąż do najwyższych w województwie podkarpackim.

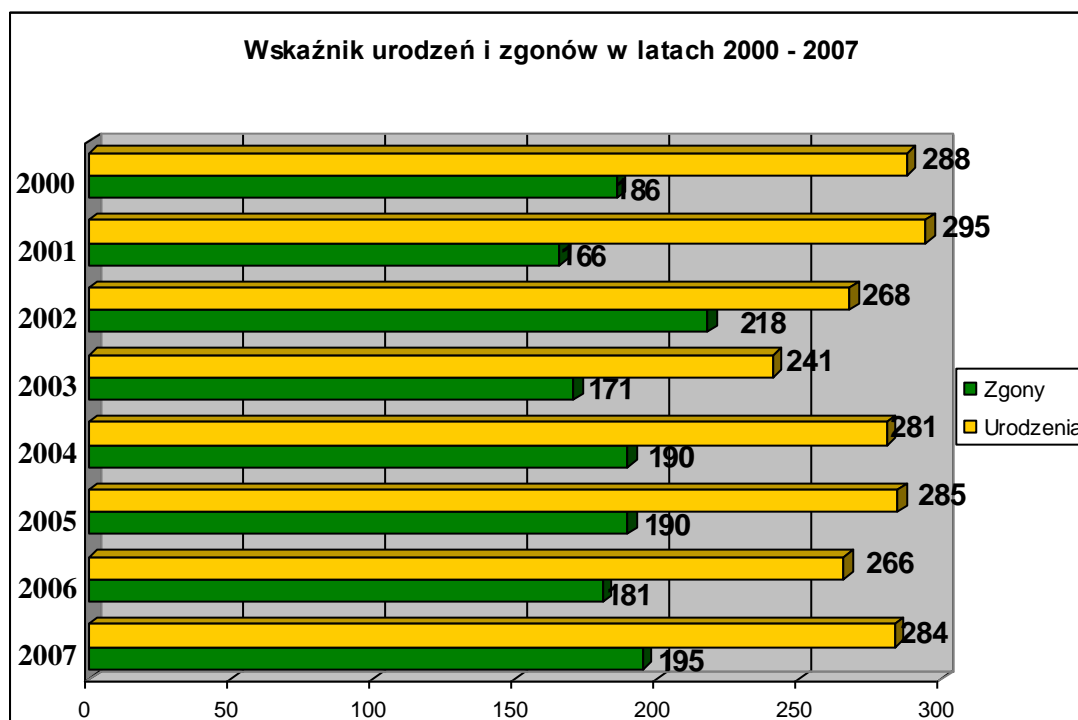

Tabela 2 Przyrost naturalny na 1000 ludności

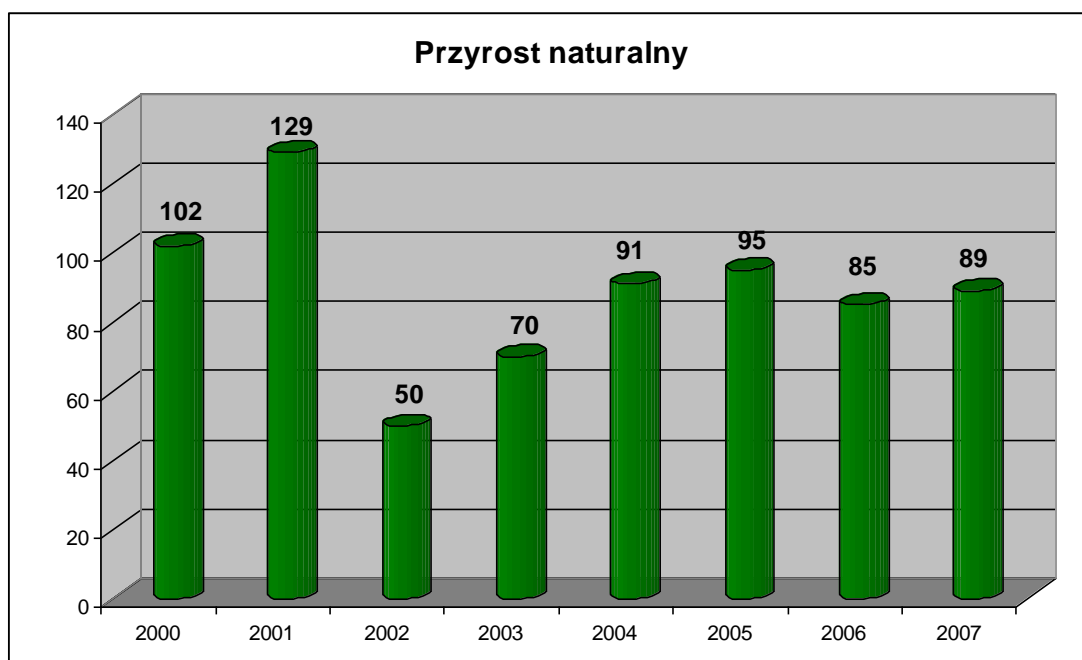
Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Polska								
Ogółem	0,3	0,1	-0,1	-0,4	-0,2	-0,1	0,1	0,3
.....								
Miasta.....	-0,4	-0,4	-0,7	-0,7	-0,5	-0,4	-0,2	-0,04
..								
Wsie.....	1,4	1,0	0,7	0,2	0,3	0,3	0,6	0,8
....								
Województwo podkarpackie								
Ogółem.....	2,9	1,9	1,6	1,2	1,2	1,1	1,3	1,5
....								
Miasta.....	2,1	1,5	1,4	1,2	1,4	1,3	1,6	1,7
...								
Wsie.....	3,0	2,2	1,7	1,2	1,1	0,9	1,1	1,3
.....								
Gmina Dębica								
Ogółem.....	4,4	5,5	2,1	3,0	3,8	4,0	3,5	3,7
.....								

Źródło: GUS Rzeszów

Wykres 7 Wskaźnik urodzeń i zgonów w gminie Dębica w latach 2000 - 2007

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane GUS

Wykres 8 Przyrost naturalny w Gminie Dębica w latach 2000 – 2007

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane GUS

Na dzień 30.09.2008 r. przyrost naturalny w gminie Dębica wynosił 66. Do tego dnia zmarło 135 osób i urodziło się 201 dzieci .

Migracje ludności obok przyrostu naturalnego są podstawowym czynnikiem kształtującym liczbę ludności i jej rozmieszczenie. W 2007 r. w województwie podkarpackim – podobnie jak w latach poprzednich – odpływ ludności (wymeldowania z pobytu stałego) przewyższał napływ ludności (zameldowania na pobyt stały), powodując spadek liczby mieszkańców.

Tabela 3 Migracje ludności w gminie Dębica w latach 2000-2007.

Lata	Napływ				Odpływ				Saldo migracji
	Ogółem	z miast	ze wsi	z zagranicy	Ogółem	do miast	na wieś	za granicę	
2000	242	112	127	3	186	98	76	12	56
2001	217	131	83	3	222	150	70	2	-5
2002	265	175	86	4	233	147	80	6	32
2003	328	230	97	1	222	134	84	4	106
2004	346	233	107	6	200	109	85	6	146
2005	250	168	75	7	202	134	64	4	48
2006	290	174	111	5	229	118	94	17	61
2007	277	181	94	2	281	162	112	8	-4

Źródło: GUS Rzeszów

Zgodnie z danymi uzyskanymi w GUS w Rzeszowie do 30.09.2008 r. z gminy Dębica wymeldowało się 179 osób z tego wymeldowania zagranicę odnotowano w 23 przypadkach (13 mężczyzn i 10 kobiet). W tym samym okresie zameldowano 162 osoby z tego z zagranicy 9 osób.

W przypadku gminy Dębica saldo migracji w większości analizowanych lat było dodatnie. Ujemne saldo zanotowano w 2001 i 2007 r. Dane z 2008 r. nie są pełne, jednak stan z 30.09.2008 r. wskazuje, że i ten rok może zamknąć się ujemnym saldem migracji.

Na przestrzeni ostatnich 8 lat największy napływ osób migrujących w województwie podkarpackim odnotowano w przypadku migracji z miast na tereny wiejskie i ta tendencja występuje również w gminie Dębica.

Zjawisko migracji ludności nie jest na tyle nasilone ilościowo, by odgrywało istotny wpływ na pogłębienie problemów społecznych, takich jak ubóstwo, bezrobocie, uzależnienia. W części przypadków wpływa na pojawienie się problemów opiekuńczo-wychowawczych. Część dzieci, które zostają pod opieką jednego z rodziców, dziadków, lub dalszych krewnych sprawia w szkole problemy wychowawcze, ma też gorsze wyniki w nauce.

Przedstawione poniżej dane – uzyskane od dyrektorów szkół z terenu gminy Dębica nie obrazują w pełni tego dopiero powstającego problemu. Szkoły dysponują danymi o dzieciach realizujących obowiązki szkolne, nie mają natomiast informacji o dzieciach młodszych.

Informacje takie nie trafiają także do ośrodka pomocy, gdyż osoby pracujące poza granicami kraju praktycznie nie korzystają ze świadczeń pomocy. Ważnym jest jednak, aby zdawać sobie sprawę z problemu, gdyż może on w przyszłości odbić się negatywnie na młodzieży.

Tabela 4 „Eurosieroty” w gminie Dębica

Miejscowość	Ilość dzieci
Brzeźnica	30
Gumniska	20
Głobikowa	2
Latoszyn	-
Nagawczyna	-
Paszczyna	24
Pustków	39
Pustków Osiedle	72
Stasiówka	12
Zawada	-
Pustynia	18
Podgrodzie	20
Stobierna	12

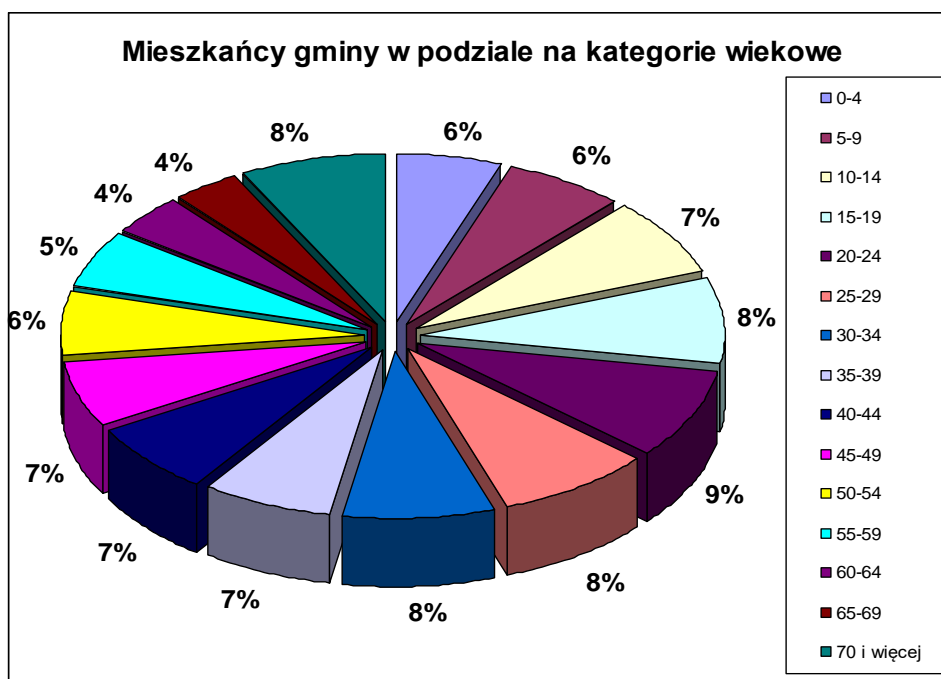
Źródło: Zespoły Szkół z gminy Dębica

Duży wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy mają relacje liczbowe mężczyzn i kobiet. Warunkują one bowiem bieżące i przyszłe procesy demograficzne. Strukturę ludności według płci kształtują – z jednej strony – naturalne procesy biologiczne, takie jak stale występująca przewaga liczby chłopców nad liczbą dziewcząt wśród noworodków, większa częstość zgonów mężczyzn niż kobiet, z drugiej zaś ruchy wędrownicze ludności.

W województwie podkarpackim obserwuje się nieznaczną przewagę liczebną kobiet. W 2007 r. liczba kobiet wynosiła 1072,2 tys. osób, czyli stanowiła 51,1% ludności województwa. Na 100 mężczyzn przypadało 105 kobiet, podczas gdy dla Polski – 107. Współczynnik feminizacji w 2000 r. wynosił 104, a więc na przestrzeni lat nie uległ istotnym zmianom. Należy jednak zauważyć, że systematycznie się zwiększał. W gminie Dębica w 2007 r. liczba kobiet wynosiła 12 134 osób, co stanowiło 50,40 % ogółu mieszkańców. Na 100 mężczyzn przypadło 102 kobiety. Współczynnik feminizacji od 2000 do 2007 r. wahał się pomiędzy 101 a 102.

Wykres 9 Populacja gminy Dębica według wieku w 2007 r.

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane GUS

Tabela 5 Podział wg wieku i płci mieszkańców gminy Dębica w latach 2000 - 2007*

wiek		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
0-4	ogółem	1 558	1 503	1 478	1 422	1 409	1 401	1 354	1 365
	mężczyźni	787	760	760	724	732	749	717	716
	kobiety	771	743	718	698	677	652	637	649
5-9	ogółem	1 930	1 862	1 753	1 672	1 628	1 596	1 565	1 543
	mężczyźni	1 040	990	913	883	844	809	799	804
	kobiety	890	872	840	789	784	787	766	739
10-14	ogółem	2 036	2 015	2 028	2 035	2 044	1 967	1 888	1 778
	mężczyźni	1 031	1 047	1 079	1 093	1 074	1 062	1 006	927
	kobiety	1 005	968	949	942	970	905	882	851
15-19	ogółem	2 109	2 138	2 133	2 119	2 088	2 086	2 032	2 030
	mężczyźni	1 084	1 115	1 088	1 061	1 043	1 057	1 044	1 075
	kobiety	1 025	1 023	1 045	1 058	1 045	1 029	988	955
20-24	ogółem	1 861	1 863	1 908	1 952	2 040	2 056	2 106	2 072
	mężczyźni	980	943	994	1 026	1 065	1 066	1 110	1 055
	kobiety	881	920	914	926	975	990	996	1 017
25-29	ogółem	1 855	1 866	1 915	1 975	1 938	1 975	1 962	2 011
	mężczyźni	927	954	985	1 018	1 024	1 032	980	1 029
	kobiety	928	912	930	957	914	943	982	982
30-34	ogółem	1 644	1 694	1 678	1 708	1 811	1 851	1 875	1 900
	mężczyźni	836	861	838	855	901	917	952	978
	kobiety	808	833	840	853	910	934	923	922
35-39	ogółem	1 595	1 563	1 625	1 622	1 637	1 677	1 749	1 701
	mężczyźni	848	829	842	826	831	857	890	855
	kobiety	747	734	783	796	806	820	859	846
40-44	ogółem	1 484	1 530	1 548	1 588	1 587	1 608	1 580	1 622
	mężczyźni	752	799	816	853	840	839	821	837
	kobiety	732	731	732	735	747	769	759	785
45-49	ogółem	1 411	1 400	1 435	1 479	1 520	1 518	1 570	1 583
	mężczyźni	691	686	726	748	773	765	808	822
	kobiety	720	714	709	731	747	753	762	761
50-54	ogółem	1 236	1 333	1 356	1 330	1 396	1 426	1 410	1 450
	mężczyźni	600	631	632	616	672	702	693	729
	kobiety	636	702	724	714	724	724	717	721
55-59	ogółem	911	942	1 035	1 121	1 138	1 199	1 293	1 320
	mężczyźni	443	457	508	543	543	563	594	594
	kobiety	468	485	527	578	595	636	699	726
60-64	ogółem	1 056	998	916	873	896	862	892	983
	mężczyźni	474	445	414	409	419	409	423	472
	kobiety	582	553	502	464	477	453	469	511
65-69	ogółem	892	923	944	1 002	966	976	928	857
	mężczyźni	405	425	415	420	405	417	397	370
	kobiety	487	498	529	582	561	559	531	487
70 i więcej	ogółem	1 489	1 537	1 565	1 603	1 669	1 725	1 798	1 860
	mężczyźni	535	560	583	607	628	637	668	678
	kobiety	954	977	982	996	1 041	1 088	1 130	1 182

* podział według faktycznego miejsca zamieszkania (do *ludności faktycznie zamieszkałej* w danej jednostce podziału terytorialnego zalicza się ludność zameldowaną na pobyt stały i faktycznie tam zamieszkałą oraz ludność przebywającą tam czasowo (zameldowaną w danej jednostce podziału terytorialnego na pobyt czasowy ponad 2 miesiące; od 2006 r. – ponad 3 miesiące)).

Źródło: GUS Rzeszów

Klasyfikacja wieku ludności według kryteriów społeczno-ekonomicznych pozwala wyróżnić trzy duże grupy wiekowe: wiek przedprodukcyjny (0-17 lat), produkcyjny (18-59 lat kobiety, 18-64 lata mężczyźni) i poprodukcyjny (60 lat i więcej kobiety, 65 lat i więcej mężczyźni).

Analiza ekonomicznej struktury wiekowej mieszkańców gminy pozwala zauważyć niekorzystne zjawiska występujące w tej sferze.

W gminie Dębica pod koniec 2000 r. ludność w wieku przedprodukcyjnym liczyła 682 tys. osób i stanowiła 29,7% ogółu populacji. Kolejne lata charakteryzowały się systematycznym spadkiem liczby ludności w tej ekonomicznej grupie wieku. Na przestrzeni lat 2000-2007 populacja w wieku przedprodukcyjnym obniżyła się o 886 osób i w 2007 r. stanowiła już tylko niespełna 24,6% ogółu mieszkańców gminy.

Tabela 6 Ekonomiczna struktura wiekowa ludności gminy Dębica w latach 2000-2007.

Lata	Liczba mieszkańców ogółem*	Wiek przedprodukcyjny do 17 lat		Wiek produkcyjny m.18-64 k. 18-59		Wiek poprodukcyjny m.>65 K.>60		Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
		razem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety	
2000	23 067	6 820	3 302	13 284	6 309	2 963	2 023	brak danych
2001	23 167	6 684	3 228	13 470	6 409	3 013	2 028	brak danych
2002	23 317	6 531	3 153	13 775	6 558	3 011	2 013	69,3
2003	23 501	6 389	3 069	14 043	6 708	3 069	2 042	67,4
2004	23 767	6 289	3 024	14 366	6 870	3 112	2 079	65,4
2005	23 923	6 186	2 942	14 583	7 000	3 154	2 100	64,0
2006	24 002	6 035	2 859	14 772	7 111	3 195	2 130	62,5
2007	24 075	5 934	2 823	14 913	7 131	3 228	2 180	61,4

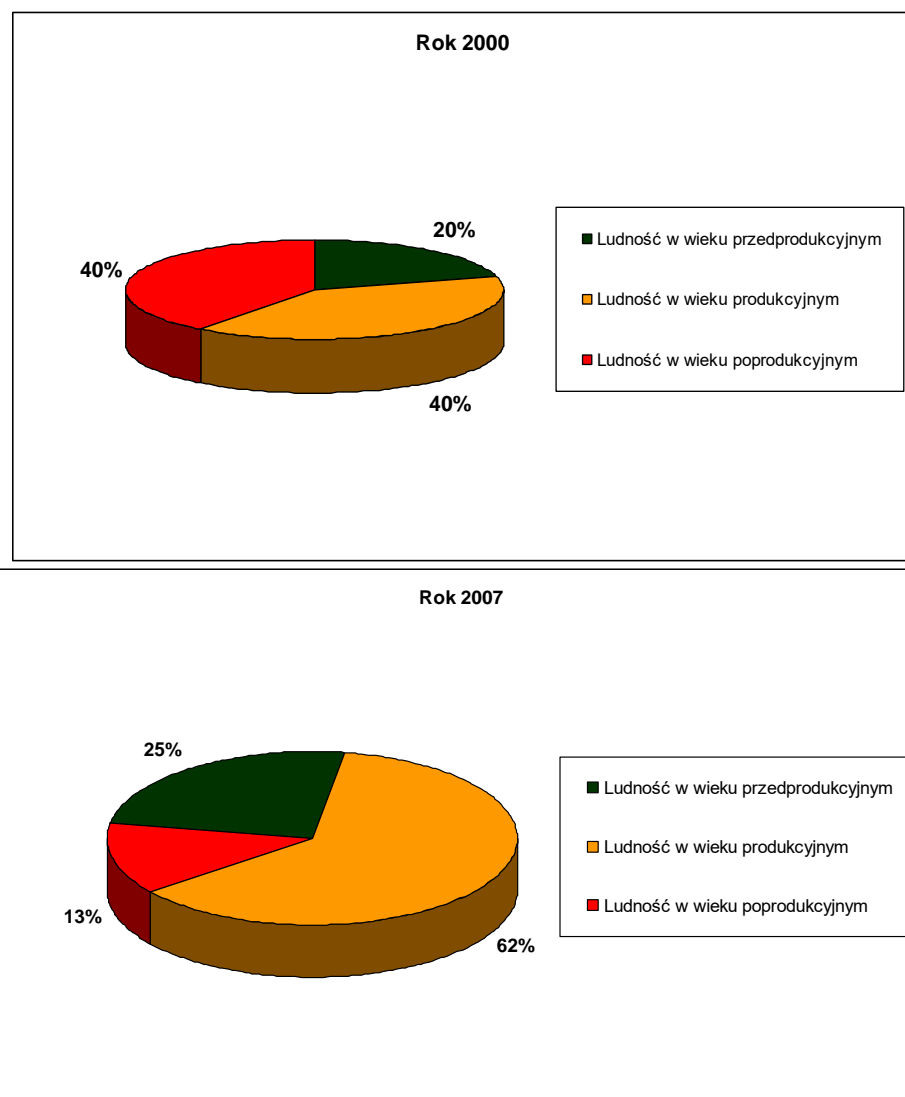
* podział według faktycznego miejsca zamieszkania

Źródło: GUS Rzeszów

Istotnym elementem siły produkcyjnej społeczeństwa, określającym wielkość potencjalnych zasobów pracy i rozmiary zatrudnienia, jest ludność w wieku produkcyjnym. Populacja ta w gminie Dębica w 2000 r. liczyła 13284 osób (57 % ogółu mieszkańców). W 2004 r. była już o 1082 osoby większa. W kolejnych latach nadal się powiększała i pod koniec 2007 r. liczyła 14 913 osób (61,9 % populacji).

Wykres 10 Ludność gminy według ekonomicznych grup wiekowych w 2000 i 2007r.

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane GUS

Ludność województwa podkarpackiego, tak jak i kraju, systematycznie starzeje się. Zjawisko to dotyczy zarówno mężczyzn jak i kobiet oraz w równym stopniu mieszkańców miast jak i wsi. Starzenie się społeczeństwa wynika ze współdziałających tendencji demograficznych m.in.: malejącej średniej ilości dzieci przypadającej na kobietę, spadku płodności, zwiększającej się długości życia. Wzrost udziału osób starszych, jest przede wszystkim wynikiem istotnych

postępów w dziedzinie gospodarczej, społecznej i medycznej, które stwarzają ludności możliwość dłuższego życia w dobrych warunkach.

W gminie Dębica również obserwujemy zjawisko starzenia się społeczeństwa czego dowodem jest powolny wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

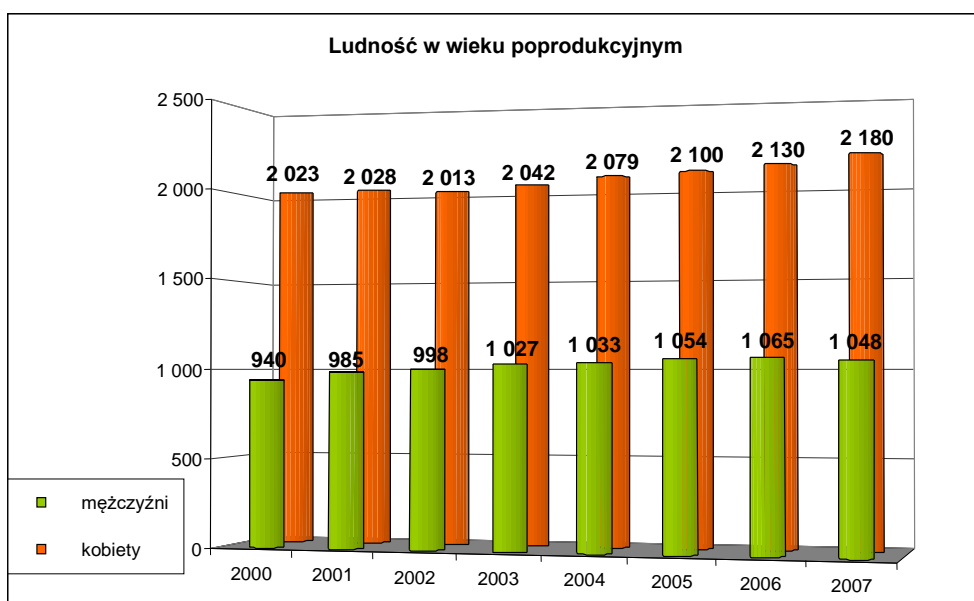
Udział tej grupy w ogólnej liczbie ludności gminy wzrósł w latach 2000-2007 z 12,8% do 13,4%. Charakterystyczna dla tej populacji jest znaczna przewaga kobiet nad mężczyznami - udział kobiet w tej grupie w roku 2007 wyniósł 67,3 %.

Tabela 7 Mieszkańcy gminy Dębica w wieku poprodukcyjnym w latach 2000 – 2007

Rok	Osoby w wieku poprodukcyjnym
2000	2 963
2001	3 013
2002	3 011
2003	3 069
2004	3 112
2005	3 154
2006	3 195
2007	3 228

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane GUS

Wykres 11 Udział kobiet i mężczyzn z gminy Dębica w ogólnej liczbie osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2000 – 2007.

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane GUS

Stopniowe osiągnięcie wieku emerytalnego przez pokolenie wyżu demograficznego, doprowadzi do znacznego wzrostu udziału osób starszych, które muszą być wspierane finansowo przez ludność w wieku produkcyjnym.

Zmianom demograficznym towarzyszą również istotne zmiany społeczne dotyczące składu rodziny, których przejawem jest wzrost liczby starszych osób żyjących samotnie. Powiększająca się liczba osób niesamodzielnych i w podeszłym wieku leży u źródeł nowych problemów ekonomicznych, społecznych, a nawet etycznych.

W gminie Dębica populacja ludzi starszych zwiększa się. Charakterystyczna dla niej jest o wiele większa niż w młodszych grupach przewaga kobiet nad mężczyznami.

Stosunkowo trudno jest oszacować liczbę osób osamotnionych w tym przedziale wiekowym. Na podstawie danych uzyskanych od sołtysów i radnych przyjęto, że 46 % tej populacji żyje samotnie.

Tabela 8 Ludność gminy Dębica w wieku podeszłym w latach 2004 - 2007

wiek		2004	2005	2006	2007
70-74	ogółem	740	762	802	843
	mężczyźni	313	322	341	346
	kobiety	427	440	461	497
75-79	ogółem	510	527	540	532
	mężczyźni	193	189	186	189
	kobiety	317	338	354	343
80-84	ogółem	278	306	317	339
	mężczyźni	85	93	105	101
	kobiety	193	213	212	238
85 i więcej	ogółem	141	130	139	146
	mężczyźni	37	33	36	42
	kobiety	104	97	103	104
% populacji gminy Dębica		7,03	7,21	7,49	7,73

Źródło: GUS Rzeszów

Ludzie starzy będą stanowić coraz większą grupę klientów pomocy społecznej. Osoby w późnej starości mają większe potrzeby w zakresie opieki społecznej. Dotyczy to nie tylko pomocy medycznej, ale także pomocy w zakresie usług oraz pomocy materialnej. Osoby te powinny stanowić grupę szczególnej troski i pozostawać pod okresową kontrolą stanu zdrowia i potrzeb socjalnych.

1.5 Warunki życia mieszkańców gminy

1.5.1 Warunki mieszkaniowe

Dominującą formą budownictwa mieszkalnego na terenie gminy jest budownictwo indywidualne.

Zasadniczą część mieszkań znajdujących się na terenie gminy stanowi własność osób fizycznych. Pozostały odsetek to własność: spółdzielni mieszkaniowych, gminy, Skarbu Państwa.

Tabela 9 Mieszkania według zamieszkania i podmiotów będących ich właścicielem

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
zasoby gmin (komunalne)							
mieszkania	40	38	42	33	32	36	36
powierzchnia użytkowa mieszkań	2 195	2 108	2 091	1 782	1 750	2 254	2 254
zasoby spółdzielni mieszkaniowych							
mieszkania	-	-	741	741	741	741	741
powierzchnia użytkowa mieszkań	-	-	37 054	37 054	37 054	37 054	37 054
zasoby zakładów pracy							
mieszkania	-	-	20	20	20	16	16
powierzchnia użytkowa mieszkań	-	-	1 292	1 292	1 292	921	921
zasoby osób fizycznych							
mieszkania	-	-	4 899	5 169	5 206	5 245	5 289
powierzchnia użytkowa mieszkań	-	-	420 973	454 456	459 533	465 286	472 621
zasoby pozostałych podmiotów							
mieszkania	-	-	14	14	14	18	18
powierzchnia użytkowa mieszkań	-	-	679	679	679	861	861

Źródło: GUS Rzeszów

Od 2000 r. zasoby komunalne gminy uległy zmniejszeniu i obecnie stanowią 0,59 % ogółu budynków mieszkalnych. Niepokojące jest również utrzymywanie się na stałym poziomie zasobów spółdzielni mieszkaniowych na terenie gminy.

W 2008 r. zasoby mieszkaniowe gminy stanowiło 41 lokali, w tym 40 lokali mieszkalnych znajduje się w 15 budynkach stanowiących własność gminy, natomiast jeden znajduje się w budynku stanowiącym współwłasność gminy i osób fizycznych, 12 z nich jest lokalami socjalnymi i w pierwszej kolejności przyznawane są tym osobom, którym sąd nakazał

opróżnienie i opuszczenie dotychczas zajmowanego lokalu i przyznanie jednocześnie uprawnienia do otrzymania lokalu socjalnego.

Obecnie coraz więcej małżeństw pragnie mieszkać samodzielnie. Ze względu na niskie dochody w rodzinie oraz występujący wyż demograficzny z lat '80 potrzeby mieszkaniowe rosną. Niewystarczająca liczba mieszkań komunalnych, obecność praktycznie tylko wtórnego rynku nieruchomości może doprowadzać do odpływu z gminy osób młodych, których nie będzie stać na budowę domu.

Średnia powierzchnia użytkowa mieszkań w gminie Dębica wynosi 84,2 m², 91,8 % domów i mieszkań wyposażonych jest w wodociąg, 84,7 % w łazienkę, a centralne ogrzewanie jest w 73,9 % .

1.5.2 Kultura, zabytki architektury i potrzeby religijne.

Działalność kulturalna w gminie Dębica skupia się głównie wokół lokalnych domów kultury oraz kółek zainteresowań np. zespołów muzycznych, teatralnych itp. Dodatkowo mieszkańcy gminy mają możliwość korzystania z oferty kulturalnej miasta Dębica: kin, bibliotek, muzeum oraz cyklicznych imprez kulturalnych o zasięgu wojewódzkim i ogólnopolskim.

W gminie działają cztery Domy Kultury:

- ✓ Dom Kultury w Pustkowie – Osiedlu,
- ✓ Dom Kultury w Brzeźnicy,
- ✓ Dom Kultury w Podgrodziu,
- ✓ Dom Kultury w Braciejowej.

Działalność w/w placówek podlega pod Centrum Kultury i Bibliotek gminy Dębica z siedzibą w Pustkowie - Osiedlu, które jest również jednostką nadzorującą lokalne biblioteki oraz Gminne Centrum Informacji w Nagawczynie. Ostatnia instytucja powstała z inicjatywy Ministerstwa Gospodarki Pracy i Polityki Społecznej w celu przeciwdziałania bezrobociu, poradnictwa oraz pośrednictwa pracy.

Aktywność mieszkańców gminy przejawia się w ich zaangażowaniu w działalność artystyczną, tworzeniu grup wspólnych zainteresowań oraz zespołów. Obecnie na terenie gminy działają następujące zespoły:

- ✓ Zespół Ludowy „Wisłoczanie”
- ✓ Zespół Śpiewaczy „Paszczynianie” działający w sołectwie Paszczyna;

- ✓ Zespół Pieśni i Tańca „Podgrodzianie”;
- ✓ Zespół Śpiewaczy „Podgrodzie”;
- ✓ Zespół Kantata;
- ✓ Zespół Aplauz;
- ✓ Zespół tańca wyczynowego Break Dance;
- ✓ Dziecięcy Zespół Teatralny;
- ✓ Orkiestra Dęta Gminy Dębica.

Mieszkańcy gminy mogą korzystać ze zbiorów bibliotecznych znajdujących się na terenie gminy m. in.: w Latoszynie, Gumniskach, Paszczynie, Stasiówce, Zawadzie, Pustkowie - Osiedlu, Stobiernej, Podgrodziu, Brzeźnicy, Pustyni, Nagawczynie oraz w mieście Dębica.

W gminie odbywają się także cykliczne imprezy kulturalne i sportowe. Do najpopularniejszych należą: „Płukanie złota”, Festyn Ekologiczny EKO-GMINA,

Na terenie Gminy znajduje się szereg obiektów o wartościach architektonicznych, historycznych i kulturowych objętych ochroną konserwatorską i znajdujących się w rejestrze zabytków. Wśród zabytków wartych obejrzenia wymienić można:

- ✓ Sanktuarium Matki Boskiej Zawadzkiej z łaskami słynącym obrazem
- ✓ majątek ziemski Raczyńskich w Zawadzie
- ✓ XVIII. wieczna karczma w Zawadzie
- ✓ „Wzgórze Śmierci” w Pustkowie Osiedle – obóz zagłady 15 tys. więźniów
- ✓ polana Kałużówka w Braciejowej,
- ✓ Zamczysko-Okop w Braciejowej - pozostałość grodu z XIII w.
- ✓ drewniany Kościół w Pustyni

Ważne miejsce w życiu społeczności lokalnej zajmuje Kościół katolicki. Na terenie gminy Dębica działają następujące Parafie: w Stasiówce, Zawadzie, Nagawczynie, Pustyni, Brzeźnicy, Paszczynie, Pustkowie Osiedlu, Pustkowie, Latoszynie, Podgrodziu, Gumniskach, Głobikowej Caritas przy parafiach organizuje pomoc charytatywną dla osób potrzebujących i ofiar kataklizmów, rozprawdza cegiełki na kolonie letnie dla dzieci z rodzin najuboższych. W miarę swoich możliwości członkowie Caritasu odwiedzają chorych i samotnych. Caritas pomaga potrzebującym poprzez rozdawnictwo żywności, odzieży i różnego rodzaju sprzętu, który dostają od ofiarodawców.

1.5.3 Sport, rekreacja i wypoczynek

Obecnie w Gminie Dębica działa 9 klubów sportowych. W zajęciach przez nie organizowanych uczestniczy 430 osób. Obecnie w większości kluby rozgrywają mecze w klasie A. Przy zespołach szkół działa 12 Uczniowskich Klubów Sportowych, które prowadzą sportowe zajęcia pozalekcyjne (piłka nożna, piłka ręczna, koszykówka, siatkówka, unihokej). W zajęciach uczestniczy około 360 młodych sportowców.

Gmina Dębica realizuje program poprawy infrastruktury sportowej, w ramach którego wybudowanych zostało 11 sal gimnastycznych przy Zespołach Szkół oraz modernizowano boiska sportowe przy szkołach i w sołectwach.

Malownicze położenie gminy Dębica u wrót Pogórza Karpackiego i stosunkowo duża ilość lasów stwarzają dogodne warunki do rozwoju turystyki i agroturystyki.

Przez Gminę Dębica przechodzą następujące szlaki turystyczne:

- „niebieski” z Dębicy przez pasmo Klonowej Góry do Odrzykonia koło Krosna (na trasie napotkamy m.in. na wczesnośredniowieczne grodziska: "Zamczysko" i "Okop" w Braciejowej.
- „zielony” - z Dębicy przez Gumniska, Kałużówkę, Połomię do Jaworza Dolnego, długość 16 km,
- „niebieski” - (16 km) i „żółty” (9 km) z Dębicy przez Kozłów, Brzeźnicę, Pustków, Królową Górę, Wolę Brzeźnicką do Zawady,
- „żółty” - z Zawady przez Lubzinę do Ropczyc, długość 14 km

Gmina Dębica posiada 2 trasy rowerowe o łącznej długości prawie 50 km. Trasa pierwsza o długości około 32 km swoim zasięgiem obejmuje miejscowości: Latoszyn - Grabówka - Połomia - Południk – Głobikowa - Stasiówka - Zawada.

Atrakcją gminy są także rajdy rowerowe o zasięgu powiatowym i ogólnopolskie spływy kajakowe rzeką Wisłoką. W 2008 roku w VIII edycji tej imprezy wzięło udział 132 osoby, w tym kajakarze z Węgier, Słowacji. Polscy uczestnicy spływu przybyli m.in. z Brzostku, Dębicy, Pilzna, Rzeszowa, Krakowa.

1.5.4 Bezpieczeństwo publiczne oraz ochrona zdrowia i życia mieszkańców gminy

Nad bezpieczeństwem mieszkańców czuwa Komisariat Policji w Brzeźnicy, który swoim działaniem obejmuje teren całej gminy, tj. ogółem 17 miejscowości.

Na podstawie analizy zestawiania czynów przestępczych, opracowanego przez Komisariat Policji stwierdza się znaczny wzrost przestępczości na przestrzeni ostatnich 3 lat .

Tabela 10 Przepięstwa popełniane na terenie gminy Dębica w latach 2006 – 2008

Rok	2006	2007	2008
Przepięstwa			
Kryminalne	146	136	191
Gospodarcze	5	64	481
Pozostałe	87	68	120
Ogółem	238	268	792

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Dębicy

Należy zauważyć , że systematycznie wzrasta procent wykrywalności przestępstw - 68 % w 2006 r., 70 % w 2007, 90 % w 2008 r.

W 2007 r. została Uchwałą Rady Gminy utworzona Straż Gminna. Obszarem działania tej umundurowanej formacji jest obszar administracyjny Gminy Dębica.

Nadzór nad działalnością Straży sprawuje Wójt Gminy Dębica, a w zakresie fachowym - Komendant Główny Policji poprzez Komendanta Wojewódzkiego Policji w Rzeszowie.

Oprócz Policji i Straży Gminnej również Ochotnicze Straże Pożarne działają na rzecz utrzymania stanu bezpieczeństwa. Na terenie gminy działa 12 jednostek OSP, w tym 1 jednostka zarejestrowana jest w krajowym systemie ratowniczym. Jednostki OSP zrzeszają 498 strażaków (468 mężczyzn i 30 kobiet). Oprócz gaszenia pożarów strażacy uczestniczą w zwalczaniu klęsk żywiołowych i udzielają pomocy ofiarom wypadków drogowych.

W gminie działa Zespół Zarządzania Kryzysowego, który podejmuje działania w związku z ww. zagrożeniami. W skład zespołu wchodzi władze samorządowe, przedstawiciele jednostek samorządowych oraz przedstawiciele Policji, służby zdrowia i OSP.

Na stan zdrowia mieszkańców gminy wpływają takie czynniki jak: baza służby zdrowia i jej jednostki organizacyjne, nasycenie personelem medycznym oraz występujące zagrożenia chorobowe. Służba zdrowia zabezpiecza potrzeby mieszkańców gminy w zakresie podstawowej i specjalistycznej opieki medycznej.

Na terenie gminy Dębica funkcjonuje 5 ośrodków zdrowia: w Pustkowie - Osiedlu, w Pustkowie, w Zawadzie, w Gumniskach i w Paszcznie, jedna apteka w Pustkowie – Osiedlu oraz punkt apteczny w Zawadzie i prywatny zakład opiekuńczo – leczniczy.

Mieszkańcy gminy Dębica hospitalizowani są w Szpitalu Powiatowym w Dębicy, który ma ponadlokalny charakter. Obecnie dysponuje on 553 łózkami, 17 oddziałami i 25 poradniami. W szpitalu działa również Poradnia Medycyny Pracy i Pracownia Rehabilitacji Medycznej.

Jednym z ważniejszych oddziałów szpitalnych są oddziały psychiatryczne. Są one oddzielną, nowoczesną placówką wybudowaną według standardów europejskich. Z informacji pozyskanych w Zespole Opieki Zdrowotnej Dębica wynika, że na przełomie ostatnich ośmiu lat zmieniła się liczba osób zasięgających porad w Poradni Zdrowia Psychicznego. I tak w 2000 roku udzielono 11 402 porad, w 2004 roku 8 155 a w 2008 8967 porad. Odwrotnie ma się sytuacja na oddziałach psychiatrycznych gdzie w 2000 roku leczyło się 2148 osób, w 2004 roku 2588 natomiast w 2008 liczba leczonych wzrosła do 3883 osób. Z tych informacji można wyciągnąć wniosek, że sytuacja zdrowotna mieszkańców powiatu dębickiego (pod względem problemów psychiatrycznych) pogarsza się ponieważ nie wystarczają im konsultacje psychiatryczne i należy ich hospitalizować .

1.5.5 Oświata

Według danych statystycznych w roku szkolnym 2007/2008 na terenie miasta i gminy Dębica działało 14 przedszkoli, w tym 6 znajdowało się na terenie samej gminy. Łącznie w 6 placówkach uczyło się 728 dzieci.

Przedszkola znajdują się w miejscowościach: Zawada, Latoszyn, Podgrodzie, Pustynia, Pustków, Pustków - Osiedle.

Współczesna wiedza na temat potrzeb rozwojowych dzieci potwierdza ogromne znaczenie edukacji elementarnej dla rozwoju człowieka. Z punktu widzenia dziecka czyni je bardziej gotowym do uczenia się nowych rzeczy pod kierunkiem nauczyciela. Z punktu widzenia nauczycieli w klasie pierwszej i później - dzieci dobrze przygotowane w przedszkolu, z rozwiniętą motywacją poznawczą i wysokim poczuciem własnej wartości i poczuciem kompetencji, chcące i lubiące się uczyć, aktywnie podchodzące do nowych zadań są po prostu lepszymi uczniami. Nie wymagają więc stosowania różnych drogich i pracochłonnych zabiegów "reedukacyjnych", "korekcyjnych" czy "wyrównawczych". Zapotrzebowanie społeczne na utworzenie nowych placówek przedszkolnych doprowadziło do pozyskania w 2008 r. środków unijnych i utworzenia 3 kolejnych 4 – godzinnych oddziałów przedszkolnych w Brzeźnicy, Paszcznie i Pustkowie Osiedlu.

W roku szkolnym 2008/2009 bazę dydaktyczną szkół podstawowych w gminie stanowi 13 obiektów, w których uczy się ponad 2000 uczniów. W gminie Dębica znajduje się 13 szkół gimnazjalnych posiadających 61 oddziałów, w których w roku szkolnym 2008/2009 uczy się 1123 uczniów.

Tabela 11 Dzieci korzystające z placówek edukacyjnych w Gminie Dębica

Liczbę dzieci w roku szkolnym 2008/2009				
Szkoła	Przygotowanie przedszkolne	Zerówka	Szkoła podstawowa	Gimnazjum
Pustków Osiedle	70	55	281	157
Pustków	25	24	176	112
Brzeźnica	0	27	189	111
Paszczyna	0	35	99	65
Pustynia	49	19	203	124
Nagawczyna	18	26	166	78
Zawada	25	24	80	52
Stobierna	0	11	100	53
Stasiówka	0	16	108	60
Głobikowa	0	10	72	43
Gumniska	0	20	143	95
Pogrodzie	23	20	110	63
Latoszyn	26	39	142	110
Ogółem	236	326	1869	1123

Źródło: GZEASiP w Dębicy

Zespoły Szkół w gminie Dębica to :

- ✓ **Zespół Szkół w Brzeźnicy** - Obecnie szkoła posiada pełną i nowoczesną bazę lokalową. Sale lekcyjne wyposażone są w nowoczesny sprzęt i pomoce dydaktyczne. Placówka posiada dwie pracownie informatyczne, nowo wybudowaną salę gimnastyczną z bogatym wyposażeniem oraz pracownie przedmiotowe, bibliotekę z czytelnią oraz salę do zajęć rekreacyjnych.
- ✓ **Zespół Szkół w Nagawczynie** - Placówka jako Zespół Szkół w Nagawczynie istnieje od 1.IX.2003 roku. W jego skład wchodzi: Publiczna Szkoła Podstawowa im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Publiczne Gimnazjum. W roku szkolnym 2007/2008 szkoła liczyła 330 uczniów uczących się w 14 oddziałach. Szkoła posiada 15 sal lekcyjnych oraz nowoczesną pracownię informatyczną.

- ✓ **Zespół Szkół w Paszczynie** - istnieje od 1 września 2003 r., w jego skład wchodzi Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Piątka oraz Publiczne Gimnazjum. Po 1999 roku budynek został poddany remontowi. W placówce utworzono nowoczesną pracownię komputerową z dostępem do sieci Internet, bibliotekę z czytelnią, gabinet psychologa.
- ✓ **Zespół Szkół w Pustyni** – w jego skład wchodzi: przedszkole, szkoła podstawowa i gimnazjum. Od 2000 roku jest szkołą integracyjną, do której uczęszczają dzieci z różnymi problemami edukacyjnymi. Szkoła dysponuje świetną bazą sportową. Posiada dużą salę gimnastyczną z widownią oraz boiska do wszelkich gier. Szkoła posiada pracownię komputerową
- ✓ **Zespół Szkół w Zawadzie** - mieści w sobie przedszkole, szkołę podstawową i gimnazjum. W szkole uczniowie mają do dyspozycji dobrze wyposażone pracownie przedmiotowe, nowoczesną dużą salę gimnastyczną i pracownię komputerową z Internetem oraz bibliotekę szkolną z czytelnią. W budynku jest dobrze wyposażona kuchnia, gabinet pomocy przedlekarskiej.
- ✓ **Zespół Szkół w Stobiernej im. Jana Pawła II** - w jego skład wchodzi: Publiczna Szkoła Podstawowa i Publiczne Gimnazjum. Obecnie szkoła posiada nowoczesną pracownię komputerową, świetlicę i bibliotekę z dostępem do Internetu. W każdej pracowni znajduje się stanowisko komputerowe. Placówka posiada salę gimnastyczną i siłownię dostępną również dla mieszkańców wsi. Na terenie szkoły działa Spółdzielnia Uczniowska „Jutrzenka” wyposażona w nowoczesny sklepik. W okresie zimowym uczniowie korzystają z wyciągu narciarskiego znajdującego się nieopodal szkoły. Placówka posiada niezbędny sprzęt narciarski do dyspozycji uczniów i innych zainteresowanych mieszkańców wsi.
- ✓ **Zespół Szkół w Gumniskach**, w skład którego wchodzi: Publiczna Szkoła Podstawowa oraz Publiczne Gimnazjum. Placówka posiada 2 pracownie informatyczne, 2 sale gimnastyczne, bibliotekę, Izbę Pamięci, 8 sal dydaktycznych, jadalnię, 2 boiska sportowe, w tym pełnowymiarowy stadion piłkarski.
- ✓ **Zespół Szkół z Oddziałami Integracyjnymi w Pustkowie**, w którego skład wchodzi: Publiczna Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi im. Marii Konopnickiej, Publiczne Gimnazjum z Oddziałami Integracyjnymi, Publiczne Przedszkole. Do szkoły uczęszcza średnio 350 uczniów, którzy uczą się w 16 oddziałach, w tym w 5 oddziałach integracyjnych. Budynek szkoły jest dwukondygnacyjny i dwuskrzydłowy. Znajduje się w nim 13 sal lekcyjnych, 2 pracownie komputerowe, sala gimnastyczna, biblioteka, sala do ćwiczeń korekcyjnych i rehabilitacyjnych, świetlica, gabinet pedagoga, gabinet pomocy przedmedycznej oraz stołówka i kuchnia szkolna, z której korzysta ok. 200 uczniów. Wokół

szkoły znajduje się przestrzenny teren, który zagospodarowano na obiekty sportowe: boisko do piłki nożnej, asfaltowe boisko wielofunkcyjne, trawiaste boisko do zabaw rekreacyjno-sportowych, plac na rowerowy tor przeszkód, miasteczko ruchu drogowego. Uczniowie szkoły mają możliwość uczestniczenia w atrakcyjnych zajęciach pozalekcyjnych. Duża część tych zajęć organizowana jest w ramach realizowanych projektów ze środków pozyskanych z różnych fundacji. Od kilku lat uczniowie uczestniczą w wymianach międzynarodowych (SOKRATES COMENIUS). Byli już we Francji i Hiszpanii. Tradycją szkoły jest organizowanie imprez środowiskowych o zasięgu gminnym i powiatowym. Należą do nich imprezy integracyjne: karnawałowy bal i plener malarski dla niepełnosprawnych, święto szkoły, festyny na pożegnanie lata. Corocznie w szkole odbywają się Turnieje Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego na szczeblu gminnym lub powiatowym, a nawet wojewódzkim.

- ✓ **Zespół Szkół z Oddziałami Integracyjnymi w Pustkowie – Osiedlu** - w skład zespołu wchodzi: Przedszkole, Szkoła Podstawowa oraz Gimnazjum. Szkoła dysponuje halą sportową, stołówką szkolną, biblioteką oraz świetlicą. Oddzielny budynek zajmuje przedszkole, w którym jest 5 sal dla dzieci przedszkolnych. Przy szkole działa Świetlica Terapeutyczna „PINOKIO”. Uczniowie szkoły podstawowej i gimnazjum uczą się w 22 oddziałach, w tym 8 oddziałach integracyjnych, a dzieci w przedszkolu w 5 grupach wiekowych, w tym 1 integracyjna. Szkoła pozyskała w ostatnich latach specjalistyczny sprzęt do pracy z dziećmi posiadającymi orzeczenie do kształcenia specjalnego w klasach integracyjnych. W zespole Szkół działa Samorząd Uczniowski, Klub Sportowy, Drużyna Harcerska, Uczniowski Klub Sportowy, Gimnazjum - Klub Europejski, Spółdzielnia Uczniowska. W placówce znajduje się Izba Pamięci Narodowej. Zespół współpracuje ze Szwecją i Ukrainą.
- ✓ **Zespół Szkół w Globikowej** - w skład Zespołu Szkół im. K.L. Słotwińskiego wchodzi szkoła podstawowa, gimnazjum oraz całoroczne szkolne schronisko młodzieżowe dla 30 osób – „Rozdzielnia Wiatrów”. Szkoła posiada pracownię komputerową, w której jest 10 komputerów uczniowskich i jeden nauczycielski, połączonych w sieć z dostępem do Internetu. Obwód szkoły obejmuje w całości wieś Globikową oraz w części wieś Braciejową. Uczniowie pochodzą także z sąsiadujących obwodów szkolnych: Małej, Siedlisk i Dobrkowa. Ogółem do zespołu szkół uczęszcza 138 dzieci.
- ✓ **Zespół Szkół w Podgrodziu** - w skład Zespołu od 1 września 2003 roku wchodzi: Publiczna Szkoła Podstawowa licząca w roku szkolnym 2007/08 - 113 uczniów, Publiczne Gimnazjum - 74 uczniów, Publiczne Przedszkole z oddziałem zerowym . W budynku szkoły znajduje się

10 sal lekcyjnych, zastępcza sala gimnastyczna, biblioteka z centrum informacji multimedialnej oraz sala komputerowa wyposażona w nowoczesny sprzęt z dostępem do internetu.

- ✓ **Zespół Szkół w Stasiówce.**
- ✓ **Zespół Szkół w Latoszynie.**

Na terenie gminy funkcjonuje jedna szkoła ponadgimnazjalna. Jest to Zespół Szkół w Pustkowie Osiedlu - kuratorska placówka oświatowa, której organem prowadzącym jest Starostwo Powiatowe w Dębicy. Do Zespołu Szkół uczęszcza młodzież zarówno z terenu gminy Dębica, jak również z gmin ościennych.

Na terenie gminy Dębica działają 2 świetlice.

1.6 System pomocy społecznej w gminie Dębica

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia, zapobieganie powstawaniu tego rodzaju sytuacji, a także zaspokajanie niezbędnych potrzeb i umożliwianie bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Pomoc społeczna powinna w miarę możliwości doprowadzić do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem, przy aktywnym współdziałaniu samych zainteresowanych.

Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Do głównych celów pomocy społecznej należy:

- ✓ Wsparcie osób i rodzin w przezwyciężaniu trudnej sytuacji życiowej, doprowadzenie – w miarę możliwości – do ich życiowego usamodzielnienia i umożliwienia im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka,
- ✓ Zapewnienie dochodu na poziomie interwencji socjalnej dla osób nieposiadających dochodu, w wieku poprodukcyjnym i osobom niepełnosprawnym, a także osobom, które wymagają okresowego wsparcia,
- ✓ Zapewnienie profesjonalnej pomocy rodzinom dotkniętym skutkami patologii społecznej, w tym przemocą w rodzinie,
- ✓ Integracja ze środowiskiem osób wykluczonych społecznie,

- ✓ Stworzenie sieci usług socjalnych adekwatnych do potrzeb w tym zakresie.

Pomoc społeczna polega w szczególności na:

- ✓ Przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń,
- ✓ Pracy socjalnej,
- ✓ Prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej,
- ✓ Analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
- ✓ Realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych,
- ✓ Rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Pomocy społecznej udziela się w szczególności z powodu: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych, braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze, trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizmu lub narkomanii, zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej, klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Na terenie Gminy Dębica działaniami z zakresu pomocy społecznej zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Jest on jednostką organizacyjną gminy, realizującą zadania własne w zakresie pomocy społecznej, jak również zadania zlecone gminie z zakresu administracji rządowej. GOPS w Dębicy zatrudnia obecnie 21 pracowników, w tym:

- kierownik
- księgowy
- pracownicy socjalni – 11 osób,
- pracownicy administracyjni – 3 osoby
- pracownicy ds. zasiłków rodzinnych – 6 osób,
- specjalistyczne usługi opiekuńcze – 2 osoby zatrudnione na umowę zlecenie,

Pracownicy socjalni mają dobre kwalifikacje - wyższe wykształcenie posiada 6 osób, studium pracowników socjalnych – 5 osób. Obecnie jeden pracownik podnosi kwalifikacje na specjalizacji I stopnia. Wymóg określony w ustawie o pomocy społecznej mówiący o minimum 1 pracowniku socjalnym przypadającym na 2000 mieszkańców nie jest w pełni spełniony. Obecnie na pracownika socjalnego przypada 2240 mieszkańców.

1.6.1 Pomoc świadczona mieszkańcom gminy Dębica

Z zestawienia wydatków GOPS w latach 2005-2008 wynika, że systematycznie wzrasta kwota wypłacanych świadczeń. Największy wzrost wydatków notuje się w zadaniach zleconych. Jest to spowodowane przejściem przez gminy wypłat świadczeń rodzinnych, jak również wzrostem dotacji na zasiłki okresowe.

Tabela 12 Wysokość wydatków GOPS Dębica w latach 2005 – 2008 (w zł)

Wydatki	2005 r.	2006 r.	2007 r.	2008 r.
Środki własne	242 004	241 897	286 318	376 684
Środki rządowe	813 264	1 040 834	2 343 121	1 945 239
z tego:				
- usuwanie kłęsk żywiołowych	500	75 568	298 800	21 200
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki	-	-	-	209 244
- program rządowy „Uczeń na wsi”	-	-	294 176	22 516
Świadczenia rodzinne	5 368 608	8 000 404	8 855 711	8 158 313

Źródło: GOPS Dębica

W 2008 wartość udzielonych świadczeń w ramach zadań zleconych wyniosła 196 488 zł, w tym większość bo prawie 70 % to zasiłki stałe. Wartość udzielonych świadczeń na zadania własne to 1 288 068 zł, w tym 46 % wydatkowano na zasiłki okresowe, 30 % to koszty dożywiania, 0,74 % stanowią wydatki na usługi opiekuńcze, 23 % zasiłki celowe. Kwotę 50.466 zł wydatkowano na dofinansowanie odpłatności za pobyt 5 osób w DPS. Odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej wzrosła w stosunku do 2007 r. o blisko 30 %. Można stwierdzić, że wydatki na zadania własne są znaczne – najwięcej środków przeznacza się na dożywianie, zasiłki okresowe i celowe. Usługi opiekuńcze mają najmniejszy udział w ogólnej kwocie zrealizowanych świadczeń.

Tabela 13 Pomoc udzielana mieszkańcom gminy w 2007 i 2008 r.

Formy pomocy	Liczba rodzin objętych pomocą		Wartość udzielonych świadczeń zł		% ogółu udzielonych świadczeń	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
I. ZADANIA ZLECONE OGÓŁEM, w tym:	178	51	459 176	196 488	100	100
- zasiłki stałe	43	45	130 482	134 453	28,42	68,44
- specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	2	2	13 603	24 766	2,96	12,60
- składki zdrowotne	43	41	16 291	16 069	3,55	8,17
- zasiłki celowe (klęska żywiołową lub ekologiczną)	133	5	298 800	21 200	65,07	10,79
II. ZADANIA WŁASNE GMINY OGÓŁEM, w tym:	989	775	1.267 350	1.288.068	100	100
- zasiłki celowe	584	442	408 557	300 488	32,24	23,34
- zasiłki okresowe	376	305	390 238	590 260	30,79	45,83
- posiłki	594	541	446 844	379 596	35,26	29,47
- usługi opiekuńcze	34	16	18 811	9 620	1,48	0,74
- zasiłek celowy (zdarzenie losowe)	3	6	2.900	5 000	0,23	0,38
- sprawienie pogrzebu	-	1	0	3 104	0	0,24

Źródło: GOPS Dębica

Dożywianie

Ważne miejsce w pomocy społecznej od kilku lat zajmuje dożywianie dzieci w szkołach, oraz przyznawanie zasiłków na zakup posiłków dla innych członków rodzin finansowane zarówno z budżetu państwa jak i gminy.

Tabela 14 Dożywianie na terenie gminy Dębica w latach 2003 – 2007.

Świadczeniobiorcy	2005 r.	2006 r.	2007 r.	2006 r.
Liczba rodzin	495	576	594	541
Liczba osób w rodzinach	2634	2883	2957	2739
Zasiłki celowe na dożywianie (liczba rodzin)	-	16	12	369
Liczba uczniów dożywianych	1056	1253	1290	1186

Źródło: GOPS Dębica

Wydatki na dożywanie systematycznie wzrastają. Kwoty na ten cel zwiększyły się w okresie ostatnich lat ponad dwukrotnie – z ponad 215 tys w 2005 roku do 572 tys w 2008 roku. Systematycznie wzrasta też liczba rodzin i dzieci objętych tą formą pomocy.

Tabela 15 Rodzaj posiłków w gminie Dębica w latach 2005 – 2008 (procentowo)

Rok	Prowiant suchy	1 danie gorące	Obiad
2005	89	11	0
2006	69	31	0
2007	62	38	0
2008	6	87	7

Źródło: GOPS Dębica

Dożywanie w formie gorącego posiłku organizowane jest we wszystkich szkołach i przedszkolach na terenie gminy Dębica. Dzieci z rodzin wielodzietnych i dysfunkcyjnych dodatkowo korzystają z posiłków wydawanych w świetlicach prowadzonych przez Caritas. Młodzież uczęszczająca do szkół poza gminą Dębica korzysta z nieodpłatnego dożywania w formie przyjętej w danej placówce. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej rozprowadza dary żywnościowe z Podkarpackiego Banku Żywności w Rzeszowie. W roku 2005 rozprowadzono 24 227 kg żywności dla 500 rodzin, w roku 2006 – 52 492 kg dla 520 rodzin, w 2007 r. 27 390 kg dla 511 rodzin oraz w 2008 r. 28 865 kg dla 514 rodzin.

Zasilki stałe

Są zadaniem zleconym gminie i w całości pokrywanym ze środków rządowych. Przyznawane są na podstawie art. 37 ustawy o pomocy społecznej osobom całkowicie niezdolnym do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności. Ponad 60% osób i rodzin otrzymujących to świadczenie jest klientem pomocy przez okres dłuższy niż 6 lat. Osoby te są w większości w wieku poprodukcyjnym i nie mają oprócz świadczeń z pomocy innych dochodów.

Tabela 16 Osoby korzystające z zasiłku stałego w latach 2005 – 2008

Lp	Rok	2005	2006	2007	2008
1	Liczba osób samotnych	28	27	30	33
2	Liczba osób pozostających w rodzinie	24	20	14	12
3	Liczba rodzin	51	46	43	45
4	Kwota świadczeń	132 553	119 020	130 482	134 543

Źródło: GOPS Dębica

Usługi opiekuńcze

Osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych.

Usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi opiekuńcze mogą być przyznane również osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina nie może takiej pomocy zapewnić.

Usługi opiekuńcze obejmują pomoc:

- w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych,
- opiekę higieniczną,
- zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz,
- w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem.

W gminie Dębica w 2006 r. tą formą wsparcia objęte było 38 osób, w 2006 i 2007 r. – 37 a w 2008 – 17 osób.

Tabela 17 Osoby objęte usługami opiekuńczymi w latach 2005 - 2008

Rok	2005	2006	2007	2008
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	37	38	37	17
Liczba rodzin	35	36	34	16
Kwota świadczeń	21.088	20.340	18.811	9 620

Źródło: GOPS Dębica

Zauważalny w 2008 r. spadek liczby osób korzystających z tej formy wsparcia nie wynika z zmniejszenia liczby osób potrzebujących, tylko z wprowadzenia odpłatności za świadczone usługi i rezygnacja wcześniej korzystających, dla których nawet drobna opłata to znaczny ubytek domowego budżetu.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym. Ośrodek przyznając usługi opiekuńcze ustala ich zakres, okres i miejsce świadczenia.

Obecnie w gminie Dębica tym rodzajem pomocy objęte jest 2 rodziny. Ośrodek zatrudnia na podstawie umowy zlecenia dwóch specjalistów do prowadzenia zajęć i realizowania programów opracowanych dla dzieci autystycznych. Koszt prowadzenia usług wyniósł w 2007 r. – 13 603 zł natomiast w 2008 r. wzrósł do 24 766 zł.

Praca socjalna

Niezależnie od kryterium dochodowego osobom i rodzinom udzielana jest pomoc w postaci pracy socjalnej. Są to świadczenia fakultatywne. Ta forma wsparcia polega min na:

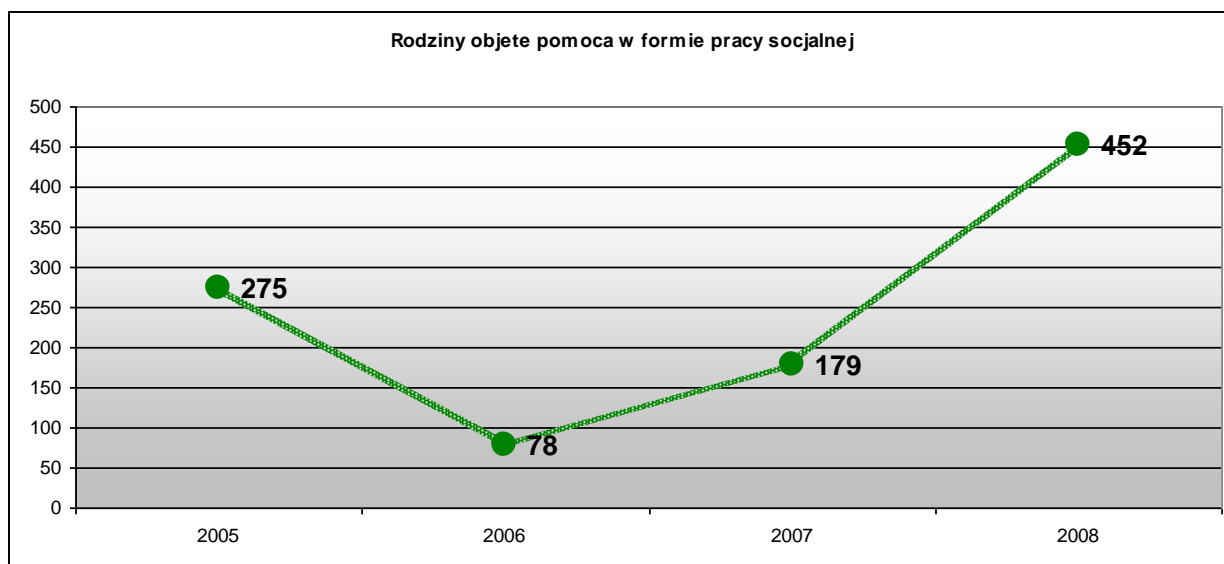
- udzielaniu informacji, wskazówek i pomocy w zakresie rozwiązywania spraw życiowych osobom, które dzięki tej pomocy będą zdolne samodzielnie rozwiązywać problemy będące przyczyną trudnej sytuacji życiowej,
- pomocy w uzyskaniu dla osób będących w trudnej sytuacji życiowej poradnictwa dotyczącego możliwości rozwiązywania problemów i udzielania pomocy przez właściwe instytucje państwowe, samorządowe i organizacje pozarządowe oraz wspieranie w uzyskiwaniu pomocy.

W 2005 roku z pomocy udzielonej w formie pracy socjalnej skorzystało 275 rodzin, w tym 80 rodzin nie korzystało już z innych form wsparcia. W 2006 r. odnotowaliśmy spadek liczby rodzin objętych pracą socjalną do 78 rodzin. W 2007 r. z tej formy pomocy skorzystało 179 rodzin. W 2008 r. liczba rodzin objętych pomocą w postaci pracy socjalnej wzrosła do 452 z

tego wyłącznie z tej formy wsparcia skorzystało 75 rodzin. Należy zauważyć, że sprawami doradztwa i pomocy w załatwianiu spraw urzędowych szczególnie tych dotyczących problemów rodzinnych, alimentów, rozwodów czy separacji zajmują się również pracownicy zatrudnieni do realizacji świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego.

Wykres 12 Rodziny objęte pomocą w formie pracy socjalnej w latach 2005 - 2008

Źródło: Dane GOPS w Dębicy

Program Operacyjny Kapitał Ludzki

W 2008 r. GOPS realizował program operacyjny POKL „Czas na aktywność w gminie Dębica”, którego celem było przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu beneficjentów poprzez stworzenie sprawnego systemu umożliwiającego osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych. W ramach programu tworzono system wsparcia na rzecz osób i rodzin znajdujących się w stanie ubóstwa m.in. z uwagi na brak pracy oraz zwiększano skuteczność pracy socjalnej w gminie.

W projekcie zastosowano formy aktywizacji edukacyjnej tj. kursy zawodowe oraz formy aktywizacji zawodowej tj. rozmowy z doradcą zawodowym indywidualne i grupowe.

W projekcie uczestniczyło 40 osób z którymi zawarto kontrakty socjalne. Uczestnicy zdobyli kwalifikacje zawodowe w zakresie: spawacz metodą MAG, obsługi wózków widłowych, kursu komputerowego i kasy fiskalnej z gospodarką magazynową.

Realizacja projektu wpłynęła korzystnie na uczestników poprzez ich integrację ze społeczeństwem, przywrócenie im zdolności lub możliwości zatrudnienia, uzyskania wsparcia finansowego oraz wyeliminowanie przeszkód napotkanych przez Beneficjentów Ostatecznych w procesie dostępu do praw i usług społecznych, wspierając ich powrót do zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej.

Program „Uczeń na wsi”

Realizowany w 2007 i 2008 r. program „Uczeń na wsi – pomoc w zdobyciu wykształcenia przez osoby niepełnosprawne zamieszkujące gminy wiejskie oraz gminy miejsko – wiejskie” wspierał niepełnosprawnych uczniów z terenu gminy Dębica.

Gmina na realizację programu otrzymała środki finansowe w kwocie 340.614,67 zł. Wnioskodawcom wypłacono w formie zaliczki 316.300,76 zł., z tego wykorzystali łącznie 308.968,77 zł.

Z programu skorzystało w sumie 152 uczniów, w tym 68 uczniów szkół podstawowych, 51 uczniów szkół gimnazjalnych oraz 33 uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

Dzięki uczestnictwu w programie uczniowie zostali wyposażeni w pomoce naukowe i przedmioty ułatwiające naukę. Część osób przystępując do programu zdecydowała się na dodatkowe lekcję języka obcego, instalację internetu i związane z tym opłaty. Efektem wsparcia uczniów niepełnosprawnych programem jest znaczne ułatwienie w dostępie do wiedzy i nauki co pozytywnie może wpłynąć na dalsze zawodowe i społeczne losy osób niepełnosprawnych zamieszkałych na terenach wiejskich.

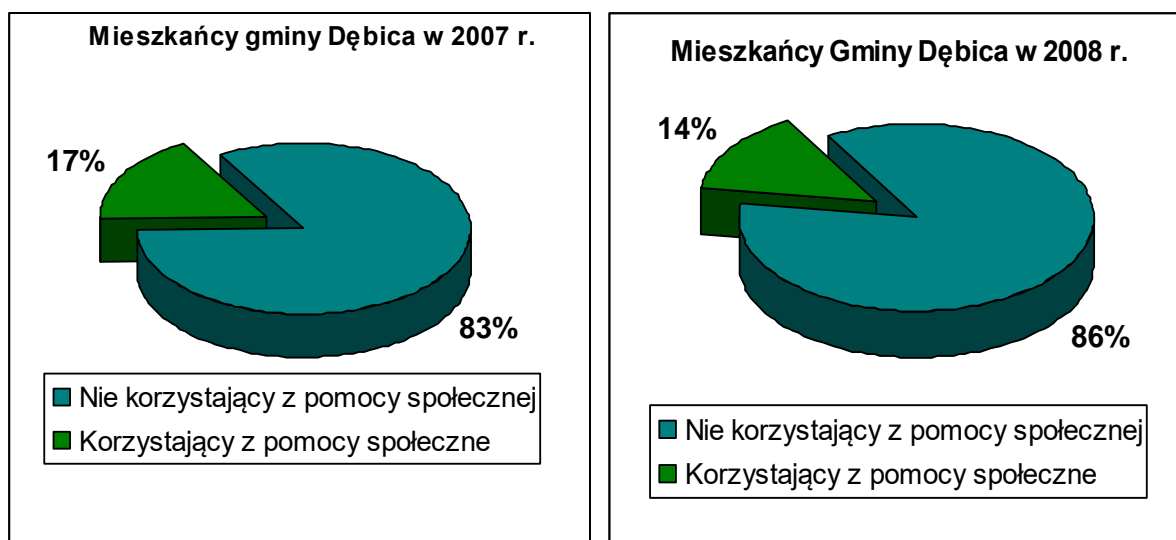

1.6.2 Charakterystyka rodzin i osób objętych wsparciem GOPS

Ilość rodzin korzystających ze świadczeń realizowanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dębicy w 2006 i 2007 r. r. utrzymywała się na prawie niezmiennym poziomie. W 2006 r. z pomocy OPS korzystały **1034 rodziny**, a w 2007 r. - **1031 rodzin**, w których było 4091 osób. W 2008 r. z pomocy OPS skorzystało **895 rodzin** w skład których wchodziło 3496 osób.

Zauważalny w 2008 spadek liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej tylko częściowo wynika z poprawy sytuacji materialnej rodzin. W 2007 r. 133 rodzinom wypłacano zasiłki celowe na pokrycie strat powstałych w wyniku klęski żywiołowej. W większości przypadków rodziny te korzystały z pomocy jednorazowo i w 2008 r. nie stały się klientami OPS. Zmniejszenie ilości rodzin spowodowane jest także wprowadzeniem odpłatności za korzystanie z usług opiekuńczych, z których zrezygnowało w 2008 r. 18 osób. Zgodnie z informacjami pracowników socjalnych przyczyną spadku liczby osób korzystających z pomocy były wyjazdy zagraniczne, nieznaczny wzrost zarobków i utrzymującego się od 2007 r. na niezmiennym poziomie kryterium kwalifikującego do otrzymywania świadczeń.

Wykres 13 Mieszkańcy gminy Dębica korzystający w 2007 i 2008 r. ze wsparcia GOPS

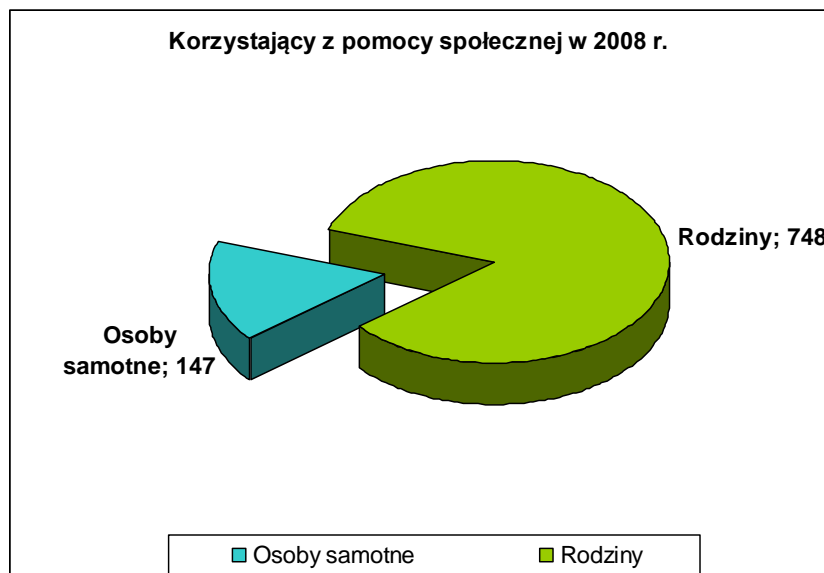
Źródło: Dane GOPS w Dębicy

Spośród osób objętych pomocą 16 % to osoby samotne, nie mające wsparcia w rodzinie. Wśród osób samotnych jest 64 kobiety i 83 mężczyzn, w 2006 r. i 2007 r. proporcja ta była praktycznie taka sama. Spośród osób samotnych korzystających z pomocy 61 utrzymuje się z renty lub

emerytury (w 2006 r. - 72 ; w 2007 – 77), 40 z pracy dorywczej lub pomocy rodziny 30 z obligatoryjnych a 16 z fakultatywnych świadczeń pomocy społecznej.

Wykres 14 Udział rodzin i osób samotnych w ogólnej liczbie korzystających z pomocy

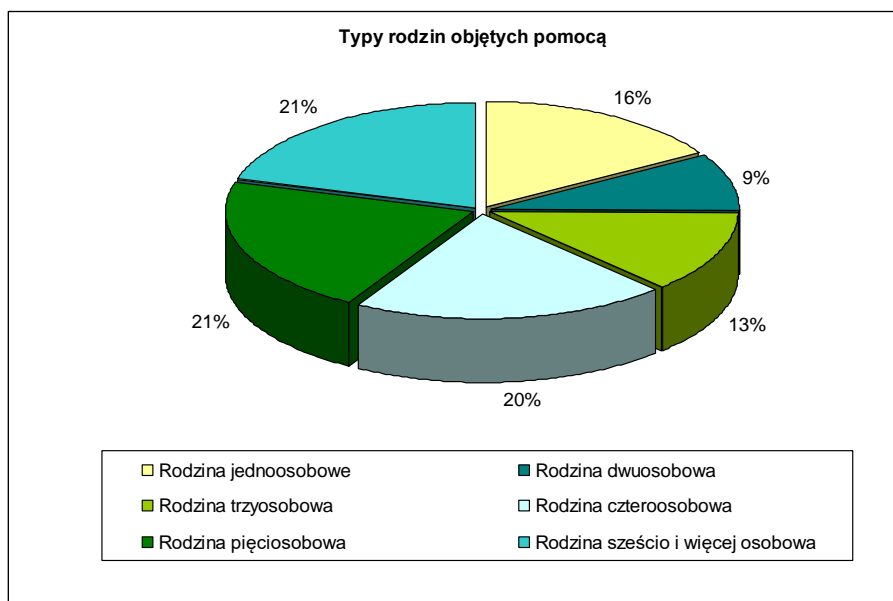

Źródło: Dane GOPS w Dębicy

W 2008 r. z pomocy OPS skorzystało 895 rodzin z czego 104 czyli 15 % to rodziny niepełne.

W 2007 r. rodziny niepełne stanowiły 13 % wszystkich korzystających ze świadczeń rodzin.

Wykres 15 Typy rodzin objętych pomocą

Źródło: Dane GOPS w Dębicy

Wśród rodzin objętych zakresem działania pomocy społecznej największy odsetek stanowią rodziny cztero i pięcioosobowe – 41 % korzystających rodzin.

Rodziny w składzie których jest sześć i więcej osób to 21 % wszystkich rodzin objętych pomocą. 611 rodzin czyli 68 % wszystkich korzystających ze świadczeń realizowanych przez GOPS to rodziny z dziećmi. W ich składzie jest łącznie 3033 osób (12 % populacji gminy Dębica)

Tabela 18 Rodziny z dziećmi objęte pomocą w latach 2005 - 2008

Typy Rodzin	2005		2006		2007		2008	
	rodziny	osoby w rodzinach	rodziny	osoby w rodzinach	rodziny	osoby w rodzinach	rodziny	osoby w rodzinach
z 1 dzieckiem	98	306	132	459	158	576	137	514
z 2 dzieci	193	796	250	1105	245	1095	214	963
z 3 dzieci	182	923	179	971	185	964	152	809
z 4 dzieci	103	693	72	443	85	544	74	474
z 5 dzieci	38	294	34	265	28	209	23	173
z 6 dzieci	22	178	12	98	8	64	5	41
z 7 i więcej	13	157	8	73	8	75	6	59

Źródło: Dane GOPS w Dębicy

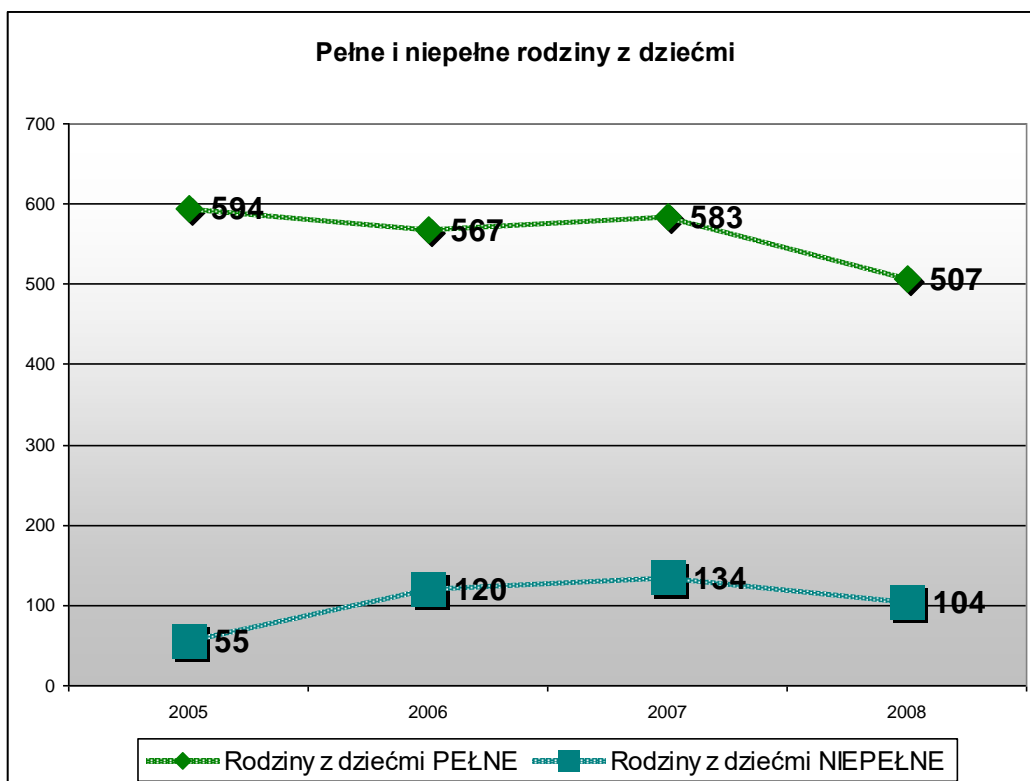
Z powyższego zestawienia wynika, że trudna sytuacja życiowa, niemożność zaspokojenia wszystkich potrzeb w bardzo dużej mierze dotyka rodziny z dziećmi.

W szczególnie trudnej sytuacji są rodziny niepełne, które oprócz problemów finansowych często borykają się również z problemami wychowawczymi i brakiem wsparcia ze strony innych osób.

Tabela 19 Rodziny niepełne objęte pomocą w latach 2005 - 2008

Rodzina	2005		2006		2007		2008	
	rodziny	osoby w rodzinach	rodziny	osoby w rodzinach	rodziny	osoby w rodzinach	rodziny	osoby w rodzinach
z 1 dzieckiem	15	38	51	103	53	109	43	86
z 2 dzieci	17	58	24	76	32	106	24	72
z 3 dzieci	13	53	25	102	30	123	19	77
z 4 i więcej dzieci	10	54	20	109	19	110	18	111

Źródło: Dane GOPS w Dębicy

Wykres 16 Rodziny z dziećmi korzystające ze świadczeń pomocy w latach 2005 – 2008

Źródło: Dane GOPS w Dębicy

Największą grupą świadczeniobiorców ośrodka są ludzie młodzi – do 40 roku życia, którzy stanowią prawie 56 % wszystkich ubiegających się o pomoc. Jeżeli przeanalizujemy grupę świadczeniobiorców po względem ekonomicznych grup wiekowych to stwierdzimy, że ponad 90 % z nich jest w wieku produkcyjnym.

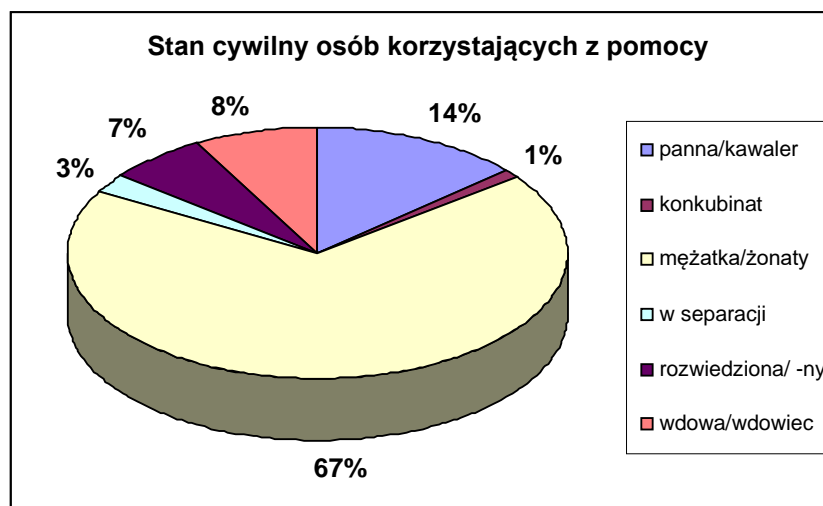
Tabela 20 Przekrój wiekowy osób, którym przyznano świadczenie

Przekrój wiekowy		2007
do 20 lat	kobiety	7
	mężczyźni	2
Od 21 do 40 lat	kobiety	792
	mężczyźni	180
Od 41 do 60 lat	kobiety	408
	mężczyźni	236
Od 61 do 75 lat	kobiety	52
	mężczyźni	49
Powyżej 75	kobiety	33
	mężczyźni	10
Razem		1769

Źródło: Dane GOPS w Dębicy

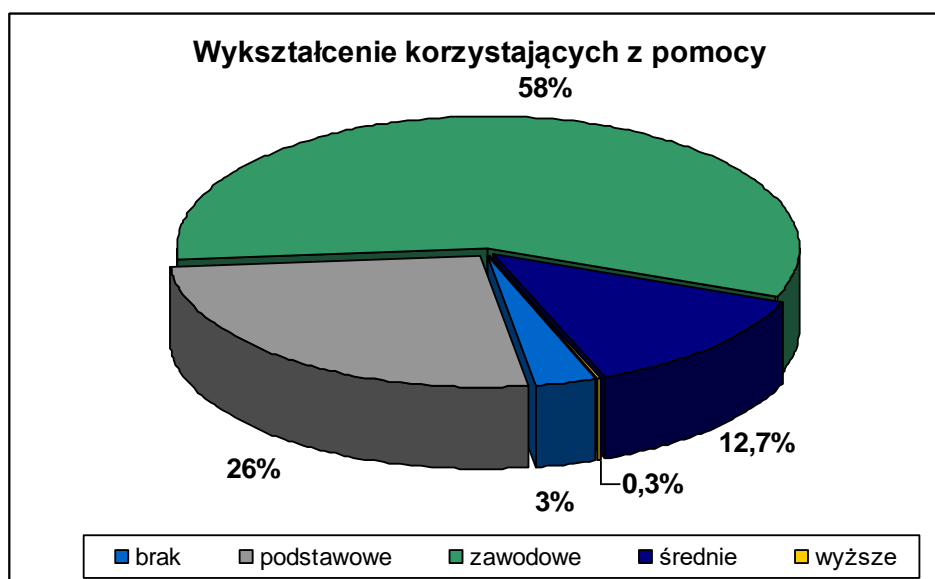
Wykres 17 Stan cywilny osób korzystających z pomocy

Źródło: Dane GOPS w Dębicy

Wśród klientów ośrodka najczęściej jest osób z wykształceniem zawodowym – 58% i podstawowym – 26%. Praktycznie nie korzystają z pomocy osoby z wykształceniem wyższym.

Wykres 18 Podział podopiecznych GOPS w Dębicy ze względu na wykształcenie

Źródło: GOPS w Dębicy

Wśród rodzin korzystających z pomocy społecznej zauważa się środowiska wykazujące „uzależnienie” od świadczeń, korzystające z pomocy społecznej od wielu lat. Podczas przeprowadzonej w 2008 r. analizy okresu korzystania z pomocy społecznej stwierdzono, że na 895 rodzin objętych w tym okresie pomocą najczęściej bo ponad 38% rodzin korzystało z

pomocy od 3 do 5 lat. Ponad 6 lat korzystało ze świadczeń 37 % rodzin w tym jest 71 osób i rodzin związanych z ośrodkiem więcej niż 12 lat.

Tabela 21 Okres korzystania ze świadczeń pomocy społecznej

Okres korzystania z pomocy	Liczba rodzin otrzymujących świadczenia
do 1 roku	101
Od 1 do 2 lat	116
od 3 do 5 lat	345
od 6 do 12	262
powyżej 12 lat	71

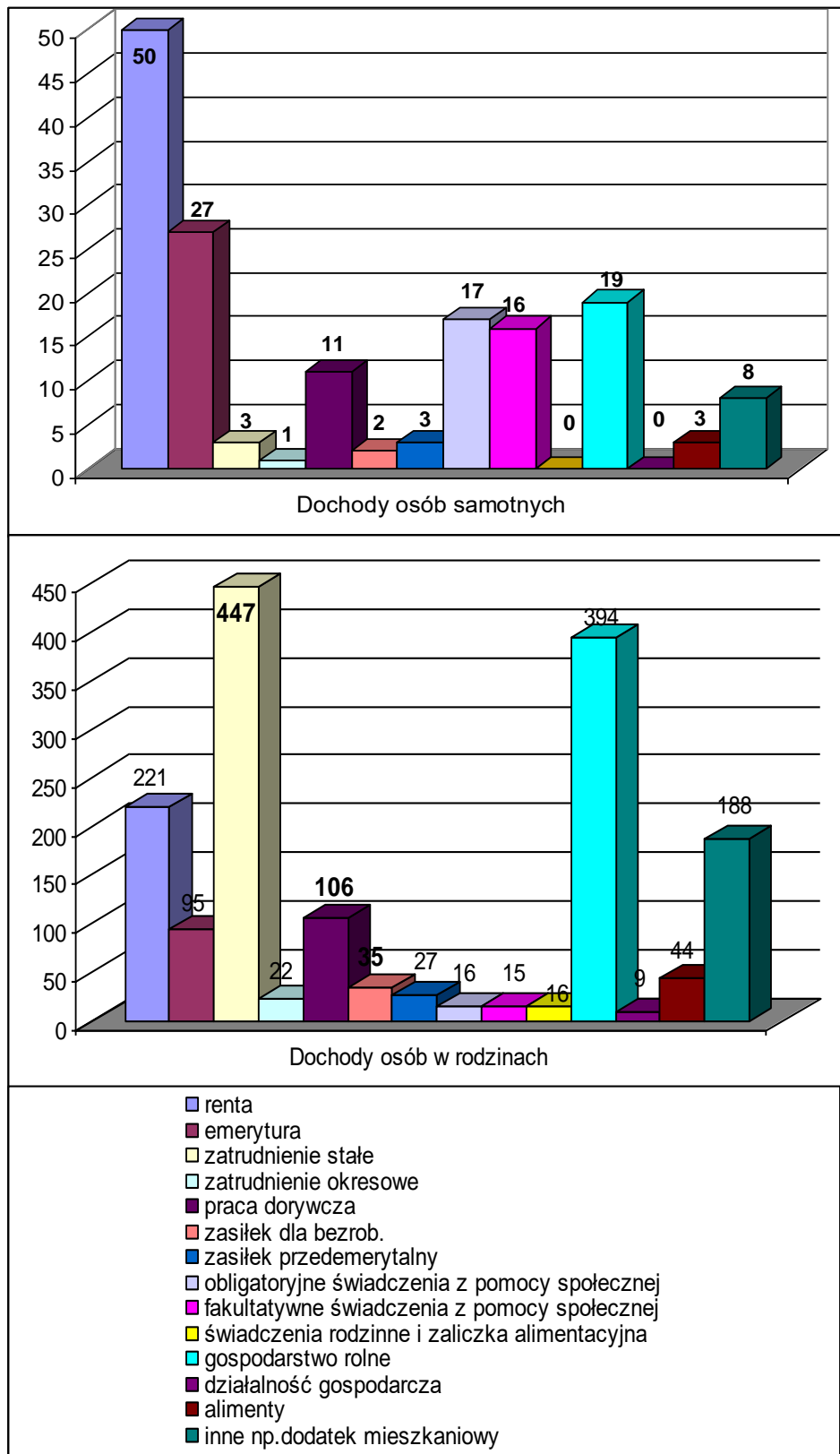
Źródło: Dane GOPS w Dębicy

Można z dużym prawdopodobieństwem stwierdzić, że rodziny korzystające ze wsparcia GOPS powyżej 6 lat można traktować jako **uzależnione od pomocy społecznej**. Są to te osoby i rodziny, które świadczenia z pomocy społecznej traktują jako stałe źródło dochodu, zaś bycie klientem GOPS jako sposób na życie. W wyniku utrwalenia takiej sytuacji i przeniesienia wzorca oparcia egzystencji głównie o środki z pomocy społecznej na kolejne pokolenie mamy do czynienia z „dziedziczeniem biedy”.

W rodzinach osób korzystających w 2008 r. z pomocy społecznej wychowywało się 1707 dzieci. 1218 z nich uczyło się w szkołach podstawowych i gimnazjach; 453 w szkołach ponadgimnazjalnych i na studiach, 36 nie kontynuowało nauki po ustaniu obowiązku szkolnego. Rodziny korzystające z pomocy utrzymują się głównie z pracy stałej lub okresowej - 469 osób w rodzinach, kolejnym źródłem dochodu jest renta i emerytura oraz gospodarstwo rolne, 47 osób utrzymuje się tylko i wyłącznie ze świadczeń pomocy społecznej bądź świadczeń rodzinnych . Głównym źródłem utrzymania osób samotnie gospodarujących jest emerytura lub renta (około 50 % samotnych). 33 osoby utrzymują się z obowiązkowych lub fakultatywnych świadczeń pomocy społecznej. Kilkanaście osób posiada więcej niż jedno źródło dochodu np.: gospodarstwo rolne i zasiłek mieszkaniowy lub pracę dorywczą.

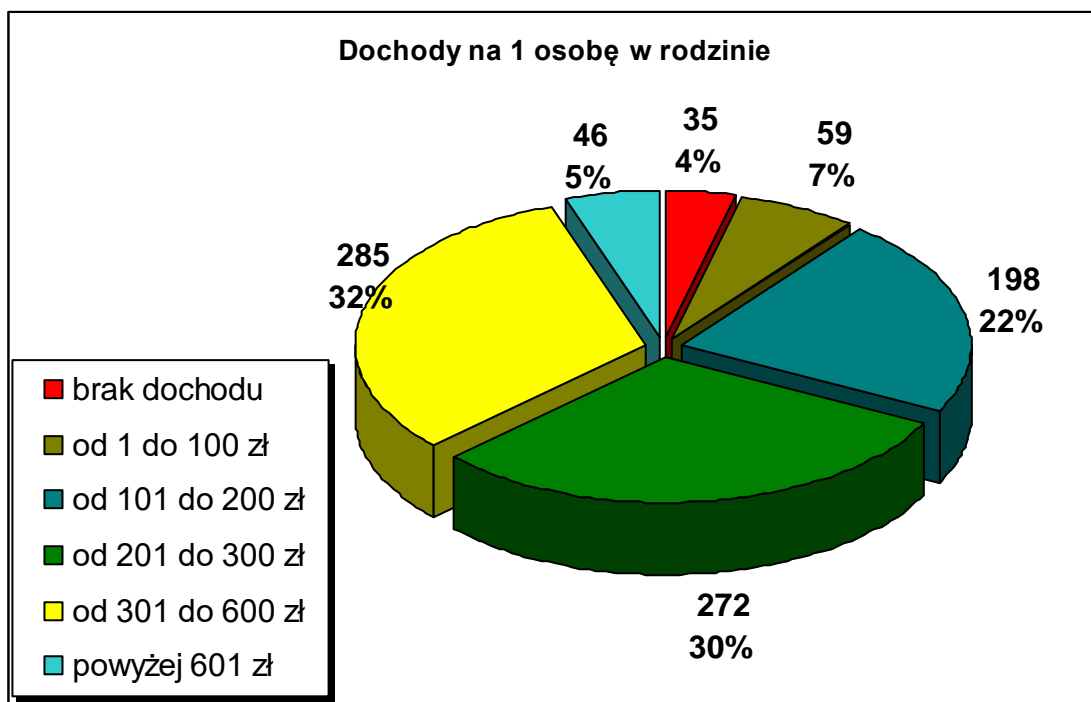
Wykres 19 Rodzaje dochodów w rodzinach i u osób samotnych, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej.

Źródło: Dane GOPS w Dębicy

Wykres 20 Dochody rodzin korzystających z pomocy społecznej

Źródło: Dane GOPS w Dębicy

W momencie przyznawania pomocy większość rodzin posiadała dochody poniżej granicy minimum socjalnego czyli, w związku z brakiem dochodów była wykluczona z pełnego uczestnictwa w życiu społecznym. Zakładając że, dochód w wysokości do 300 zł na osobę plasuje poniżej granicy *minimum egzystencji* zwanym również niekiedy *minimum biologicznym*, które stanowi dolne kryterium ubóstwa można ustać, że 63 % rodzin ubiegających się o świadczenia rodzinne żyje na pograniczu biologicznego zagrożenia życia oraz rozwoju psychofizycznego.

Mieszkańcy gminy Dębica korzystający ze świadczeń pomocy społecznej oceniają swoje warunki mieszkaniowe jako dostateczne. 439 rodzin posiada własne domy, 82 rodziny ma własne mieszkania, 43 rodziny mieszkają i prowadzą wspólne gospodarstwo domowe z rodziną, 13 rodzin wynajmuje domy, a 14 mieszkania. Mieszkających wspólnie z rodziną ale prowadzących odrębne gospodarstwa domowe jest 304 rodziny.

Wśród rodzin objętych pomocą 58 rodzin mieszka w lokalu składającym się z jednego pomieszczenia, 265 rodzin mieszka w pokoju z kuchnią, 308 rodziny dysponuje mieszkaniem dwupokojowym z oddzielną kuchnią, lokale mające kuchnie i 3 pokoje posiada 183 rodziny, 81 rodzin ma do dyspozycji więcej niż 4 pokoje.

Tabela 22 Rodziny osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej posiadające w domach i mieszkaniach dostęp do infrastruktury technicznej.

Osoby i rodziny posiadające w domu:		
Wyposażenie mieszkań i domów	woda bieżąca zimna	797
	woda bieżąca ciepła	655
	łazienka	691
	wc	725
	ogrzewanie CO	679
	ogrzewanie piece	206
	ogrzewanie elektryczne	5
	ogrzewanie inne	11
	gaz	660
	telefon	603

Źródło: Dane GOPS w Dębicy

ROZDZIAŁ II ANALIZA NAJPOWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE DĘBICA

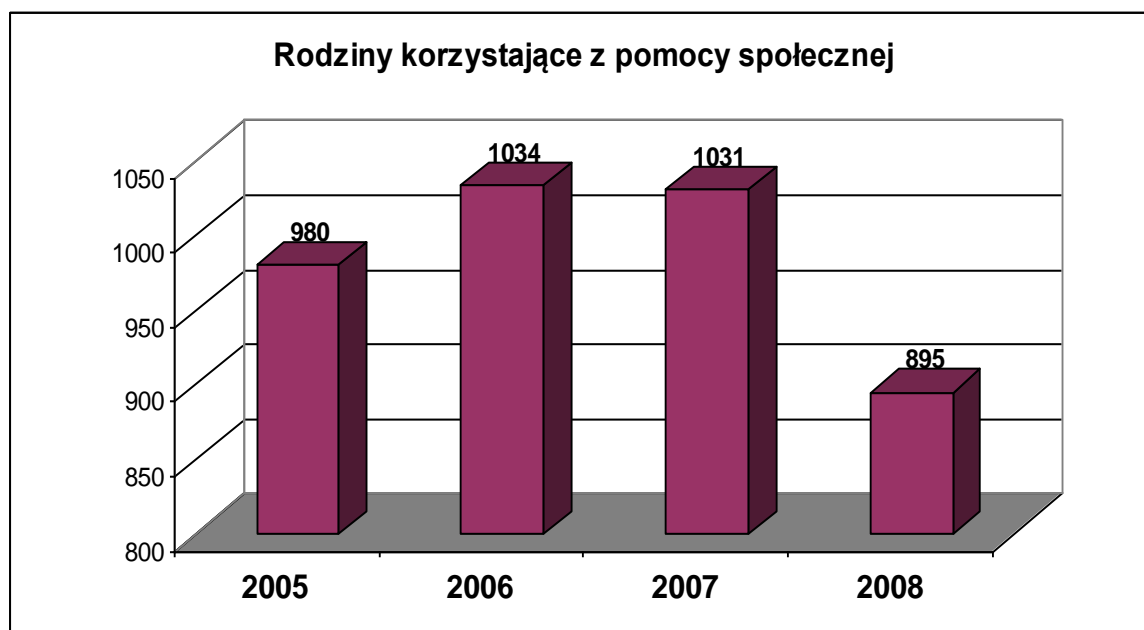
Przemiany społeczno – gospodarcze wpłynęły niekorzystnie na sytuację gminy i jej mieszkańców przez nasilenie wielu negatywnych kwestii społecznych, w znaczący sposób utrudniających funkcjonowanie osób i rodzin. Przed transformacją głównym klientem pomocy społecznej były osoby starsze i rodziny wielodzietne. Obecnie ten krąg środowisk uległ zasadniczej zmianie. Poniżej podajemy najważniejsze problemy, z którymi borykają się mieszkańcy gminy.

2.1 Powody przyznawania pomocy

Niekorzystna sytuacja na rynku pracy, pauperyzacja mieszkańców, nasilenie problemów społecznych powoduje, że w gminie Dębica coraz większa ilość osób nie radzi sobie we własnym zakresie z zaspakajaniem podstawowych potrzeb bytowych.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dębicy miał w 2008 r. w zasięgu swojego działania około 895 rodzin w których było łącznie 3496 osób co stanowi 14 % wszystkich faktycznie zamieszkałych na terenie gminy.

Wykres 21 Rodziny z gminy Dębica objęte pomocą społeczną w latach 2005 - 2008.

Źródło: Dane GOPS w Dębicy

Najczęstszym powodem udzielania pomocy przez GOPS w Dębicy jest ubóstwo. W 2008 r. liczba rodzin i osób, którzy otrzymali pomoc z powodu ubóstwa wynosiła 53 % wszystkich objętych wsparciem OPS. W 2007 r. problemem ubóstwa dotkniętych było 537 rodzin (52 % wszystkich korzystających z pomocy).

Problem bezrobocia dotyczył 44 % rodzin korzystających w 2008 r. z pomocy GOPS. Trzecim pod względem liczby wspieranych rodzin powodem udzielania świadczeń była długotrwała choroba – 304 rodziny. Niepełnosprawność jest obecna w 239 rodzinach. W przypadku tych dwóch ostatnich przyczyn zauważa się wzrost rodzin nimi dotkniętych na przestrzeni ostatnich 3 lat. Z powodu bezradności w kwestiach opiekuńczo wychowawczych beneficjentami GOPS jest 211 rodzin. O ponad dwie trzecie w stosunku do 2005 r. zmniejszyła się liczba rodzin otrzymujących pomoc społeczną z powodu alkoholizmu. W 2007 roku było to 12 rodzin a w 2008 - 18 rodzin. W 2007 r. 133 r. rodziny skorzystały z pomocy OPS w związku z klęską żywiołową. Rodziny te korzystały z pomocy jednorazowo i w 2008 r. nie były już klientami GOPS w Dębicy.

Tabela 23 Powody przyznawania pomocy w gminie Dębica w latach 2005- 2008

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin ogółem w 2005r.	Liczba osób w rodzinach w 2005r.	Liczba rodzin ogółem w 2006r.	Liczba osób w rodzinach w 2006r.	Liczba rodzin ogółem w 2007r.	Liczba osób w rodzinach w 2007r.	Liczba rodzin ogółem w 2008r.	Liczba osób w rodzinach w 2008r.
Ubóstwo	742	3.335	751	3.290	537	2.415	477	2.078
Bezdomność	2	2	2	2	1	1	2	2
Potrzeba ochrony macierzyństwa - WIELODZIETNOŚĆ	0	0	0	0	0	0	131	778
Bezrobocie	535	2.362	541	2.324	493	2.173	392	1.721
Niepełnosprawność	99	210	251	868	275	1.001	239	893
Długotrwała lub ciężka choroba	195	708	274	1.014	300	1.167	304	1.161
Bezradność w sprawach opiek - wych. i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem W tym :	130	690	179	980	218	1.168	211	1.125
rodziny niepełne	11	45	65	256	82	310	78	292
rodziny wielodzietne	53	371	101	659	131	833	132	831
Przemoc w rodzinie	6	37	1	4	3	12	0	0
Alkoholizm	54	178	8	39	12	47	18	82
Narkomania	0	0	0	0	0	0	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	6	14	4	7	4	9	6	24
Zdarzenia losowe	4	23	2	5	3	13	6	12
Sytuacja kryzysowa	0	0	0	0	0	0	0	0

Kłeska żywiolowa lub ekologiczna	0	0	47	151	133	442	5	22
----------------------------------	---	---	----	-----	-----	-----	---	----

Źródło: Dane GOPS w Dębicy

Jak wynika z powyższego zestawienia największym problemem rodzin jest ubóstwo, które najczęściej jest ściśle powiązane bądź wynika z bezrobocia. Duży wpływ na trudne warunki materialne ma również niepełnosprawność i długotrwała choroba. Stosunkowo niewiele rodzin korzystało z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu. Nie należy jednak przyjmować, że problemy uzależnień stanowią niewielki odsetek w sprawach o udzielenie pomocy, gdyż bardzo często ludzie nie chcą się do nich przyznawać, albo się z takimi problemami nie utożsamiają. Należy również zauważyć, że w rodziny korzystające z pomocy społecznej w większości przypadków dotknięte są więcej niż jednym z opisanych wyżej problemów.

2.2 Problem biedy i ubóstwa w gminie. Dziedziczenie biedy.

We wszystkich definicjach występujących w literaturze przedmiotu ubóstwo wiązane jest z faktem niezaspokojenia pewnych potrzeb na pożądanym poziomie. Do końca lat sześćdziesiątych XX wieku dominującym rozwiązaniem przyjmowanym w analizach ubóstwa było podejście potrzeb podstawowych (*basic needs*). Do potrzeb podstawowych zaliczano przede wszystkim żywność, mieszkanie i odzież. Stopniowo zakres potrzeb podstawowych ulegał rozszerzeniu. Rozumienie ubóstwa jedynie jako braku środków (zasobów ekonomicznych) do zaspokojenia potrzeb podstawowych ewoluowało do definicji ubóstwa jako braku możliwości wypełniania funkcji życiowych, wynikających zarówno z uwarunkowań społecznych jak i osobistych, niezbędnych do prowadzenia wartościowego życia. Bank Światowy definiuje ubóstwo jako niemożność osiągnięcia minimalnego standardu życia. Definicja EWG mówi, że ubóstwo odnosi się do osób, rodzin czy grup ludzi, których środki materialne, kulturalne i socjalne są ograniczane w taki sposób, że poziom ich życia obniża się poza akceptowane w danym kraju minimum.

Ubóstwo definiowane jest również jako nieistnienie lub zakłócenie stanu równowagi pomiędzy określonym systemem potrzeb (wartości) a poziomem ich zaspokojenia. Według tej definicji może obejmować nie tylko zaspokojenie podstawowych potrzeb, które służą przeżyciu ale również uczestnictwo w kulturze, zdobycie wykształcenia czy inne wartości uznawane przez społeczeństwo, które będą służyły rozwojowi duchowemu. Możliwość zaspokojenia wszystkich

pragnień człowieka będzie wpływało na jego pozycję społeczną i związany z nią stopień zamożności.

Ubóstwo można pojmować w sposób absolutny (bezwzględny) lub względny (relatywny). Kategoria ubóstwa w ujęciu absolutnym opiera się na pojęciu stanu zaspokojenia potrzeb, zdefiniowanych w konkretnych kategoriach ilościowych i wartościowych. Jednostki (osoby, rodziny, gospodarstwa domowe) określane są jako ubogie kiedy ich potrzeby nie są zaspokojone w sposób wystarczający. Poziom zaspokojenia ich potrzeb nie jest przy tym odnoszony do poziomu zaspokojenia potrzeb innych członków społeczeństwa.

Kategoria ubóstwa w ujęciu względnym (relatywnym) opiera się na odniesieniu poziomu zaspokojenia potrzeb jednostek (osób, rodzin, gospodarstw domowych) do poziomu ich zaspokojenia przez innych członków społeczeństwa. Ubóstwo jest tutaj utożsamiane z nadmiernymi rozpiętościami w poziomie zaspokojenia potrzeb w społeczeństwie.

W Polsce w badaniach poziomu ubóstwa stosuje się następujące granice:

Minimum socjalne – dochody pozwalające ludziom normalnie uczestniczyć w życiu społecznym i nie wpaść w ubóstwo. Jest to linia ostrzegająca przed zagrożeniem ubóstwem. Najwyższa wartość minimum socjalnego w 2008 r. dotyczyła osób samotnie gospodarujących: dla osoby w wieku produkcyjnym wynosiła 867,30 zł, a dla osoby w wieku emerytalnym 871,90 zł. Dla małżeństwa z dwojgiem dzieci minimum socjalne kształtowało się na poziomie 2 722,20 zł (czyli 680,60 zł na osobę). Dla małżeństwa z trójka dzieci wartość minimum wyniosła 3 323,90 zł – 664,78 zł na osobę. wynosi 823 zł/osobę.

Ubóstwo relatywne – połowa przeciętnych wydatków ekwiwalentnych OECD (Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju) – kwota ta pozwala na zaspokojenie podstawowych potrzeb. Jest o 1/3 wyższa od wydatków ponoszonych przez gospodarstwa domowe na samą żywność tj. ok. 260-270 zł na osobę.

Próg wsparcia dochodowego rodzin – poziom dochodów, które powinny:

- zapewnić spożycie żywności na poziomie gwarantującym potrzeby rozwojowe dzieci,
- pozwalać utrzymać dostateczne warunki mieszkaniowe,
- zapewnić pomoc dzieciom w procesie edukacji,
- sprzyjać integracji rodziców i dzieci ze społeczeństwem.

Wysokość progu w 2007 roku określano w skali miesiąca na 504 zł/osobę w rodzinie oraz 583 zł/osobę w rodzinach wychowujących dziecko niepełnosprawne.

Próg interwencji socjalnej – dochód na poziomie umożliwiającym zaspokojenie podstawowych potrzeb. Zapewnia poczucie bezpieczeństwa socjalnego osób wymagających pomocy społecznej.

Wysokość progu w 2008 roku wynosi:

- dla gospodarstwa liczącego więcej niż 1 osobę - 351 zł na osobę,

- dla gospodarstwa 1 osobowego - 477 zł .

Świadczenia z pomocy społecznej przyznawane są po spełnieniu kryterium ustawowego określonego w ustawie o pomocy społecznej – które wynosi 477 zł w przypadku osoby samotnej, 351 zł na osobę w przypadku rodziny. Pomoc w postaci posiłku przyznawana jest osobom, których dochody nie przekraczają 150% kryterium ustawowego odpowiednio dla samotnego i rodziny.

Wielkość kryteria ustawowe możemy umiejscowić w granicach określonych przez minimum egzystencji i minimum socjalnym. Po przyjęciu takiego założenia stwierdzić można, że blisko 14 % populacji gminy Dębica żyje w biedzie lub jest nią zagrożona. Bieda skrajna dotyczy tych mieszkańców gminy Dębica, którzy mają niskie wykształcenie (podstawowe i niepełne podstawowe), bez kwalifikacji zawodowych oraz rodziny wielodzietne. Często zdarza się, że oprócz świadczeń z pomocy społecznej czy świadczeń rodzinnych nie mają innych dochodów. Oprócz ubóstwa w tych rodzinach występuje bezrobocie, alkoholizm. Rodziny te przekazują swoim dzieciom negatywny wzorzec „dziedziczenia biedy”.

Dziedziczenie biedy – zgodnie z teorią Edwina H. Sutharlanda - jest zjawiskiem kulturowym związanym z uczeniem się pewnych postaw w rodzinie. Wydaje się, iż zagrożone zjawiskiem dziedziczenia są już osoby i rodziny korzystające z pomocy powyżej 6 lat. Takich rodzin jest na terenie gminy 332 czyli 37 % wszystkich rodzin objętych pomocą.

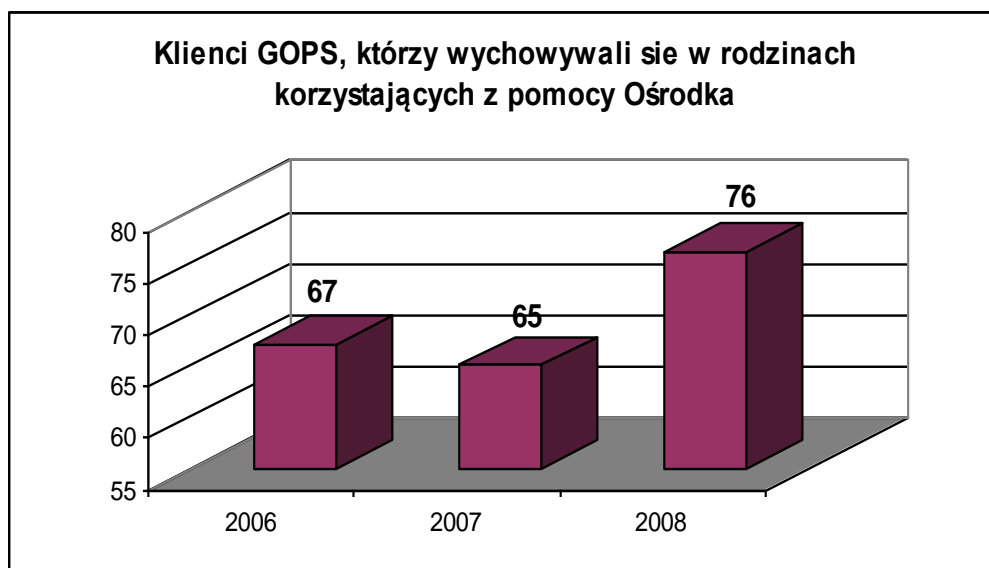
W 2006 r. 67 osób, które wychowywały się w rodzinach korzystających z pomocy ubiegało się o świadczenia (46 kobiet i 21 mężczyzn). W 2007 r. liczba tych świadczeniobiorców spadła do 65 osób (46 kobiet i 19 mężczyzn). W roku 2008 klientami GOPS było 76 osób, które wychowywały się w rodzinach korzystających z pomocy. Z reguły odznaczają się one niskim poziomem wykształcenia, oraz brakiem zaradności życiowej.

Rodziny, które od wielu lat korzystają z pomocy traktują ją jako należne im źródło dochodu. Dzieci wychowywane w takich rodzinach bycie podopiecznym GOPS traktują jako korzystny i wygodny sposób na życie. Następuje przenoszenie i umacnianie negatywnych wzorów - bierność, bezradność, osłabienie odpowiedzialności za własny los.

Samodzielne wyjście z „zaklętego kręgu biedy” jest bardzo trudne. Bariery często jest niskie wykształcenie, które wynika z braku środków na edukację dzieci. Edukacja, najczęściej zakończona na poziomie zawodowym (bez dodatkowych kwalifikacji, kursów, znajomości podstaw języka obcego) jest na obecnym rynku pracy poważnym utrudnieniem awansu zawodowego i społecznego. W przypadku młodych ludzi brak zatrudnienia skutkuje bezradnością, rozczarowaniem, frustracją, brakiem wiary we własne możliwości i jest elementem utrwalającym błędne koło „dziedziczenia” biedy.

Wykres 22 Dziedziczenie biedy w gminie Dębica w latach 2006 – 2008

Dane: GOPS Dębica

Zjawisko ubóstwa łagodzone jest przez emigrację zagraniczną. Z obserwacji dokonanych przez pracowników socjalnych oraz pracowników OPS zajmujących się świadczeniami rodzinnymi wynika, że zwiększa się liczba osób wyjeżdżających zarobkowo poza granicę kraju. Często są to prace sezonowe. Coraz więcej osób staje się świadomymi obywatelami Unii Europejskiej – szukają pracy legalnej, zakładają działalności gospodarcze (Niemcy, Austria) i korzystają z zagranicznych świadczeń i zasiłków na dzieci. Ich dochody znacząco zasilają domowe budżety i wpływają na poprawę życia rodzin w gminie Dębica.

2.3 Bezrobocie

Bezrobocie oznacza brak pracy zarobkowej dla osób zdolnych do jej wykonywania i deklarujących chęć jej podjęcia. Towarzyszy ono gospodarce rynkowej i stało się w Polsce jednym z głównych problemów społecznych.

Dynamika, skala i struktura bezrobocia, jak też jego negatywne konsekwencje odczuwane są coraz bardziej nie tylko przez dotkniętych brakiem pracy osób i rodzin, ale również przez całe społeczeństwo. Bezrobocie często jest przyczyną izolacji społecznej, powoduje obniżenie

poczucia własnej wartości, utraty autorytetu w rodzinie. Zdarza się, że długotrwałym bezrobociem objęci są wszyscy dorośli członkowie rodziny, w rodzinach takich występują często dodatkowe problemy, takie jak nieumiejętność przystosowania się do zmieniających się zasad funkcjonowania na rynku pracy. Również dzieci pochodzące z rodzin objętych bezrobociem które są świadome swojej gorszej sytuacji finansowej, stopniowo izolują się od rówieśników zdarza się również, że popadają w konflikty z nauczycielami. Skutkiem bezrobocia w rodzinie jest także osłabienie autorytetu rodziców. Rodziny, w których żyją osoby bezrobotne, szczególnie długotrwale pozostające bez prawa do zasiłku, z konieczności stają się klientami pomocy społecznej.

Podstawowym miernikiem poziomu bezrobocia jest stopa bezrobocia, czyli ukazywana w procentach relacja pomiędzy liczbą zarejestrowanych osób bezrobotnych a liczbą osób czynnych zawodowo.

Na dzień 31 grudnia 2008 r. stopa bezrobocia dla Polski wynosiła 9,5 %. W urzędach pracy województwa podkarpackiego zarejestrowanych było 13,1 % cywilnej ludności aktywnej zawodowo (przed rokiem - 14,2 proc.). Ponad 60 proc. ogólnej liczby bezrobotnych stanowili mieszkańcy wsi. Bez prawa do zasiłku pozostawało w końcu 2008 r. 97 013 osób, a ich udział w ogólnej liczbie bezrobotnych wyniósł 83,9 proc. (przed rokiem - 88,7 procent). Niemal 39,9 procent bezrobotnych poszukuje pracy ponad rok, lecz ich udział w ogólnej liczbie bezrobotnych w odniesieniu do końca 2007 r. zmniejszył się o 9,5 punktów procentowych. Podobnie jak w poprzednich okresach, największą grupę wśród bezrobotnych stanowiły osoby w wieku od 25 do 34 lat. Ich odsetek w ogólnej liczbie bezrobotnych w końcu 2008 r. wyniósł odpowiednio: 30,7 procent. Stopa bezrobocia w powiecie dębickim wynosiła na koniec 2008 r. – 10,3 %.

Pod koniec 2007 r. na terenie gminy Dębica mieszkało **1353** osoby bezrobotne. Wśród zarejestrowanych zdecydowaną większość stanowiły kobiety (67,55 %). Na dzień 30.06.2008 r. odpowiednio było zarejestrowanych **1226** osób, a 66,8 % spośród nich stanowiły kobiety.

Pod koniec 2008 r. **1052** osoby z tereny gminy Dębica były zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy z tego 471 osób było długotrwale bezrobotne. Wśród zarejestrowanych zdecydowaną większość nadal stanowiły kobiety (64,07 %).

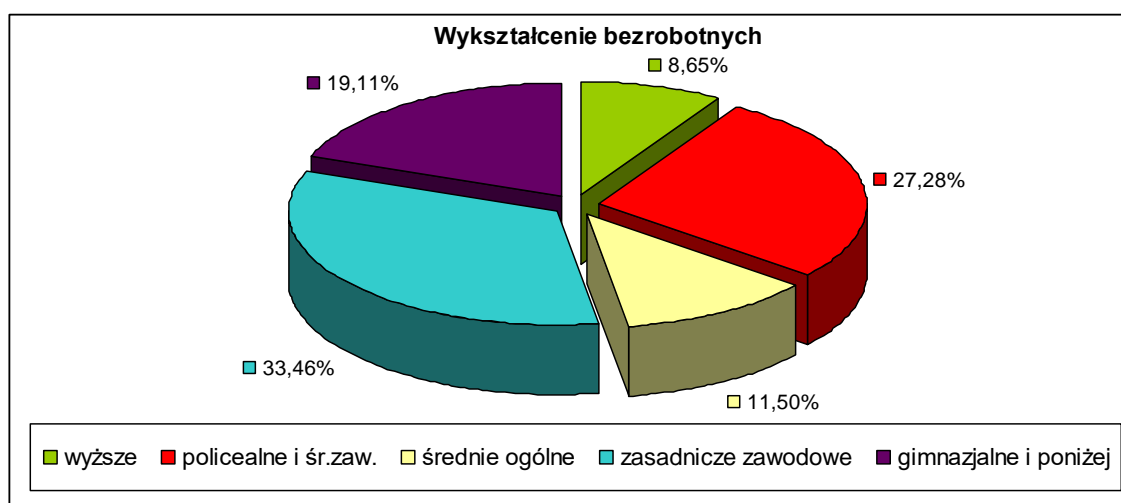
Zmniejszenie liczby bezrobotnych może być związane z podejmowaniem prac sezonowych, wyjazdami poza granice kraju, uzyskiwaniem nowych kwalifikacji

Tabela 24 Bezrobotni w gminie Dębica

Miejscowość	Bezrobotni	
	ogółem	w tym: kobiety
Braciejowa	34	25
Brzeźnica	136	92
Głobikowa	27	12
Gumniska	63	38
Kędzierz	13	6
Kozłów	33	21
Latoszyn	47	34
Nagawczyna	94	64
Paszczyna	68	39
Podgrodzie	61	38
Pustków	119	69
Pustków Osiedle	132	90
Pustynia	52	33
Stasiówka	57	39
Stobierna	35	20
Zawada	81	54
Ogółem	1052	674

Źródło: PUP w Dębicy

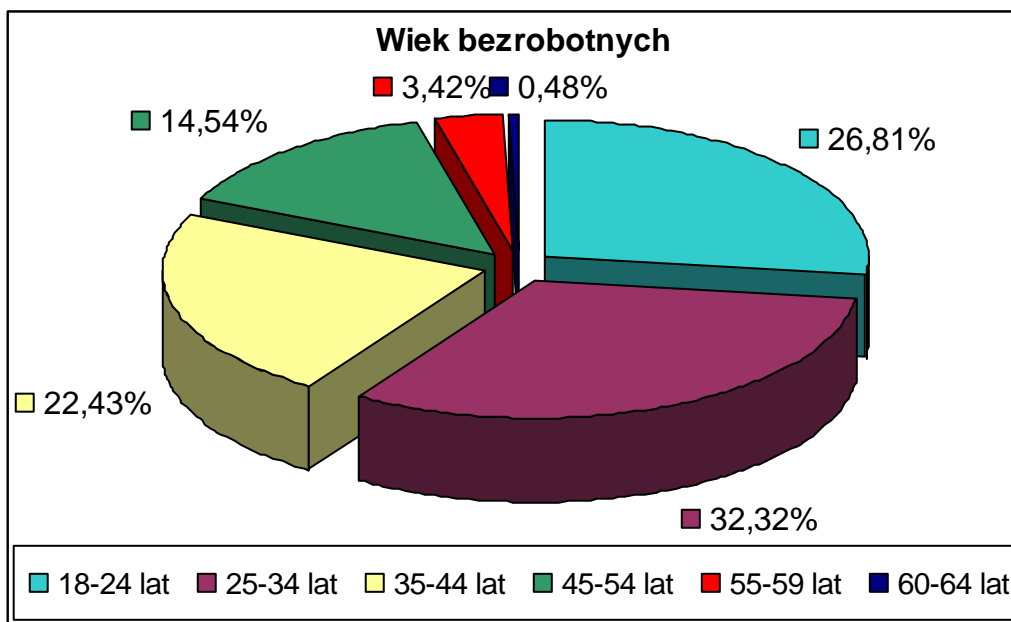
Podstawowym problemem rynku pracy w gminie jest niski poziom wykształcenia samych bezrobotnych i niedostosowanie kwalifikacji zawodowych do potrzeb lokalnego rynku. Najmniej jest zarejestrowanych osób z wykształceniem wyższym.

Wykres 23 Wykształcenie bezrobotnych w Gminie Dębica (dane na dzień 31.12.2008 r.)

Źródło: PUP w Dębicy

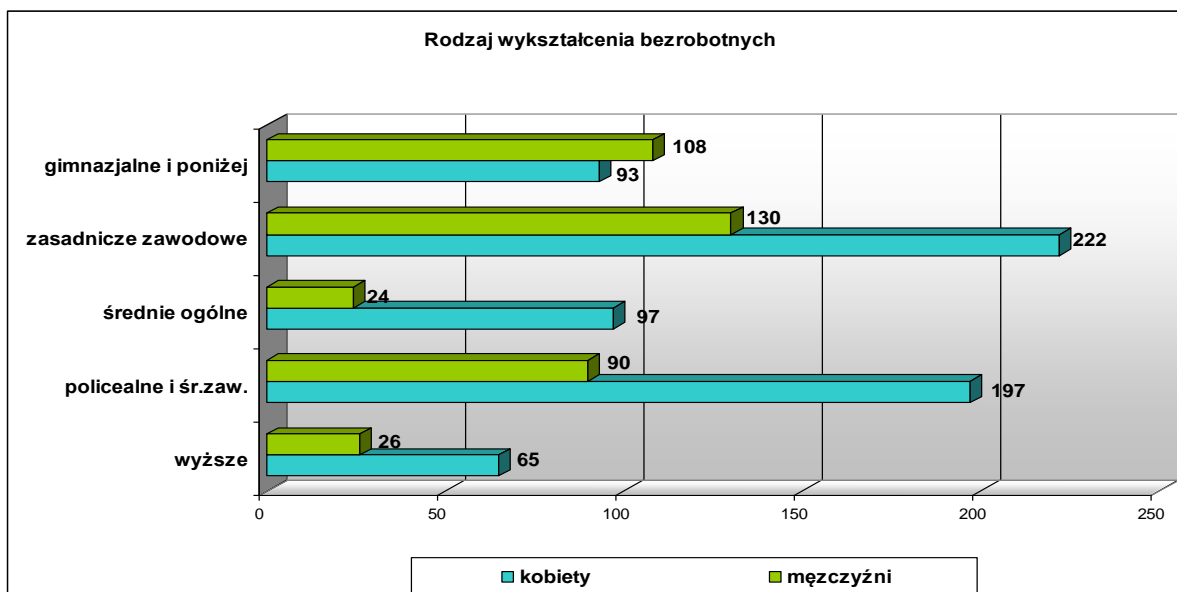
Wykres 24 Podział bezrobotnych Gminy Dębica ze względu na wiek (dane na dzień 31.12.2008 r.)

Źródło: PUP w Dębicy

64 % wszystkich bezrobotnych stanowiły kobiety. 186 z nich nie miało ukończonych 25 lat. W grupie bezrobotnych kobiet wykształcenie wyższe posiadało blisko 10 %, policealne 29 %, średnie ogólnokształcące 14 %, zasadnicze zawodowe 33 % a gimnazjalne i podstawowe – 13 %.

Wykres 25 Podział bezrobotnych ze względu na płeć i wykształcenie

Źródło: PUP w Dębicy

Jak można zauważyć bezrobotne kobiety cechuje wyższy poziom wykształcenia niż mężczyzn. Pomimo tego brak doświadczenia zawodowego, którego nie zdobyło blisko 30 % oraz brak kwalifikacji zawodowych. (dotyczy 17 % kobiet) stawia tą grupę w trudniejszej sytuacji na rynku pracy. Dla porównania w mniej licznej grupie bezrobotnych mężczyzn brak doświadczenia zawodowego dotyczył tylko 20 % .

Niepokojący jest fakt, iż liczną grupę osób bezrobotnych stanowią ludzie młodzi do 25 roku życia. Młodzież kończąca szkoły średnie ma trudności ze znalezieniem pracy, dlatego też coraz bardziej szerzy się migracja ludzi młodych za granicę w poszukiwaniu pracy.

Wśród osób bezrobotnych wyróżnić należy kategorie, które znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. Należą do nich osoby bezrobotne:

- do 25 roku życia – 282 osób
- samotnie wychowujące co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia – 40 osób
- powyżej 50 roku życia – 117 osób
- bez kwalifikacji zawodowych – 186 osób
- bez doświadczenia zawodowego – 290
- bez wykształcenia średniego - 553
- niepełnosprawne – 30 osoby
- oraz długotrwale bezrobotni – 471 osób

Osoby długotrwale bezrobotne, pozostające bez zatrudnienia łącznie ponad 12 miesięcy w ciągu ostatnich 2 lat stanowią 44 % wszystkich bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Debicy.

Długotrwale bezrobocie powoduje poważne zmiany w psychice bezrobotnych i ich izolację społeczną. Dla części tych osób, bezrobocie staje się w coraz większym stopniu sposobem życia, dlatego ich aktywizacja społeczno – zawodowa jest bardzo trudna. Wymaga zastosowania innych metod pracy niż w przypadku osób, które pozostają bez zatrudnienia do 12 miesięcy. Długotrwale bezrobocie stwarza też zagrożenie patologią społeczną, zmniejsza szansę na znalezienie pracy a tym samym powoduje degradację materialną i społeczną tych osób i ich rodzin i często prowadzi do społecznego wykluczenia.

Kolejne dwie grupy osób bezrobotnych to młodzież do 25 roku życia (26,80 %), która w blisko 63 % nie ma żadnego doświadczenia zawodowego oraz osoby bez kwalifikacji zawodowych (17,68 %). Brak kwalifikacji do wykonywania zawodu stawia osoby bezrobotne w bardzo niekorzystnej sytuacji. Osoby nie posiadające kwalifikacji poświadczonych dyplomem, świadectwem, zaświadczeniem instytucji szkoleniowej lub innym dokumentem uprawniającym do wykonywania zawodu mają ograniczone szanse w poszukiwaniu zatrudnienia.

Najmniej liczne grupy znajdujące się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy gminy Dębica to osoby niepełnosprawne oraz osoby samotnie wychowujące dzieci. Każda z wymienionych grup stanowi około 3,5 % badanej kategorii.

Bezrobocie jest w gminie Dębica zjawiskiem, które dotyka szerokie kręgi społeczne. Straty i skutki społeczne, które powoduje, są trudne do oszacowania. Pojawia się na niepokojącą skalę degradacja grup społecznych i to nie tylko bezrobotnych, ale także ich rodzin. Strata pracy, przejście na zasiłek, z kolei jego utrata i potrzeba korzystania z pomocy społecznej - prowadzi do ubóstwa ze wszystkimi tego konsekwencjami.

Bezrobocie było w 2008 r. podawane jako przyczyna ubiegania się o pomoc w 392 rodzinach, które liczą 1721 osób – stanowi to blisko 50 % osób objętych pomocą (4,5 % całej populacji gminy).

Wśród tych rodzin były takie gdzie bez pracy byli obydwój małżonkowie – 70 rodzin, rodzin z jednym bezrobotnym małżonkiem było 232.

W rodzinach osób korzystających z pomocy dotkniętych bezrobociem było 318 kobiet – prawo do zasiłku dla bezrobotnych miało 21 i 223 mężczyzn w tym 12 miało prawo do zasiłku.

Tabela 25 Osoby z rodzin korzystających z pomocy pozostające bez prawa do zasiłku

Okres pozostawania bez zasiłku	Kobiety	Mężczyźni
poniżej 1 roku	45	64
od 1 roku do 2 lat	68	49
od 3 lat do 4 lat	56	44
od 5 lat do 6 lat	46	16
powyżej 6 lat	82	38

Źródło: GOPS w Dębicy

Wśród bezrobotnych wywodzących się z rodzin, które korzystają z pomocy GOPS najwięcej jest osób z wykształceniem zawodowym i podstawowym – 58 %. Wykształcenie średnie ogólne i zawodowe posiada około 27 % i w grupie tej przeważają kobiety, które nie mają kwalifikacji zawodowych bądź doświadczenia zawodowego. Pozostałe osoby mają wykształcenie policealne i wyższe. 29 młodych osób kontynuuje naukę w szkołach wyższych (studia zaoczne).

Na terenie gminy wielu bezrobotnych podejmuje również pracę „na czarno”. Często jest ona jedyną możliwością znalezienia zatrudnienia. Główną przyczyną podjęcia tego typu zatrudnienia jest ze strony pracownika chęć poprawy sytuacji materialnej, brak możliwości znalezienia pracy legalnej zaś dla pracodawcy obniżenie kosztów pracy.

Urząd Gminy w Dębicy stara się pomagać bezrobotnym współpracując z Powiatowym Urzędem Pracy w ramach prac interwencyjnych, które polegają na zatrudnianiu przez pracodawcę (Gminę, Szkoły, GOPS i Zakład Gospodarki Komunalnej) skierowanego przez PUP – w ramach zawartej umowy – bezrobotnego na okres nie dłuższy niż rok. Daje też możliwość odbywania staży i przekwalifikowania zawodowego dla ludzi młodych i kierowanych przez PUP.

2.4 Osoby niepełnosprawne i długotrwale chore

Niepełnosprawność to kwestia społeczna, która dotyka znacznej części mieszkańców gminy Dębica ograniczając ich możliwości funkcjonowania i rozwoju na wielu płaszczyznach. Za niepełnosprawne uważa się te osoby, które mają ustalony stopień niepełnosprawności lub orzeczoną niepełnosprawność. Wyróżnia się trzy stopnie niepełnosprawności: lekki, umiarkowany i znaczny. Stopnie niepełnosprawności orzekają Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności przy starostwach powiatowych oraz Komisje Lekarskie przy ZUS i KRUS. Według Narodowego Spisu Powszechnego wśród osób niepełnosprawnych w województwie podkarpackim było: 40% osób o lekkim stopniu niepełnosprawności, 30,9% o stopniu umiarkowanym oraz 29,1% o stopniu znacznym.

Za niepełnosprawne należy uznać także osoby, które nie mają orzeczonego stopnia niepełnosprawności, ale ich stan fizyczny i psychiczny powoduje utrudnienia w pełnieniu ról społecznych.

Z danych uzyskanych w PUP w Dębicy wynika, że 30 osób niepełnosprawnych z terenu gminy Dębica zarejestrowanych jest jako bezrobotne (15 z nich to kobiety). W grupie bezrobotnych niepełnosprawnych osoby w wieku 45 – 54 lata stanowiły 37 %, osoby w wieku 18 – 34 lata 36 %, osoby w przedziale wiekowym od 35 do 44 lat i od 44 do 59 lat stanowiły łącznie 27 %. 10 niepełnosprawnych posiadało wykształcenie zawodowe, 2 wyższe, 7 policealne i średnie zawodowe, 4 średnie a podstawowe 7 .

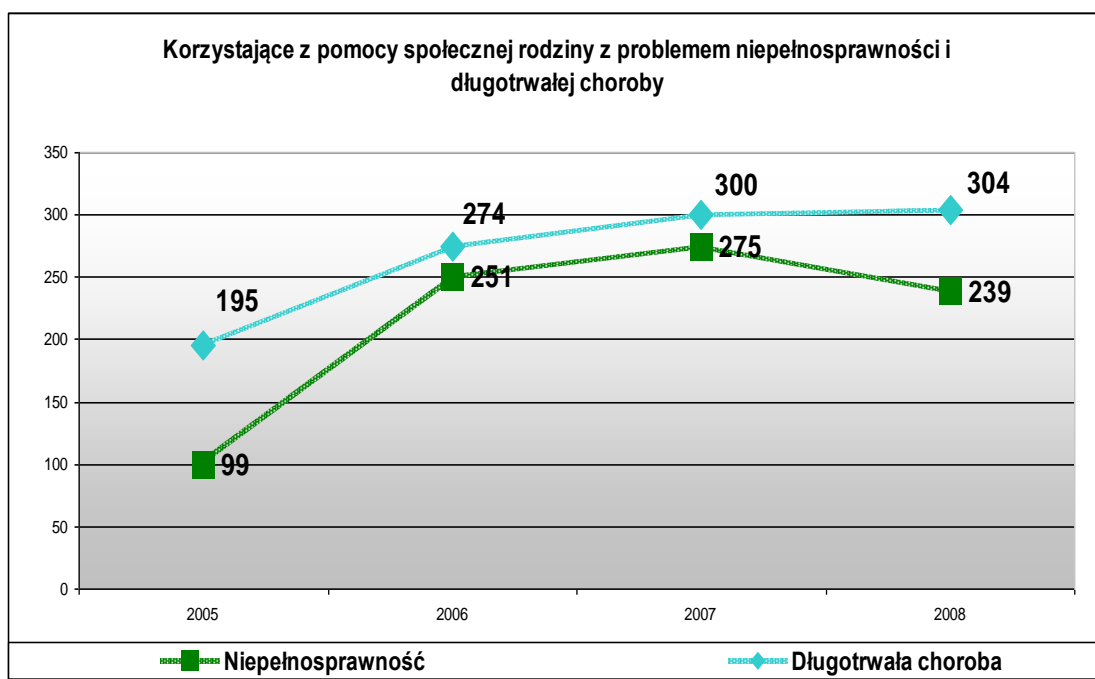
W 2008 r. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej wypłacał zasiłki pielęgnacyjne 680 niepełnosprawnym osobom. Problem niepełnosprawności dotykał 642 rodziny korzystające ze świadczeń rodzinnych. Wśród tych rodzin były 54 osoby, które otrzymywały świadczenie pielęgnacyjne, czyli zrezygnowały z zatrudnienia w związku z opieką nad dzieckiem niepełnosprawnym. 190 rodzin otrzymywało dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i

rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego. W rodzinach tych było 523 dzieci z czego 215 było niepełnosprawnymi.

W 2008 r. niepełnosprawność była powodem przyznania pomocy u 27 % rodzin, które ubiegały się o świadczenia, długotrwała lub ciężka choroba dotyczyła 34 % rodzin.

Wykres 26 Rodziny z problemem niepełnosprawności lub choroby korzystające z pomocy społecznej w latach 2005 – 2008

Źródło: GOPS w Dębicy

Należy dostrzec, że wzrasta liczba rodzin nie mogących zaspokoić swoich potrzeb w związku z chorobą bądź niepełnosprawnością.

Tabela 26 Rodziny korzystające z pomocy dotknięte niepełnosprawnością

Liczba rodzin w których znajdują się niepełnosprawne dzieci (do 16 lat)	Liczba osób niepełnosprawnych zamieszkujących z rodziną				Liczba osób niepełnosprawnych zamieszkujących samotnie			
	Ogółem	O stopniu niepełnosprawności			Ogółem	O stopniu niepełnosprawności		
		lekkim	umiarkowanym	znacznym		lekkim	umiarkowanym	znacznym
86	220	48	139	33	43	3	29	11

Źródło: GOPS w Dębicy

Na terenie Gminy Dębica funkcjonują trzy szkoły z oddziałami integracyjnymi tj. w Pustkowie - Osiedlu, Pustkowie i Pustyni, oraz przedszkola w Pustkowie i Pustkowie - Osiedlu. Część dzieci

uczęszcza do szkół i przedszkoli w Dębicy oraz uczy się w poza powiatowych Specjalnych Ośrodkach Szkolno – Wychowawczych.

Tabela 27 Uczniowie niepełnosprawni w szkołach Gminy Dębica (stan na 31.03.2009 r.)

Rodzaj dysfunkcji	Liczba uczniów
Niesłyszący	15
Słabosłyszący	1
Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	6
Z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym	32
Z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim	15
Z niepełnosprawnościami sprzężonymi	13

Dane: GZEASiP Dębica

Większość niepełnosprawnych z terenu gminy posiada własne źródła utrzymania (renty, emerytury). Ośrodek Pomocy Społecznej opiekuje się grupą liczącą ponad 250 osób. Część z niepełnosprawnych korzysta ze świadczeń w sposób ciągły - osoby otrzymujące zasiłki stałe (45 osób) i korzystające z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób chorych psychicznie (19 osób), a część doraźny – zasiłki celowe i okresowe.

Z informacji pracowników socjalnych ośrodka wynika, że sytuacja tej grupy osób jest bardzo trudna. Problemy osób niepełnosprawnych wiążą się głównie ze znalezieniem zatrudnienia, zakupu sprzętu ułatwiającego komunikowanie się i samoobsługę, trudno dostępną rehabilitację. Dużym problemem są także bariery architektoniczne w miejscu zamieszkania osób niepełnosprawnych (zgłoszono 24 potrzeby), jak również w budynkach użyteczności publicznej, które nie tylko utrudniają, ale i wręcz uniemożliwiają uczestnictwo w normalnym życiu. Nie bez znaczenia jest także problematyka edukacji osób niepełnosprawnych od chwili urodzenia do ukończenia nauki w ramach posiadanych możliwości i predyspozycji, duże oddalenie od specjalistycznych poradni – szczególnie poradni psychiatrycznej i specjalnych ośrodków szkolno – wychowawczych.

Niepełnosprawni spotykają się również z problemami psychologicznymi i społecznymi, które wiążą się z trudnościami akceptacji samego siebie i swoich schorzeń oraz brakiem zrozumienia ze strony ludzi zdrowych. Wszystko to sprawia, że osoby i rodziny dotknięte problemem niepełnosprawności nie mogą w pełni korzystać z dobrodziejstw życia społecznego oraz przysługujących im praw, co w efekcie prowadzi do ich społecznego wykluczenia.

Długotrwała choroba i niepełnosprawność to czynniki, które prowadzą do pogorszenia się kondycji finansowej każdej rodziny bez względu na jej miejsce zamieszkania oraz przynależność społeczno – zawodową. Sytuacja ta to z jednej strony efekt wydatków na leczenie, rehabilitację i różnego rodzaju świadczenia, a z drugiej strony jest przyczyną ograniczenia dochodów tych osób, ograniczenia aktywności zawodowej i możliwości zarobkowych.

Problemami osób niepełnosprawnych zajmują się organizacje pozarządowe, Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Dębicy, szkoły. Działania tych instytucji i organizacji zmierzają do zabezpieczenia podstawowych potrzeb życiowych, wspomaganie w zakresie rehabilitacji, likwidacji barier architektonicznych. W tym zakresie gmina realizuje program „Uczeń na wsi – pomoc w zdobyciu wykształcenia przez osoby niepełnosprawne zamieszkujące gminy wiejskie oraz gminy miejsko – wiejskie”.

2.5 Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych

Bezradność wynikająca z zaburzenia równowagi systemu rodzinnego przejawiającego się trudnościami we własnym wypełnianiu ról społecznych przez poszczególnych członków rodziny często jest przyczyną złego funkcjonowania rodziny. Objawia się to problemami w wypełnianiu ról rodzicielskich i problemami wychowawczymi związanym z prezentowaniem przez dzieci agresywnych zachowań, łamaniem obyczajów i norm społecznych.

Wśród klientów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej rodziny z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi stanowią 24 %. Problemy opiekuńczo-wychowawcze nie mają wymiaru szczególnie dotkliwego. Dwoje dzieci z terenu naszej gminy przebywało w 2008 r. w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Nie zostało umieszczone ani jedno dziecko w Pogotowiu Opiekuńczym. Najczęściej dzieci trafiają do rodzin zastępczych z powodu: alkoholizmu, niewydolności opiekuńczo – wychowawczej czy występującej w pierwotnej rodzinie choroby psychicznej. Na terenie gminy funkcje rodziny zastępczej pełni 10 rodzin.

Bardzo często niezaradność rodziny w sprawowaniu opieki nad dziećmi i niezaradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego łączy się z innymi dysfunkcjami takimi jak: uzależnienia, przemoc domowa, bezrobocie, problemy w wypełnianiu ról rodzicielskich małżeńskich i zawodowych, problemy we współżyciu z ludźmi, trudności adaptacyjne.

Rodziny klientów Ośrodka odznaczają się często zaburzoną strukturą rodziny w postaci rozkładu pożycia małżeńskiego, częstymi konfliktami, samotnym wychowywaniem dzieci i ta ostatnia dysfunkcja jest często przyczyną ubiegania się o pomoc. Samotne matki i w przypadku gminy Dębica 3 samotnych ojców często borykają się ze skumulowanymi problemami i

niejednokrotnie wymagają wsparcia finansowego na zaspokojenie najbardziej podstawowych potrzeb.

Tabela 28 Rodziny objęte pomocą w związku z bezradnością w latach 2005 – 2008

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin ogółem w 2005r.	Liczba osób w rodzinach w 2005r.	Liczba rodzin ogółem w 2006r.	Liczba osób w rodzinach w 2006r.	Liczba rodzin ogółem w 2007r.	Liczba osób w rodzinach w 2007r.	Liczba rodzin ogółem w 2008r.	Liczba osób w rodzinach w 2008r.
Bezradność w sprawach opiek – wych. i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem	130	690	179	980	218	1.168	211	1.125
W tym :								
rodziny niepełne	11	45	65	256	82	310	78	292
rodziny wielodzietne	53	371	101	659	131	833	132	831

Dane : GOPS w Dębicy

W wielu sytuacjach dzieci z tych rodzin pozostawione są same sobie, większość wolnego czasu spędzają wśród rówieśników, częściej pojawiają się problemy szkolne, przeżywają więcej porażek szkolnych w efekcie czego rezygnują z podejmowania wysiłku w zdobywaniu wiedzy. Dzieci odrzucone przez środowisko rodzinne szukają akceptacji wśród rówieśników, łączą się w grupy subkulturowe, zaczynają wagarować, uciekać z domu i popadać w konflikt z prawem. Pracownicy socjalni zwrócili również uwagę na pojawiający się w ostatnim czasie problem „eurosierot”, które w związku z wyjazdem jednego lub obojga rodziców za granicę tracą oparcie w rodzinie. Problem został zauważony w szkołach i dzieci te zaczęły być monitorowane przez pedagogów szkolnych.

Na terenie gminy Dębica funkcjonują tylko 2 placówki wsparcia dziennego dla dzieci: w Pustkowie - świetlica i w Pustkowie Osiedlu - świetlica terapeutyczna.

Podczas przeprowadzonej analizy problemów stwierdzono, że w ramach wsparcia dzieci z rodzin dysfunkcyjnych zasadnym jest utworzenie kolejnych 3 świetlic. Świetlice proponuje się utworzyć w :

- Brzeźnicy – gdzie zakładana, wstępna liczba uczestników wyniosła by 31 dzieci z rodzin pełnych i 13 z niepełnych
- Zawadzie – przewidywana liczba kwalifikujących się dzieci z rodzin pełnych wynosi 16 a z niepełnych 8,
- Gumniskach - przewidywana liczba kwalifikujących się dzieci z rodzin pełnych wynosi 30 a z niepełnych - 2,

Pomoc w przypadkach bezradności powinna zmierzać do udzielania rodzinie wsparcia przy odbudowie prawidłowych relacji oraz wsparcia rodziny w prawidłowym wypełnianiu jej funkcji.

2.6 Niekorzystne tendencje demograficzne – starzenie się społeczności

Starość jest zjawiskiem jednostkowym i społecznym. Starzejący się człowiek doświadcza pozytywnych sytuacji takich jak poczucie satysfakcji z życia i tego czego dokonała lub przeżywa dramaty, choroby, samotność, utratę sprawności. Starość jest nieuniknionym etapem życia człowieka, do którego trzeba się przygotować. Będzie miało to wpływ w przyszłości na akceptację starości, jako normalnego stanu życia człowieka. Przy zwiększonym tempie życia ludzie nie mają czasu zajmować się ludźmi uznawanymi powszechnie za „bezużytecznych”.

Dla polskiego społeczeństwa, podobnie zresztą jak i dla społeczeństw europejskich charakterystyczny jest wzrost populacji osób w wieku poprodukcyjnym. Według przewidywań specjalistów z dziedziny socjologii i demografii proces starzenia ludności w naszym kraju ulegnie nasileniu w drugiej dekadzie XXI wieku. Wzrastający udział osób starzejących się i starych na naszym terenie stwarza konieczność szczególnego zainteresowania się tą grupą osób w zakresie zaspokajania ich potrzeb ekonomicznych, zdrowotnych, społecznych i psychicznych.

Społeczeństwo odnosi się do zjawiska starości z obojętną nieświadomością, nie zna prognoz demograficznych i nie zdaje sobie sprawy z „rewolucji demograficznej”, która będzie udziałem wszystkich. Brak jest w Polsce współodpowiedzialności zbiorowej za los ludzi starych a solidarność międzypokoleniowa oparta jest jedynie na solidarności rodzinnej.

Polityka wobec starości i ludzi starych powinna oznaczać zespół celowych działań władz publicznych i innych podmiotów społecznych, służących tworzeniu poprawnie i/lub utrzymaniu statusu społecznego, bezpieczeństwa i jakości życia osób starszych oraz możliwości ich udziału w kulturze i życiu społecznym, zwiększających szansę prowadzenia przez najstarsze pokolenie aktywnego i niezależnego życia.

Społeczeństwo uznaje się za stare demograficznie, gdy odsetek osób po 60 roku życia przekracza 12% lub odsetek osób po 65 roku życia przekracza 8%.

W gminie Dębica starzenie się społeczności jest już zauważalne. Obecnie w naszej gminie dominują osoby w wieku produkcyjnym (kobiety od 19 do 60 roku życia, mężczyźni od 19 do 65 roku życia) - 61,9 % populacji . Z analizy danych demograficznych za 2007 r. wynika również, że gmina Dębica jest społecznością starą demograficznie, gdyż odsetek osób po 60 roku życia przekracza 12% - obecnie wynosi 13,4 %.

Za początek starości przyjmuje się umownie 60 lub 65 rok życia.

Na terenie gminy Dębica żyje 2598 osób w wieku 60 – 74 lat, który jest uznawany za wczesną starość, i 1017 osób powyżej 75 lat, która to liczba wyznacza początek późnej starości. Osoby w tym wieku potencjalnie wymagają pomocy osób drugich w zaspokajaniu podstawowych potrzeb

życia codziennego. Najczęściej te potrzeby zabezpiecza rodzina. Wielu starych ludzi jest jednak samotnych. Można wyróżnić następujące rodzaje samotności:

- samotność cywilną (niezamężni, rozwiedzeni, owdowiali, bezdzietni),
- samotność mieszkaniową (samodzielne zamieszkanie bez innych osób),
- samotność socjalną (brak kontaktów z rodziną, sąsiadami, środowiskiem),
- samotność subiektywną (poczucie osamotnienia, nawet mimo wspólnego mieszkania z rodziną).

Na ogół samotność ma niekorzystny wpływ na samopoczucie, stan zdrowia i pozycję społeczną człowieka starego. Szczególnie trudna jest sytuacja samotnie mieszkających osób, które owdowiały w późnym wieku. Kobiety mogą stać się ofiarami przestępców, a mężczyźni z powodu nieumiejętności gospodarowania ulec degradacji zdrowotnej (zaniedbania żywieniowe) lub społecznej (utrata kontaktów towarzyskich lub przeciwnie ich nadmiar – pojawienie się kolegów zachęcających do picia alkoholu). Grupą o szczególnym zagrożeniu są osoby stanu wolnego, które spędziły życie samotnie zamieszkując u rodziny lub u obcych.

W Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Dębicy starsze i samotne osoby otrzymują zasiłki stałe i korzystają z usług opiekuńczych. W 2007 r. trzech podopiecznych zostało umieszczonych w domach pomocy społecznej. W 2008 r. liczba osób z gminy Dębica, które ze względu na osamotnienie i pogorszenie warunków zdrowotnych musiała mieszkać w domach pomocy wzrosła do 5. Obecnie na skierowanie do DPS czekają kolejne 2 osoby. W związku z tym, że ludzie żyją coraz dłużej, a trudna sytuacja gospodarcza i ciężkie warunki na rynku pracy zmuszają osoby w wieku produkcyjnym do migracji zarobkowej (przez co pozostawiają osamotnionych krewnych) można spodziewać się, że zapotrzebowanie na świadczenia opiekuńcze i opiekę instytucjonalną będzie wzrastać.

Podczas prowadzonej analizy pracownicy socjalni wyodrębnili grupę ludzi w podeszłym wieku, która ze względu na brak rodziny lub osamotnienie **jest** lub **może stać się** w najbliższej przyszłości klientami GOPS.

Tabela 29 Osoby samotne i osamotnione mieszkające w 2009 r. na terenie gminy Dębica

Osoby w podeszłym wieku samotne i osamotnione	
Ogółem:	158
z tego:	
➤ korzystający z zasiłku stałego lub usług opiekuńczych	61
➤ umieszczone w Domach Pomocy Społecznej	6

Dane: GOPS w Dębicy

2.7 Uzależnienie i przemoc

Uzależnienia od narkotyków, leków, nikotyny i alkoholu są poważnym problemem społecznym. Prowadzą one do utraty zdrowia oraz rodzą takie problemy jak: przemoc, rozpad rodzin, przestępczość itp. Trzy pierwsze rodzaje uzależnień niestety nie są na terenie gminy zdiagnozowane ale pomimo tego należy podejmować działania prewencyjne, aby zapobiegać tym zjawiskom. Posiadamy natomiast dane na temat uzależnień od alkoholu. Należy sobie zdawać sprawę z tego, że nie odzwierciedlają one rzeczywistej sytuacji. Problem uzależnienia często jest ukrywany i osoby oraz rodziny nie utożsamiają się z nim.

Zespół uzależnienia od alkoholu jest chorobą chroniczną i postępującą, która zaczyna się i rozwija bez świadomości osoby zainteresowanej, polega na niekontrolowanym picciu napojów alkoholowych i może prowadzić do przedwczesnej śmierci.

Nadużywanie alkoholu bardzo często wynika z nieumiejętności radzenia sobie z problemami jakie niesie życie i prowadzi do fizycznego i psychicznego wyniszczenia jednostki. Alkoholik jest osobą niedojrzałą emocjonalnie, o małej odporności na frustracje, zdolną do gwałtownych reakcji, które mogą doprowadzić do nieprzemysłanych i gwałtownych zachowań.

Alkohol staje się przyczyną zaburzeń życia rodzinnego (konflikty, ubóstwo, przemoc itp.) oraz konfliktów z prawem. Zmniejsza też poważnie szanse na osiągnięcie kariery zawodowej czy chociażby utrzymania często z trudem zdobytej pracy. Poważnym problemem jest fakt iż alkoholizm w świadomości społecznej nie jest traktowany jako zespół chorobowy, a tym bardziej w środowisku wiejskim przyzwolenie na nadużywanie alkoholu jest powszechne. W związku z tym związane z tą chorobą negatywne zjawiska jak przemoc czy zaburzenia emocjonalne również są bagatelizowane i ukrywane. Dzieci osób uzależnionych szczególnie dotkliwie odczuwają sytuacje swoich rodzin, atmosferę ciągłego lęku i napięcia, co ma negatywny wpływ na ich rozwój psychofizyczny.

W wielu środowiskach daje się zauważyć zjawisko „dziedziczenia” alkoholizmu. Problem nadużywania alkoholu przez podopiecznych pomocy społecznej jest bardzo skomplikowany ponieważ obok alkoholizmu występują inne często skumulowane problemy jak ubóstwo, problemy wychowawcze.

W roku 2008 funkcjonariusze Policji z Komendy Powiatowej Policji w Dębicy i Posterunku Policji w Brzeźnicy wszczęli i przeprowadzili następujące dochodzenia o przestępstwa popełnione w stanie po spożyciu alkoholu:

- kierowanie pojazdem mechanicznym i rowerem w stanie nietrzeźwości - 99 przypadków

- naruszenia zakazu spożywania/nabywania alkoholu na podstawie art. 43 § 1 ustawy o wychowaniu w trzeźwości /spożywania napojów alkoholowych na ulicach, placach i w parkach/ - 34 przypadki
- izolowano nietrzeźwych z miejsc publicznych w tym izby wytrzeźwień i do miejsca zamieszkania - 17 osób
- przeprowadzono 137 interwencji domowych, w których uczestniczyły osoby nietrzeźwe -
- podejrzani pod wpływem alkoholu , środków odurzających - 106 osób
- nielegalne posiadanie środków odurzających - 0 osób
- skierowano 18 wniosków do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w sprawie osób nadużywających alkoholu

W 2006 r. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dębicy przyznał pomoc 8 rodzinom (39 osób) podając za główny powód alkoholizm. W 2007 r. z tego powodu przyznano pomoc 12 rodzinom.

Działania pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wspiera Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która w 2008 r.

- przyjęła 35 wniosków o podjęcie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowanie wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego:
- wobec 16 osób zastosowano dalszą obserwację w terenie
- zwróciła się do lekarza biegłego o opinię w przedmiocie uzależnienia od alkoholu wobec 7 osób nadużywających alkoholu,
- 4 wnioski skierowano do Sądu Rejonowego w Dębicy Wydział III Rodzinny i Nieletnich o orzeczenie poddania leczeniu odwykowemu.

Osoby uzależnione od alkoholu mogą skorzystać z pomocy w grupach AA w Dębicy, oraz organizacjach o charakterze katolickim – Krucjata Wyzwolenia Człowieka. Na terenie Gminy Dębica działa świetlica profilaktyczna „Pinokio” w Pustkowie - Osiedlu która skupia dzieci z rodzin patologicznych, gdzie prowadzone są, specjalistyczne programy profilaktyczne przeciwdziałające negatywnym skutkom współuzależnienia.

Z problemem alkoholowym bardzo ściśle powiązany jest problem przemocy w rodzinie. Przemoc w rodzinie to zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody. Wyróżniamy przemoc fizyczną (np. popychanie, bicie), psychiczną (np. groźby, ignorowanie, upokarzanie), seksualną (zmuszanie do określonych zachowań i kontaktów seksualnych), zaniechanie (np. podstawowych potrzeb fizycznych, emocjonalnych, głodzenie), przemoc ekonomiczną (np. ograniczanie dostępu do wspólnych zasobów). Przemoc jako zjawisko

dotykające całą rodzinę zagraża jej stabilności, gdyż ma negatywny wpływ na wszystkich jej członków. Nierzadko dochodzi do przekazywania zjawiska przemocy z pokolenia na pokolenie.

Komenda Powiatowa Policji w latach 2006-2008 przeprowadziła na terenie gminy Dębica 543 interwencje domowych oraz 45 postępowań o przestępstwo znęcania się nad rodziną z czego 21 zakończono skierowaniem wniosku do Prokuratury Rejonowej w Dębicy o skierowanie aktu oskarżenia wobec osoby podejrzanej.

Tabela 30 Postępowania prowadzone przez Komendę Powiatową Policji na terenie gminy Dębica w latach 2006 - 2008

Rok	2006	2007	2008
Interwencje domowe	108	222	213
Znęcanie się nad rodziną z tego:	15	19	11
sprawy skierowane do Prokuratury Rejonowej o akt oskarżenia	4	11	6

Dane: Komenda Powiatowa Policji w Dębicy

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dębicy reaguje na każde zgłoszenie dotyczące przemocy oraz znęcanie się nad członkiem rodziny czy dzieckiem.

W 2005 r. udzielono z powodu przemocy pomocy 6 rodzinom (37 osób w rodzinach), w 2006 roku udzielono pomocy 1 rodzinie czteroosobowej. W roku 2007 występowanie przemocy w rodzinie zgłosiło 3 rodziny. W 2008 r. do Ośrodka nie zgłosiła się żadna rodzina, w której występowałyby przemoc.

GOPS w Dębicy rodzinom dotkniętym problemem alkoholowym i przemocą udziela oprócz wsparcia finansowego i rzeczowego wszechstronnego poradnictwa, współpracuje z Komisją ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policją, szkołami, służbą zdrowia itp. Instytucje powyższe realizują ogólnopolską procedurę „NIEBIESKA KARTA”. Pracownicy socjalni odbywają wspólnie z Policją wizyty w domach pokrzywdzonych, opracowują plan pomocy i uruchamiają lokalny system wsparcia.

Podobnie jak w przypadku problemu alkoholizmu bardzo trudno jest określić rzeczywistą skalę występowania zjawiska przemocy. Jest ono powiązane z innymi patologiami społecznymi (alkoholizmem, bezrobociem, ubóstwem). Bariery do postawienia pełnej diagnozy sytuacji jest niska świadomość społeczna przejawów przemocy oraz niechęć środowiska do „wtrącania się” w sprawy rodzinne innych. Przemoc w rodzinie, to wciąż temat tabu, dlatego można z dużym prawdopodobieństwem stwierdzić, że statystyczne dane lokalnej Policji w tym zakresie odbiegają od rzeczywistej liczby i skali przemocy.

2.8 Bezdomność

Bezdomność jest zjawiskiem społecznym które, w polskiej literaturze naukowej i publicystycznej nie ma dopracowanej jednej powszechnie uznawanej definicji. Przykładowo bezdomność jest określana jako sytuacja osób, które w danym czasie nie posiadają i własnym staraniem nie mogą zapewnić sobie takiego schronienia, które mogłyby uważać za swoje i które spełniałoby minimalne warunki pozwalające uznać je za pomieszczenie mieszkalne. Inna definicja mówi że, bezdomność jest to względnie trwała sytuacja człowieka pozbawionego dachu nad głową, albo nie posiadającego własnego mieszkania .

Definicję bezdomności możemy też znaleźć w ustawie o pomocy społecznej. Zgodnie z nią za osobę bezdomną uważa się „osobę nie zamieszkującą w lokalu mieszkaniowym w rozumieniu przepisów ustawy o najmie lokali mieszkalnych i dodatkach mieszkaniowych i nigdzie nie zameldowaną na pobyt stały w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych”.

Wielość definicji świadczy o tym, że jest to złożony, wieloaspektowy problem społeczny, ale również polityczny, gospodarczy, psychologiczny i kulturowy.

Proces przechodzenia w stan bezdomności to długa i skomplikowana droga. Składają się na niego zarówno czynniki obiektywne – tj. niezależne od woli osoby, jak i czynniki subiektywne – tj. akceptowane, a nawet współtworzone przez osobę. Proces ten trwa w czasie a jego dynamika jest uzależniona od indywidualnych cech osoby i jej losów.

Do subiektywnych przyczyn możemy zaliczyć:

- odrzucenie obowiązujących norm społecznych – ludzie tacy wybierają bezdomność jako styl życia,
- zachowania patologiczne – alkoholizm, prostytutka, przestępczość, narkomania,
- zaburzenia psychiczne dotyczące najczęściej osoby samotne, porzucone dzieci, zniedołężniałych starców. Ludziom tym najczęściej towarzyszy poczucie odrzucenia, braku własnej wartości z racji choroby lub nieszczęścia, jakie ich dotknęło. Ich zachowania i reakcje są niezrozumiałe przez otoczenie i jednocześnie nieakceptowane.

Przyczyny obiektywne natomiast, to:

- zła sytuacja społeczno – ekonomiczną społeczeństwa spowodowana wzrostem bezrobocia, niskimi zarobkami i ubożeniem społeczeństwa,
- brak mieszkań komunalnych oraz wzrost cen mieszkań czynszowych,
- brak mieszkań dla wychowanków domów dziecka, domów poprawczych, opuszczających więzienia,

- sytuacja prawna polegająca na możliwości eksmitowania ludzi z mieszkania „do nikąd”, za zaległości w opłatach czynszowych.

Według analiz rządowych powodami bezdomności są: rozpad rodziny, eksmisja, powrót z zakładu karnego bez możliwości zamieszkania, brak stałych dochodów, przemoc w rodzinie, brak tolerancji społecznej, uzależnienia, likwidacja hoteli pracowniczych, opuszczenie domu dziecka, powrót ze szpitala psychiatrycznego, uchodźctwo.

Na terenie gminy Dębica problem bezdomności praktycznie nie występuje. Od 2005 r. do chwili obecnej pomocą z powodu bezdomności objęte jest dwie osoby, które otrzymują zasiłki okresowe i żywność.

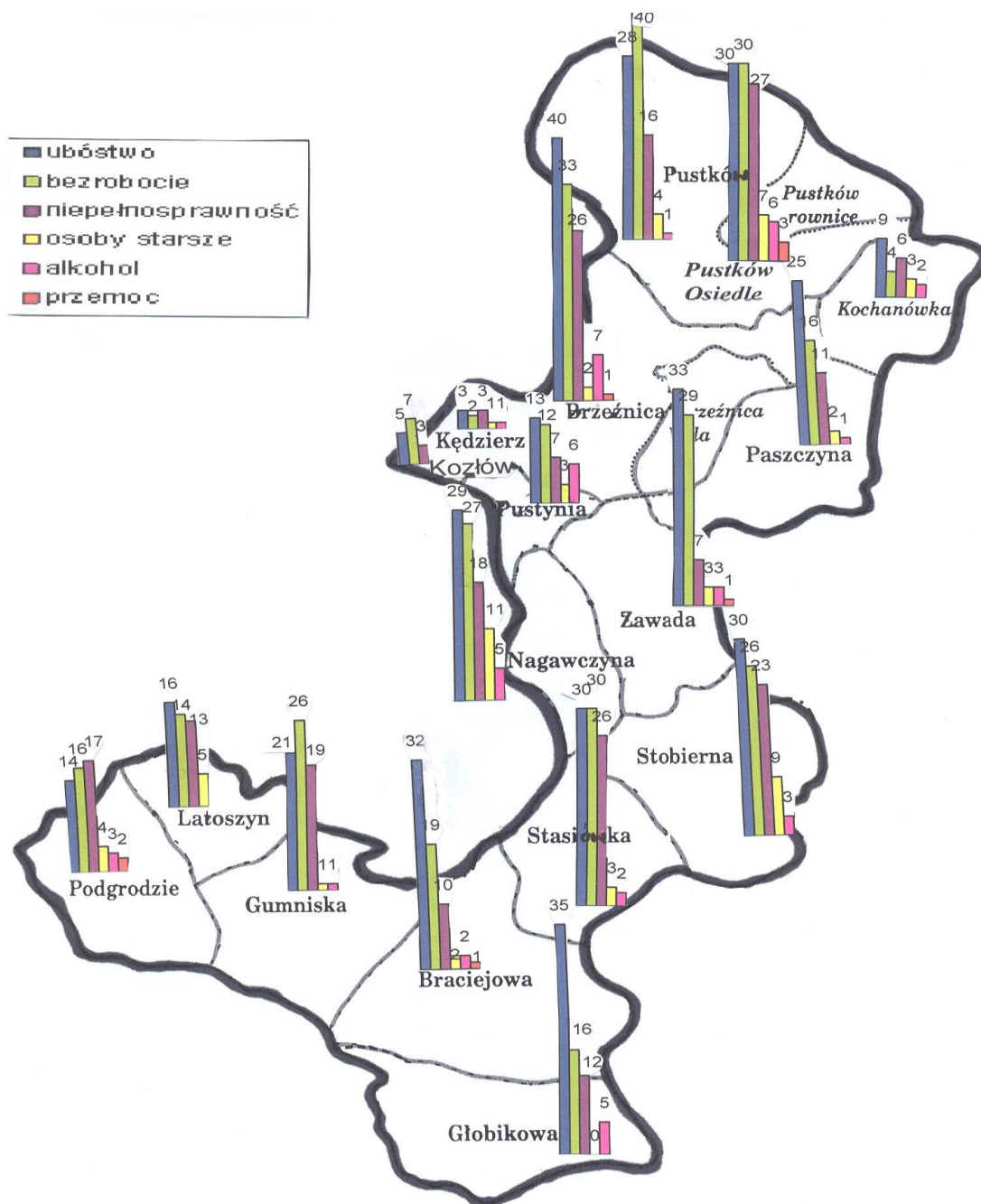
Bezdomni znajdują schronienie u znajomych lub w utworzonym w 2004 roku w Dębicy Domu dla Bezdomnych Mężczyzn, który działa przy Towarzystwie Pomocy Św. Brata Alberta .

Z informacji uzyskanych od pracowników socjalnych wynika, że osoby objęte pomocą z powodu bezdomności popadły w nią z wyboru i jest ona następstwem alkoholizmu, brakiem oparcia w rodzinie, konfliktami.

2.9 Mapa problemów społecznych gminy Dębica

W trakcie opracowania gminnej strategii problemów społecznych zidentyfikowano i wskazano problemy występujące w gminie, których rozwiązanie warunkuje poprawę sytuacji życiowej i społecznej mieszkańców. Mapa problemów społecznych została opracowana w oparciu o analizę danych GOPS oraz informacje pracowników socjalnych. Na mapie przedstawiono ilość rodzin dotkniętych danym problemem.

Mapa 4 Mapa problemów społecznych w Gminie Dębica

2.10 Analiza SWOT w zakresie polityki społecznej w gminie Dębica.

Analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń stanowi jedną z podstawowych metod strategicznych. Polega na ocenie elementów, które należy wykorzystać lub też eliminować podczas realizacji zadań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych. Analizę SWOT oparto na wyodrębnionych czynnikach mających wpływ na rozwój sfery społecznej. Treść analizy jest szersza niż wyspecyfikowane czynniki rozwojowe, gdyż obejmuje ona również nie tylko pola działań polityki społecznej, lecz również uwzględnia efekty tych działań np. stan rozwoju systemu opieki społecznej, w tym poziom rozwoju instytucji realizujących politykę społeczną władz samorządowych.

Wyartykułowanie *mocnych strony* czyli atutów oraz czynników *które w sposób pozytywny wyróżniają gminę* pokazuje jakie działania należy podejmować aby je wzmacniać. *Słabe strony* natomiast to wszelkiego rodzaju *braki oraz ograniczenia mogące utrudnić lub uniemożliwić realizację celów strategicznych*. Określenie tych czynników jest szczególnie istotne, ponieważ można wówczas podejmować działania mające na celu ich wyeliminowanie lub przynajmniej zminimalizowanie.

▪ **Rozwój kadr i służb pomocowych**

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none">▪ zaangażowana kadra pomocy społecznej▪ otwarcie na nowe doświadczenia i wiedzę▪ prowadzenie działań socjalnych z rodziną.	<ul style="list-style-type: none">▪ brak wyspecjalizowanych pracowników kompleksowo zajmujących się rodzinami dysfunkcyjnymi,▪ przeciążenie pracowników socjalnych ilością zadań,▪ brak na terenie gminy placówek opiekuńczo-wychowawczych▪ niewystarczająca ilość kadry w stosunku do potrzeb,
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none">▪ stałe doskonalenie zawodowe pracowników pomocy społecznej,▪ współpraca z jednostkami pomocy społecznej prowadzonymi przez inne podmioty.	<ul style="list-style-type: none">▪ Niski prestiż zawodu

▪ **Kwestia dzieci, młodzieży i rodziny**

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ prowadzenie analiz jakościowych w zakresie potrzeb dzieci i młodzieży, ▪ zabezpieczanie dostępu do różnych form spędzania czasu wolnego, ▪ aktywna praca na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży, ▪ współpraca i koordynacja działań podmiotów rządowych i pozarządowych zajmujących się problematyką dzieci i młodzieży, ▪ wykwalifikowana i stabilna kadra instytucji i organizacji pracujących na rzecz mieszkańców gminy, ▪ dobra sieć placówek edukacyjnych, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niedostateczna ilość środków finansowych ▪ brak systemowych rozwiązań problemów społecznych, ▪ brak na terenie gminy świetlic ▪ brak specjalistów do pracy z rodziną w pomocy społecznej, ▪ brak pełnej diagnozy niektórych problemów społecznych, ▪ brak specjalistycznego poradnictwa ▪ rosnące koszty utrzymania, ▪ mało instruktorów, animatorów kultury
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ oferty szkoleń i doskonalenia zawodowego dla kadry w dziedzinie pracy z dziećmi, młodzieżą i rodziną, ▪ racjonalne rozdzielanie środków publicznych, ▪ wysoki poziom współpracy pomiędzy szkołą a rodzina, ▪ prowadzenie szkolnych programów profilaktycznych ▪ wzrost znaczenia organizacji pozarządowych na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży, ▪ wzrost poziomu wykształcenia, ▪ wykorzystywanie środków finansowych pochodzących z Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ występowanie zagrożeń funkcjonowania rodziny: uzależnienia, rozpad więzi rodzinnych, bezrobocie, przemoc w rodzinie, ubóstwo, ▪ marginalizacja i alienacja grup i osób, ▪ istnienie zjawiska wyuczonej bezradności i uzależnienia od pomocy społecznej ▪ rozpad więzi społecznych oraz zanik kontroli nad dziećmi, ▪ niewystarczające środki publiczne opieki nad dzieckiem i rodziną. ▪ mała liczba organizacji mogących się zaangażować w usuwanie problemów społecznych lub przyczyn ich powstawania,

▪ kwestia osób bezrobotnych

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ wzrost znaczenia wykształcenia jako wartości, ▪ dobre przygotowanie pracowników pomocy społecznej do pracy z osobami bezrobotnymi, ▪ współpraca władz lokalnych z organizacjami pozarządowymi, ▪ istnienie lokalnych przedsięwzięć wartych upowszechniania. ▪ wykorzystywanie funduszy unijnych w realizacji programów aktywizujących 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ubogi rynek pracy, ▪ wysoka stopa bezrobocia, ▪ niski poziom wynagrodzeń, ▪ zatrudnienie na „czarno” ▪ wysokie bezrobocie długotrwałe zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn ▪ występowanie zjawiska dziedziczenia bezrobocia, ▪ niski poziom wykształcenia bezrobotnych długotrwałe,
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ istnienie lokalnych i regionalnych działań skierowanych do bezrobotnych oraz przeciwdziałanie długotrwałemu bezrobociu, ▪ powiązanie programów dla bezrobotnych długotrwałe z programami rozwoju zasobów ludzkich, przekwalifikowaniem i reorganizacją systemu kształcenia, ▪ wzrost mobilności zawodowej i geograficznej, ▪ przestrzeganie zasad partnerstwa w zakresie współpracy z partnerami społecznymi. ▪ rozwój firm działających na terenie gminy, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wzrost bezrobocia powoduje rozwój patologii społecznej, osłabienie instytucji rodzinnych, ▪ powiększanie się zjawiska nielegalnego zatrudnienia, ▪ rozwój zjawiska wykluczenia społecznego w grupach długotrwałe bezrobotnych,

▪ kwestia osób niepełnosprawnych

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ aktywne funkcjonowanie organizacji pozarządowych w sferze niepełnosprawności, ▪ współpraca pomiędzy instytucjami samorządowymi a organizacjami III sektora, ▪ zaangażowanie osób niepełnosprawnych do samopomocy, ▪ rozpowszechnianie pozytywnych wzorców postaw filantropijnych i charytatywnych w środowisku. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ bariery architektoniczne i społeczne uniemożliwiające osobom niepełnosprawnym udział w życiu społecznym, ▪ niedostateczne rozpoznawanie potrzeb osób niepełnosprawnych w kontekście środowiska lokalnego, ▪ niedostateczne zabezpieczenie w odniesieniu dla potrzeb rehabilitacji osób niepełnosprawnych ▪ brak danych na temat osób niepełnosprawnych ▪ zbyt mała oferta w zakresie rehabilitacji,
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych, ▪ upowszechnianie problematyki niepełnosprawności w celu kształtowania pozytywnych postaw społecznych, ▪ standaryzacja usług socjalnych dla osób niepełnosprawnych ▪ likwidacja barier architektonicznych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zmniejszanie się liczby miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych, ▪ stereotypy i uprzedzenia na temat niepełnosprawnych

- kwestia osób starszych

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ istnienie określonych standardów usług dla osób starszych, ▪ dobry dostęp do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, ▪ profesjonalnie przygotowana kadra, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, ▪ istnienie barier architektonicznych, ▪ niski poziom życia osób w podeszłym wieku, ▪ zmiana modelu rodziny ▪ z wielopokoleniowej na jedno, dwupokoleniowe, ▪ nie korzystanie z pomocy wolontariuszy. ▪ zbyt mała oferta w zakresie rehabilitacji, ▪ brak promocji zdrowia wśród osób starszych,
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ koordynacja działań podmiotów na rzecz osób starszych, ▪ prowadzenie dokładnego rozpoznania potrzeb wśród osób starszych, ▪ podmiotowe traktowanie osób starszych, ▪ uwrażliwianie oświaty na problemy osób starszych. ▪ możliwość samorealizacji osób starszych w organizacjach samopomocowych, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wzrost liczby osób samotnych, ▪ niedostosowanie infrastruktury do osób starszych, ▪ migracje ludzi młodych na inne tereny, ▪ istnienie negatywnych stereotypów człowieka starego. ▪ starzenie się społeczeństwa, ▪ osłabienie więzi społecznych i rodzinnych,

▪ kwestia osób uzależnionych

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawidłowe wykorzystywanie środków pochodzących z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych, ▪ istnienie organizacji pozarządowych pomagających osobom uzależnionym, ▪ współpraca z instytucjami samorządowym a organizacjami pozarządowymi i kościelnymi. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak dobrze przygotowanej kadry do pracy z osobami uzależnionymi ▪ niskie zaangażowanie społeczności lokalnej w działania samopomocowe ▪ niedostateczne wykorzystywanie systemu informacji.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ wspólna praca fachowców różnych dziedzin na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom, ▪ traktowanie uzależnienia jako problem społeczny, ▪ istnienie systemu wsparcia dla osób i rodzin wymagających specjalistycznej pomocy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niska efektywność i skuteczność działań podejmowanych na rzecz osób uzależnionych, ▪ wzrost bezrobocia oraz pogłębiające się ubożenie społeczeństwa, zjawisko zmęczenia i bezradności społecznej,

- poziom zaspokajania potrzeb uznanych za podstawowe

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ dostatecznie rozwinięta baza zabezpieczająca potrzeby społeczne, ▪ dobrze rozwinięta sieć komunikacyjna 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niewystarczające środki na realizację działań profilaktycznych i naprawczych w szczególności na pomoc społeczną, ▪ doraźne działania na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, ▪ wzrastająca liczba ludzi ubogich, ▪ rosnąca ilość osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem, ▪ niekorzystne zmiany demograficzne – starzenie się społeczeństwa, ▪ zła sytuacja mieszkaniowa, niedostateczna ilość mieszkań komunalnych i socjalnych, ▪ niewystarczający dostęp do usług medycznych ▪ wzrost przestępczości.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ programy przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wzrost patologii spowodowanych brakiem pracy i środków do życia, ▪ wzrost bezrobocia i pogłębiający się upadek kultury pracy ▪ postępująca degradacja wartości rodzinnych i wzrost apatii. ▪ niestabilna polityka społeczna - przesuwanie finansowania zadań społecznych na samorządy, ▪ brak środków na budownictwo społeczne,

Mocną stroną gminy Dębica jest lokalny system pomocy społecznej. W wielu dziedzinach realizuje w pełni usługi na rzecz ludności np. usługi opiekuńcze, dożywianie dzieci i młodzieży. W realizacji zadań Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej może liczyć na wsparcie organizacji pozarządowych. Mocną stroną jest także gminna oświata z wykwalifikowaną kadrą adekwatną do potrzeb sieci szkół.

Większość słabych stron wynika z czynników ekonomicznych, które doprowadzają do zjawiska ubożenia znacznej części mieszkańców gminy. Słabe strony dotyczą także infrastruktury, związanej z szeroko rozumianą integracją społeczną (sport, kultura, rekreacja, turystyka) oraz bezpieczeństwem zdrowotnym i publicznym. Niezadowolający jest także poziom aktywności społecznej i obywatelskiej, przejawiającej się we współpracy w zakresie rozwiązywania lokalnych problemów. Szansą na poprawę sytuacji jest efektywne wykorzystanie środków unijnych. Środki pomocowe mogą pomóc w aktywizacji zawodowej i ograniczeniu bezrobocia oraz poprawie sytuacji życiowej rodzin i osób wykluczonych społecznie poprzez zapewnienie profesjonalnego wsparcia. Szansą jest także rozwój inicjatyw pozarządowych.

Zagrożenia związane są z pogłębianiem niekorzystnych tendencji demograficznych (starzenie się społeczeństwa, migracja) oraz ekonomicznych (wzrost bezrobocia, dysproporcje w zamożności mieszkańców).

2.11 Zasoby społeczne

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określamy instytucje znajdujące się na terenie gminy, które działają w obszarze polityki społecznej i rozwiązują dane problemy. Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i niepubliczne, na przykład organizacje pozarządowe. Istotną rolę w rozwiązywaniu problemów społecznych pełnią:

- **Wójt Gminy i Rada Gminy** poprzez:
 - budowanie międzysektorowych koalicji, partnerstw na rzecz rozwiązywania problemów lokalnych
 - pozyskiwanie funduszy zewnętrznych
 - rozwój infrastruktury służącej poprawie warunków życia mieszkańców.
 - wsparcie lokalnych organizacji
 - współpracę regionalną i międzynarodową
 - pozyskiwanie inwestorów, poprawa lokalnego rynku pracy

- **Ośrodek Pomocy Społecznej** poprzez:
 - systematyczne diagnozowanie i monitorowanie problemów lokalnych
 - realizowanie projektów z zakresu integracji społecznej
 - koordynowanie działań na rzecz integracji społecznej
 - inicjowanie powstawania grup samopomocowych

➤ **Oświata** poprzez:

- udostępnienie pomieszczeń szkół dla społeczności lokalnej
- zasoby kadrowe szkół, organizowanie i prowadzenie zajęć pozalekcyjnych, integrowanie
- pozyskiwanie funduszy na projekty

➤ **GOK** poprzez:

- organizowanie atrakcyjnej oferty zajęć pozaszkolnych
- oferta dla osób starszych np. spotkania, kursy
- promocja dorobku kulturalnego gminny

➤ **Organizacje pozarządowe :**

Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Wsi Paszczyna

Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju I Pomocy Wsi Zawada

Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Wsi Nagawczyna

Stowarzyszenie „Nasz Pustków”

Stowarzyszenie „Nasza Gmina”

Stowarzyszenie „Milenium – Brzeźnica 2007”

Stowarzyszenie na Rzecz Wszechstronnego Rozwoju Dzieci i Młodzieży „Nasza Sprawa” w Pustkowie Osiedlu

Stowarzyszenie AD ASTRAM

Klub Sportowy „Chemik”

Ludowy Klub Sportowy w Podgrodziu

Ludowy Klub Sportowy w Brzeźnicy

Ludowy Klub Sportowy „Pustków”

Ludowy Klub Sportowy „Ostra”

Młodzieżowy Uczniowski Ludowy Klub Sportowy w Pustyni

OSP z terenu gminy Dębica

- promocja gminy,
- aktywizowanie społeczności lokalnej
- współpraca z gminą na rzecz społeczności
- pozyskiwanie funduszy
- wsparcie grup marginalizowanych.

CZĘŚĆ III.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.

ROZDZIAŁ I MISJA I WIZJA GMINY DĘBICA W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Misja polityki społecznej

Dębica jako gmina odpowiedzialna za jakość życia lokalnej społeczności będzie dążyć do podniesienia poziomu warunków bytowych swoich mieszkańców poprzez pozyskiwanie nowych inwestorów zapewniających miejsca pracy. Podejmowane inwestycje zapewnią jak najlepsze warunki życia i poczucie bezpieczeństwa socjalnego, publicznego i zdrowotnego oraz umożliwią realizację planów osobistych, zawodowych i społecznych mieszkańcom. Misją pomocy społecznej w gminie Dębica jest organizowanie skutecznego wsparcia dla osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, które z różnych przyczyn wymagają wsparcia przy pomocy dostępnych środków infrastruktury i tworzenie nowych elementów infrastruktury socjalnej, realizowane przez wysoko kwalifikowaną kadrę pomocy społecznej w partnerskim dialogu z organizacjami pozarządowymi i grupami samopomocowymi.

W teorii i praktyce **wizja** definiowana jest jako pozytywne wyobrażenie przyszłości organizacji lub osoby, wyprowadzone na podstawie uznawanych wartości i idei, z których wywodzą się cele, plany i działania. Kreowanie wizji jest skomplikowanym procesem. Wymaga nie tylko twórczej wyobraźni, zdolności do syntezy ale także wiedzy, z której można wyprowadzić trendy rzutujące na obraz w przyszłości w skali mikro – jeśli chodzi o wizję stanu w mieście, bądź w skali makro, gdy mowa o wizji stanu w państwie. Urzeczywistnianiu wizji służy długoletnie planowanie. O wiele łatwiej jest urzeczywistnić wizję, gdy jest to wspólna sprawa, podzielana przez osoby, instytucje włączone w jej realizację. Wspólna wizja to odpowiedź na pytanie: „co powinniśmy zrobić”? Doprowadzenie do sytuacji, gdy urzeczywistnianie wizji staje się zbiorowym pragnieniem jest długoletnim procesem, wymagającym poświęcenia, starań i czasu.

Wizja polityki społecznej Gminy Dębica

Gmina wypracuje nowoczesny, sprawnie działający i zintegrowany z innymi służbami system pomocy społecznej dysponujący adekwatną do potrzeb środowiska lokalnego siecią infrastruktury socjalnej, tworzony w partnerskiej współpracy z organizacjami pozarządowymi, odpowiadający współczesnym wymaganiom pomocy socjalnej. Mieszkańcy gminy będą mieli zapewnione poczucie bezpieczeństwa socjalnego i społecznego, gmina stanie się miejscem atrakcyjnym dla ludzi młodych a seniorzy będą mieli zapewnioną godną starość.

ROZDZIAŁ II **CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE DLA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH**

Po dokonaniu diagnozy problemów społecznych wyodrębniono następujący obszar priorytetowy:

- I. Ukształtowanie sprawnego systemu zabezpieczenia społecznego w oparciu o partnerską rolę organizacji pozarządowych.**

- II. Poprawa jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych.**

- III. Wyrównanie szans dzieci i młodzieży poprzez polepszenie możliwości ich wszechstronnego rozwoju.**

- IV. Wzmacnianie przedsiębiorczości zagrożonych wykluczeniem i marginalizacją – walka z bezrobociem.**

Cel strategiczny I

Cel operacyjny 1.1. Poprawa sytuacji życiowej rodzin i osób zagrożonych ubóstwem

Działania:

- Świadczenie pomocy finansowej lub w naturze dostosowanej do indywidualnych potrzeb osób i rodzin w formach przewidzianych w ustawie o pomocy społecznej.
- Realizacja świadczeń rodzinnych.
- Zabezpieczenie gorącego posiłku osobom tego pozbawionym, a w szczególności dzieciom.
- Zapewnienie dachu nad głową osobom tego pozbawionym.
- Zapewnienie pomocy rzeczowej w formie żywności i odzieży,
- Praca socjalna z rodzinami z problemem ubóstwa.

Realizatorzy: Gmina, GOPS, , Szkoły,

Partnerzy: PCPR Dębica, Organizacje pozarządowe, Caritas

Harmonogram działań

LP	DZIAŁANIA / ZADANIA	OKRES REALIZACJI	NAKLADY
1	świadczenie pomocy finansowej lub w naturze dostosowanej do indywidualnych potrzeb osób i rodzin w formach	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe środki rządowe
2	realizacja świadczeń rodzinnych	2009 – 2020	Budżet gminy środki rządowe
3	zabezpieczenie gorącego posiłku osobom tego pozbawionym, a w szczególności osobom starszym i dzieciom	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe środki rządowe
4	budownictwo socjalne	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe środki rządowe
5	zapewnienie pomocy w formie usług opiekuńczych, a w razie niemożności zaspokojenia całodobowej opieki, umieszczenie w domu pomocy społecznej	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe środki rządowe
6	świadczenie pomocy osobom niepełnosprawnym w celu likwidacji barier oraz zapewnienia niezbędnego sprzętu ortopedycznego	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe środki rządowe
7	zapewnienie pomocy rzeczowej w formie żywności i odzieży	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe środki rządowe
8	praca socjalna z rodzinami z problemem ubóstwa.	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe środki rządowe

Cel operacyjny 1.2. Ulepszenie istniejących i wprowadzanie nowych form pomocy społecznej

Działania:

- Ułatwienie dostępu do poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego, prawnego, z zakresu promocji zdrowia oraz informacji.
- Przygotowanie programów skierowanych do poszczególnych grup ryzyka tj. niepełnosprawnych, długotrwale bezrobotnych, uzależnionych, rodzin niepełnych, dysfunkcyjnych.
- Świadczenie pomocy rodzinom w opiece i wychowaniu dzieci i młodzieży – wzmacnianie roli rodziny.
- Tworzenie grup samopomocowych dla osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem.
- Poszerzenie kadry pomocy społecznej i podnoszenie jej kwalifikacji zawodowych.
- Pozyskiwanie środków pomocowych i realizacja projektów (w tym systemowych) z funduszy zewnętrznych, służących zwiększeniu jakości i rozszerzeniu usług pomocy społecznej.

Realizatorzy: Gmina, GOPS, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Szkoły

Partnerzy: PCPR Dębica, Organizacje pozarządowe

Harmonogram działań

LP.	DZIAŁANIA / ZADANIA	OKRES REALIZACJI	NAKLADY
1	ułatwienie dostępu do poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego prawnego, z zakresu promocji zdrowia oraz informacji	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe środki rządowe
2	przygotowanie programów skierowanych do poszczególnych grup ryzyka tj. niepełnosprawnych, długotrwale bezrobotnych, uzależnionych, rodzin niepełnych, dysfunkcyjnych	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe środki rządowe
3	świadczenie pomocy rodzinom w opiece i wychowaniu dzieci i młodzieży – wzmacnianie roli rodziny	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe środki rządowe
4	tworzenie grup samopomocowych dla osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe

			środki rządowe
5	poszerzenie kadry pomocy społecznej i podnoszenie jej kwalifikacji zawodowych	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe środki rządowe
6	pozyskiwanie środków pomocowych i realizacja projektów (w tym systemowych) z funduszy zewnętrznych, służących zwiększeniu jakości i rozszerzeniu usług pomocy społecznej.	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe środki rządowe

Cel operacyjny 1.3. Tworzenie infrastruktury socjalnej

Działania:

- Utworzenie 3 świetlic środowiskowych.
- Utworzenie punktu poradnictwa prawnego i psychologicznego.
- Utworzenie punktu informacyjno – konsultacyjnego.

Realizatorzy: Gmina, GOPS, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Partnerzy: Organizacje pozarządowe, Caritas,

Nakłady: Budżet gminy , fundusze pomocowe

Okres realizacji: 2009 – 2020

Cel operacyjny 1.4. Stworzenie zintegrowanego systemu pomocy socjalnej

Działania:

- Pogłębianie współpracy z lokalnymi instytucjami i organizacjami w celu wspólnego:
 - diagnozowania istniejących problemów, w szczególności niepełnosprawności, uzależnień,
 - podejmowania działań na rzecz łagodzenia lub rozwiązywania istniejących problemów społecznych,
 - przygotowywania programów profilaktycznych i naprawczych.
- Monitorowanie rodzin zagrożonych.
- Wzajemna wymiana informacji w zakresie potrzeb osób i rodzin oraz form pomocy świadczonych przez poszczególne podmioty.
- Informowanie mieszkańców o przysługujących im prawach i uprawnieniach, edukowanie prorodzinne.

- Szersze włączanie organizacji pozarządowych w realizację zadań z zakresu pomocy społecznej.

Realizatorzy: Gmina, GOPS,

Partnerzy: Powiatowy Urząd Pracy, Organizacje pozarządowe, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Caritas, Policja, Szkoły, ośrodki zdrowia

Harmonogram realizacji:

LP.	DZIAŁANIA / ZADANIA	OKRES REALIZACJI	NAKLADY
1	pogłębianie szerokiej współpracy z lokalnymi instytucjami i organizacjami w celu wspólnego diagnozowania istniejących problemów, w szczególności niepełnosprawności, uzależnień	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe środki rządowe
2	monitorowanie rodzin zagrożonych.	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe środki rządowe
3	wzajemna wymiana informacji w zakresie potrzeb osób i rodzin oraz form pomocy świadczonych przez poszczególne podmioty	2009 – 2020	Bezinwestycyjne
4	tworzenie systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe środki rządowe
5	informowanie mieszkańców o przysługujących im prawach i uprawnieniach, edukowanie prorodzinne	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe środki rządowe
6	szersze włączanie organizacji pozarządowych w realizację zadań z zakresu pomocy społecznej.	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe środki rządowe

Cel Strategiczny II

Cel operacyjny 2.1. Włączenie seniorów w życie społeczne gminy Dębica

Działania:

- Zwiększenie aktywności seniorów poprzez czynne uczestnictwo w tworzeniu i działalności klubów seniora, Kół Gospodyń Wiejskich, kół Caritas.
- Utworzenie Domu Dziennego Pobytu.
- Upowszechnianie dziedzictwa historycznego i kulturalnego poprzez przekazywanie wiedzy przez seniorów młodemu pokoleniu.

- Organizacja międzypokoleniowych imprez kulturalnych w tym m. in. Gminna Wigilia dla osób starszych i samotnych, uroczystości patriotyczne na Górze Śmierci i Kałużowce.

Realizatorzy: Gmina, GZEASiP, Centrum Kultury i Bibliotek w Pustkowie-Osiedlu, GOPS,

Partnerzy: organizacje pozarządowe

Harmonogram realizacji:

LP.	DZIAŁANIA / ZADANIA	OKRES REALIZACJI	NAKLADY
1	zwiększenie aktywności seniorów poprzez czynne uczestnictwo w tworzeniu i działalności klubów seniora, Kół Gospodyń Wiejskich, kół Caritas,	2009 – 2020	Budżet gminy środki rządowe fundusze pomocowe
2	utworzenie Domu Dziennego Pobytu	2009 – 2020	Budżet gminy
3	upowszechnianie dziedzictwa historycznego i kulturalnego poprzez przekazywanie wiedzy przez seniorów młodemu pokoleniu	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe fundusze pomocowe
4	organizacja międzypokoleniowych imprez kulturalnych w tym m. in. Gminna Wigilia dla osób starszych i samotnych, uroczystości patriotyczne na Górze Śmierci i Kałużowce	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe

Cel operacyjny 2.2. Poprawa sytuacji bytowej osób starszych i niepełnosprawnych

Działania:

- Zapewnienie pomocy w formie usług opiekuńczych, a w razie niemożności zaspokojenia całodobowej opieki, umieszczenie w domu pomocy społecznej.
- Świadczenie pomocy finansowej lub w naturze dostosowanej do indywidualnych potrzeb osób starszych.
- Zabezpieczenie gorącego posiłku osobom tego pozbawionym, żywności i odzieży.
- Świadczenie pomocy osobom niepełnosprawnym w celu likwidacji barier oraz zapewnienia niezbędnego sprzętu ortopedycznego.
- Poszerzanie zakresu usług specjalistycznych dla osób psychicznie chorych, upośledzonych intelektualnie.
- Realizowanie programu: Program Pilotażowy PFRON „Uczeń na wsi” – pomoc w zdobyciu wykształcenia przez osoby niepełnosprawne zamieszkujące gminy wiejskie i miejsko – wiejskie
- Likwidacja barier architektonicznych.
- Umożliwienie dostępu do usług medycznych w zakresie rehabilitacji i psychologii dla osób starszych i niepełnosprawnych.

Realizatorzy: Gmina, GOPS,

Partnerzy: organizacje pozarządowe, PFRON

Harmonogram realizacji:

LP.	DZIAŁANIA / ZADANIA	OKRES REALIZACJI	NAKLADY
1	zapewnienie pomocy w formie usług opiekuńczych, a w razie niemożności zaspokojenia całodobowej opieki, umieszczenie w domu pomocy społecznej	2009 – 2020	Budżet gminy środki rządowe
2	świadczenie pomocy finansowej lub w naturze dostosowanej do indywidualnych potrzeb osób starszych	2009 – 2020	Budżet gminy środki rządowe
3	zabezpieczenie gorącego posiłku osobom tego pozbawionym, żywności i odzieży	2009 – 2020	Budżet gminy środki rządowe
4	świadczenie pomocy osobom niepełnosprawnym w celu likwidacji barier oraz zapewnienia niezbędnego sprzętu ortopedycznego	2009 – 2020	Budżet gminy środki rządowe
5	poszerzanie zakresu usług specjalistycznych dla osób psychicznie chorych, upośledzonych intelektualnie	2009 – 2020	Budżet gminy środki rządowe
6	realizowanie programu: Program Pilotażowy PFRON „Uczeń na wsi”	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe
7	likwidacja barier architektonicznych	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe
8	umożliwienie dostępu do usług medycznych w zakresie rehabilitacji i psychologii dla osób starszych i niepełnosprawnych	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe

Cel Strategiczny III

Cel operacyjny 3.1. Przeciwdziałanie patologiom i uzależnieniom

Działania:

- Realizowanie programu rządowego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”.
- Udzielanie pomocy finansowej dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych, średnich i wyższych – stypendia szkolne i zapomogi.

- Realizowanie w szkołach i innych placówkach oświatowo - wychowawczych programów profilaktycznych, organizowanie kampanii edukacyjnych o zagrożeniu i szkodliwości alkoholu i środków odurzających.
- Zakup i rozpowszechnienie materiałów informacyjno – edukacyjnych o tematyce profilaktycznej.
- Organizowanie w okresie letnim i zimowym wypoczynku dla dzieci i młodzieży (kolonia, obóz , zimowisko z elementami profilaktyki).

Realizatorzy: Gmina, GZEASiP, Centrum Kultury i Bibliotek w Pustkowie-Osiedlu, GOPS,

Partnerzy: organizacje pozarządowe

Harmonogram realizacji:

LP.	DZIAŁANIA / ZADANIA	OKRES REALIZACJI	NAKLADY
1	realizowanie programu rządowego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”	2009 – 2020	Budżet gminy środki rządowe
2	udzielanie pomocy finansowej dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych, średnich i wyższych – stypendia szkolne i zapomogi	2009 – 2020	Budżet gminy
3	realizowanie w szkołach i innych placówkach oświatowo - wychowawczych programów profilaktycznych, organizowanie kampanii edukacyjnych o zagrożeniu i szkodliwości alkoholu i środków odurzających,	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe
4	zakup i rozpowszechnienie materiałów informacyjno – edukacyjnych o tematyce profilaktycznej	2009 – 2020	Budżet gminy
5	organizowanie w okresie letnim i zimowym wypoczynku dla dzieci i młodzieży	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe środki rządowe

Cel operacyjny 3.2. Zagospodarowanie czasu dzieci i młodzieży

Działania:

- Organizacja zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży w świetlicach i domach kultury.
- Organizacja wypoczynku letniego i zimowego dla dzieci i młodzieży w okresie wakacji i ferii.
- Tworzenie kół zainteresowań w szkołach.

- Organizacja imprez kulturalnych integrujących społeczność gminy w tym m. in. Festyn „Płukanie Złota”, Powiatowe Mistrzostwa w Grzybobraniu, Plastyka Obrzędowa Świąt Wielkanocnych, Pikniki Rodzinne, Pikniki Ekologiczne
- Tworzenie bezpiecznych i rozwojowych placów zabaw .

Realizatorzy: Gmina, GZEASiP, Centrum Kultury i Bibliotek w Pustkowie-Osiedlu , GOPS,
Partnerzy: Organizacje pozarządowe

Harmonogram realizacji:

LP.	DZIAŁANIA / ZADANIA	OKRES REALIZACJI	NAKLADY
1	organizacja zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży świetlicach i domach kultury	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe
2	organizacja wypoczynku letniego i zimowego dla dzieci i młodzieży w okresie wakacji i ferii	2009 – 2020	Budżet gminy
3	tworzenie kół zainteresowań w szkołach.	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe
4	rozwijanie zainteresowań sportowych dzieci i młodzieży	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe
5	organizacja imprez integracyjnych.	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe
6	tworzenie bezpiecznych i rozwojowych placów zabaw .	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe

Cel operacyjny 3.3. Dążenie do poszerzania dostępu dzieci i młodzieży do rekreacji, kultury i sportu

Działania:

- Organizacja i współorganizacja imprez sportowych o zasięgu gminnym i poza gminnym w tym m.in. Spartakiada Sportowo – Lekkoatletyczna, udział w ogólnopolskiej akcji POLSKA BIEGA, Maraton Arkus Dębica MTB- Mistrzostwa Podkarpacia, Halowy Turniej Piłki Nożnej Klubów Sportowych, Międzyszkolne Igrzyska Zimowe w Zjazdach Narciarskich, Gminny Bieg Niepodległości, Rajd Rowerowy TRANS POŁUDNIE TOUR, Turniej sołectw Gminy Dębica w piłce siatkowej.
- Budowa boisk sportowych w ramach programu „ Sport wszystkich dzieci. Moje boisko „Orlik” 2012 ”.
- Rozbudowa ścieżek rowerowych, pieszych i konnych w gminie Dębica.

- Organizacja imprez o charakterze patriotyczno uwrażliwiających dzieci i młodzież na dziedzictwo kulturowe i historyczne w tym m.in. uroczystości na Górze Śmierci w Pustkowie Osiedlu, Gwiazdzisty Rajd Pieszy „Śladami walk żołnierzy AK – Kałużówka.

Realizatorzy: Gmina, GZEASiP, Centrum Kultury i Bibliotek w Pustkowie-Osiedlu, GOPS,

Partnerzy: Organizacje pozarządowe,

Harmonogram realizacji:

LP.	DZIAŁANIA / ZADANIA	OKRES REALIZACJI	NAKLADY
1	organizacja imprez sportowych i kulturalnych o zasięgu gminnym i poza gminnym	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe
2	budowa boisk sportowych w ramach programu „Sport wszystkich dzieci. Moje boisko „Orlik” 2012 ”	2009 – 2020	Budżet gminy
3	rozbudowa ścieżek rowerowych, pieszych i konnych w gminie Dębica	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe
4	organizacja imprez o charakterze patriotyczno – historycznym	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe

Cel Strategiczny III

Cel szczegółowy 4.1. Aktywizacja zawodowa społeczności lokalnej

Działania:

- Systematyczna współpraca z PUP w Dębicy.
- Organizowanie kursów zawodowych, kwalifikacyjnych, specjalistycznych dla bezrobotnych.
- Aktywizacja społeczna i zawodowa osób i rodzin wykluczonych społecznie lub zagrożonych takim wykluczeniem (inicjowanie grup samopomocowych, wymiana usług, wsparcie psychologiczne, wskazywanie możliwości pozyskania innych źródeł dochodu, motywowanie do uczestniczenia w szkoleniach i kursach itd.).
- Realizacja projektów z zakresu ograniczania i przeciwdziałania bezrobociu z funduszy zewnętrznych.
- Wdrażanie nowych metod pracy socjalnej w celu ograniczenia postaw biernych i pasywnych.

- Realizacja prac społecznie użytecznych, staży, robot publicznych itp.

Realizatorzy: Gmina, GOPS,

Partnerzy: PCPR w Dębicy, PUP w Dębicy, WUP w Rzeszowie, Zakłady Doskonalenia Zawodowego, Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Organizacje pozarządowe

Harmonogram realizacji

LP	DZIAŁANIA/ZADANIA	OKRES REALIZACJI	NAKŁADY
1	systematyczna współpraca z PUP w Dębicy	2009 – 2020	Bezinwestycyjne
2	organizowanie kursów zawodowych, kwalifikacyjnych, specjalistycznych dla bezrobotnych,	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe środki rządowe
3	aktywizacja społeczna i zawodowa osób i rodzin wykluczonych społecznie lub zagrożonych takim wykluczeniem	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe środki rządowe
4	realizacji projektów z zakresu ograniczania i przeciwdziałania bezrobociu z funduszy zewnętrznych	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe środki rządowe
5	wdrażanie nowych metod pracy socjalnej w celu ograniczenia postaw biernych i pasywnych	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe środki rządowe
6	realizacja prac społecznie użytecznych, staży, robót publicznych itp.	2009 – 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe środki rządowe

Cel szczegółowy 4.2. Tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego i społecznego gminy

Działania:

- Promocja gminy jako atrakcyjnego terenu pod inwestycje.
- Promocja gminy jako miejsca atrakcyjnego turystycznie.
- Wsparcie inicjatyw, służących rozwojowi przedsiębiorczości indywidualnej.
- Promocja i wsparcie rozwoju agroturystyki w gminie.
- Rozwój i ulepszenie istniejącej infrastruktury drogowej oraz infrastruktury służącej ochronie środowiska naturalnego (wodociągi, kanalizacja, oczyszczalnie).
- Zwiększenie aktywności i integracji społeczności mieszkańców gminy poprzez organizowanie pomocy sąsiedzkiej, zbiórek żywności, odzieży, artykułów gospodarstwa domowego.

Realizatorzy: Gmina, GOPS,

Partnerzy: Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Organizacje pozarządowe

Harmonogram realizacji:

LP	DZIAŁANIA/ZADANIA	OKRES REALIZACJI	NAKŁADY
1	promocja gminy jako atrakcyjnego terenu pod inwestycje	2009 - 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe środki rządowe
2	promocja gminy jako miejsca atrakcyjnego turystycznie	2009-2020	Budżet gminy
3	wsparcie inicjatyw, służących rozwojowi przedsiębiorczości indywidualnej	2009 - 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe środki rządowe
4	promocja i wsparcie rozwoju agroturystyki w gminie	2009 - 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe środki rządowe
5	rozwój i ulepszenie istniejącej infrastruktury drogowej oraz infrastruktury służącej ochronie środowiska naturalnego (wodociągi, kanalizacja, oczyszczalnie)	2009 - 2020	Budżet gminy fundusze pomocowe środki rządowe

ROZDZIAŁ III ZASADY REALIZACJI GMINNEJ STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Realizacji założonych celów strategii posłużą zasady konstytuujące funkcjonowanie lokalnej społeczności.

1. Zasada zrównoważonego rozwoju

Rozwój gospodarczy gminy powinien zapewnić równowagę w układzie społecznym, przestrzennym i ekologicznym. Jest to podstawowy warunek stabilności, sprawnego funkcjonowania instytucji i zapewnienia mieszkańcom godnego życia.

2. Zasada rozwoju kierunkowego

W pierwszej fazie realizacji strategii prowadzić należy proces realizacji jej założeń sprzyjając różnorodnym działaniom społecznym. Wzmocnieniu powinna ulegać sfera dobrze prosperujących zasobów i przedsięwzięć. Kolejnym etapem musi być wdrożenie innowacyjnych form i metod polityki społecznej. Granica między tymi etapami jest bardzo płynna a proces innowacyjny wynika w znacznym stopniu z konstrukcji programów wśród podmiotów lokalnych.

3. Zasada orientacji na mieszkańców

Podstawowym podmiotem działania powinna być społeczność lokalna i poszczególni mieszkańcy. Należy przyjąć, iż źródłem zmian i rozwoju są ludzie, ich dążenia, umiejętności i wiedza. Władze gminy powinny uwzględnić ten aspekt i sprzyjać wysokiej aktywności mieszkańców gminy.

4. Zasada partnerstwa publiczno-prawnego

System partnerstwa publiczno-prywatnego sprzyja efektywnemu wykorzystaniu środków publicznych. Pozwala na realizację ważnych przedsięwzięć społecznych oraz inwestycyjnych. Korzystanie z tej formy umacnia partnerskie powołanie dla realizowania określonych projektów społecznych, badawczych czy edukacyjnych. System ten jest zgodny z zasadami i wydatkami środków zewnętrznych stosowanymi w Unii Europejskiej.

5. Zasada lokalnego zróżnicowania celów i narzędzi oddziaływania

Strategia powinna zapewnić zróżnicowanie przestrzenne podejmowanych zadań. Powinna określić lokalną hierarchię celów i kierunków działania w programach operacyjnych, do których należy dostosować różne elementy realizacyjne. Lokalna polityka wspierająca rozwój gminy musi odpowiadać specyficznym uwarunkowaniom zewnętrznym i zachodzącym zmianom. Podstawą budowy programów operacyjnych będą najważniejsze wskazania w strategii i obrazy problemowe występujące w sferze zabezpieczenia społecznego.

ROZDZIAŁ IV WDROŻENIE STRATEGII W GMINIE DĘBICA

Określone w strategii działania mające na celu rozwiązywania problemów społecznych powinny być realizowane przy jednoczesnym rozwoju gminy pod względem gospodarczym. Zapewni to właściwe funkcjonowanie instytucji państwowych i niepaństwowych w gminie, a tym samym przyczyni się do poprawy jakości życia jej mieszkańców. Nie bez znaczenia jest też czynny udział w życiu publicznym mieszkańców gminy, organizacji pozarządowych i instytucji lokalnych oraz ich partnerstwo w realizacji nakreślonych przez samorząd zadań.

Podstawowym czynnikiem, od którego uzależniona jest realizacja celów strategii jest pozyskiwanie środków finansowych z budżetu gminy, budżetu państwa oraz środków z Europejskiego Funduszu Społecznego, a także profesjonalizm służb i instytucji odpowiadających za wdrożenie strategii.

Strategia będzie wdrażana poprzez realizację konkretnych projektów/programów - rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu.

Projekty i programy realizowane w ramach strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań ponadto powinna je cechować:

efektywność - jest to jedna z najbardziej pożądanых cech polityki społecznej i jednocześnie kryterium jej oceny. Stosowana w polityce społecznej w znaczeniach nadawanych jej przez ekonomię, prakseologię i socjologię. Jest to relacja między osiągniętymi bądź planowanymi celami (korzyściami) danego działania a ponoszonymi lub planowanymi nakładami. Można tego dokonać dwoma sposobami: osiągając maksymalny stopień realizacji celu przy danym nakładzie zasobów (zwiększenie wydajności) lub używając minimalnego nakładu środków, by w jak największym stopniu zbliżyć się do realizacji celu (oszczędzanie zasobów). Efektywne programy realizowane w ramach strategii rozwiązują jedną kwestię społeczną, nie przyczyniając się do powstania nowych, służą zachowaniu równowagi między interesami różnych grup społecznych oraz podnoszą poziom zaspokajania potrzeb społeczeństwa, oszczędnie i wydajnie dysponując posiadanymi środkami;

skuteczność - jest to zgodność między stanem rzeczy, określanym jako skutek danego działania, a zakładanym celem. Skuteczność jest stopniowalna: za skuteczne uznaje się nie tylko działania, których skutki są tożsame z celem, ale i te, które zbliżają do jego osiągnięcia. Skuteczność jest oceną, dla której

punktem odniesienia jest wzorzec stanu docelowego. Ten stan docelowy w polityce społecznej może być postrzegany bardziej konkretnie - jako pożądane i zaplanowane zmiany w jakiejś dziedzinie życia społecznego (np. ograniczanie obszarów biedy);

celowość - jest to cecha oznaczająca dotarcie z danym programem do środowiska osób rzeczywiście go potrzebujących. Powinna się opierać na rzetelnie przeprowadzonej diagnozie problemu.

Za realizację strategii odpowiadał będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dębicy, a jej Koordynatorem będzie Kierownik GOPS.

Do realizacji strategii zostanie powołany **Zespół wdrażający strategię.**

Zespół powinien zostać powołany przez Wójta odrębnym zarządzeniem, a w jego skład mogą wejść m.in.: wójt lub zastępca wójta, sekretarz, kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz inne osoby wskazane przez wójta. Ważną zasadą będzie reprezentowanie w Zespole różnych sektorów tj. samorządu, organizacji pozarządowych oraz biznesu. Umożliwi to powstawanie koalicji międzysektorowych, tak istotnych w rozwiązywaniu problemów lokalnych i premiowanych przy ocenie wniosków o dotacje

Zespół wdrażający strategię winien się zbierać przynajmniej raz w roku i ocenić poziom wdrażania poszczególnych celów i kierunków działań. Zespół swoją ocenę powinien przekazać wójtowi i radzie, sugerując przyjęcie proponowanych rozwiązań, np. programów celowych.

ROZDZIAŁ V MONITORING I EWALUACJA.

Skuteczność funkcjonowania przyjętej strategii zależeć będzie od monitoringu i ewaluacji oraz budowy programów celowych rozwijających przyjęte kierunki działań. Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się po przez zmianę regulacji prawnych czy też narastania poszczególnych dolegliwości społecznych.

Ponieważ jest to dokument długofalowy, a jednocześnie dotyczący sfery społecznej, w której mogą zachodzić dynamiczne zmiany, strategia może i powinna być modyfikowana i aktualizowana.

Monitoring jest rozumiany jako proces systematycznego zbierania informacji, służący ocenie postępów w osiąganiu zakładanych rezultatów. Przyjmuje się, że dobrze prowadzony monitoring zapewnia aktywny udział beneficjentów monitorowanych działań.

Celem monitoringu jest:

- uzyskanie informacji niezbędnych do oceny postępów w realizacji strategii;
- usprawnienie systemu zarządzania i podejmowania decyzji o koniecznych zmianach;
- doskonalenie sposobu diagnozowania lokalnych potrzeb oraz projektowania i świadczenia wybranych usług społecznych;
- zapewnienie lokalnym społecznościom, w tym odbiorcom oferowanych usług, wpływu na sposób realizacji programu.

WSKAŹNIKI STOPNIA EFEKTYWNOŚCI REALIZACJI STRATEGII

W obszarze polityki społecznej dysponujemy stosunkowo szeroką gamą wskaźników społecznych, za pomocą, których możemy skutecznie oceniać poziom wdrażanych w wybranym sektorze zmian. Zespół wdrażający strategię będzie mógł korzystać z szerokiego wachlarza wskaźników odzwierciedlających ważne wartości zakładane do osiągnięcia i ukierunkowujące proces rozwoju.

- W obszarze dotyczącym ludności:
 - przyrost naturalny na 1.000 osób,
 - saldo migracji na 1.000 osób.
- W obszarze dotyczącym rynku pracy:
 - udział zarejestrowanych bezrobotnych w ogólnej liczbie czynnych zawodowo,
 - udział bezrobotnych do 30 roku życia w ogólnej liczbie bezrobotnych,

- udział bezrobotnych powyżej 50 roku życia w ogólnej liczbie bezrobotnych,
- liczba poszukujących pracy na jedno wolne miejsce pracy.
- W obszarze dotyczącym dochodów i wydatków ludności:
 - dochody do dyspozycji gospodarstw domowych,
 - dochody na 1 osobę w podstawowych typach gospodarstw domowych,
 - odsetek osób żyjących w ubóstwie,
 - głębokość ubóstwa,
 - udział gospodarstw domowych oceniających swoją sytuację jako złą lub bardzo złą.
- W obszarze dotyczącym oświaty i wykształcenia:
 - liczba ludności z wykształceniem wyższym na 1.000 osób w wieku 25 lat i więcej,
 - liczba ludności z wykształceniem, co najmniej średnim na 1.000 osób w wieku 20 lat i więcej.

Dodajmy, że istnieją również **wskaźniki** – instrumenty polityki społecznej, za pomocą, których cele mogą być osiągnięte lub, które mogą wspomagać procesy osiągnięcia celów. Są to m.in. procentowe udziały:

- osób dotkniętych problemami alkoholowymi korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- osób dotkniętych problemami alkoholowymi należących do klubów AA itp. w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- młodzieży wyedukowanej w zakresie zagrożeń alkoholowych w ogóle młodzieży,
- młodzieży wyedukowanej w zakresie zagrożeń związanych z narkotykami w ogóle młodzieży,
- osób dotkniętych problemami narkomanii korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- osób dotkniętych problemami ubóstwa korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- osób dotkniętych problemami dotyczącymi niepełnosprawności korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami.
- wymierne ilości zmodernizowanych obiektów i infrastruktury komunalnej dla funkcjonowania instytucji i organizacji ze sfery rozwiązywania problemów społecznych;
- ilość zlikwidowanych barier architektonicznych;
- ilość stworzonych miejsc pracy w tym dla osób niepełnosprawnych
- ilość oddanych do użytku mieszkań (w tym socjalnych);

- liczba osób, którym udało się wyjść z bezdomności
- liczba osób mających problemy opiekuńczo- wychowawcze, którym skutecznie udzielono pomocy;
- liczba osób ochronionych przed przemocą w rodzinie;
- liczba osób, które podjęły leczenie odwykowe;

Powyższe wskaźniki są w większości dostępne w zbiorach statystyki publicznej oraz w zasobach informacyjnych instytucji zajmujących się pomocą społeczną. Część danych może być zbierana okresowo poprzez badania ankietowe wśród mieszkańców gminy oraz w kluczowych dla rozwiązywania problemów społecznych instytucjach.

Ostateczny kształt systemu monitoringu powinien zostać skorelowany z projektami, które będą realizowane w ramach strategii. Najpowszechniej wskaźniki lokalnej efektywności osiąganych celów są pogrupowane wokół najważniejszych obszarów realizacyjnych strategii i odnoszą się do poszczególnych zagadnień. Podstawowymi wskaźnikami, jakie mogą być przyjęte dla pomiaru efektywności wdrażania strategii, są wskaźniki ekonomiczne i społeczne.

- **Ekonomiczne:** stopień poniesionych nakładów, koszty jednostkowe uzyskania efektu, ilość środków finansowych przeznaczonych na realizację danego projektu.
- **Społeczne:** liczba programów i projektów socjalnych zrealizowanych w odniesieniu do poszczególnych celów strategicznych, liczba uczestników szkoleń i warsztatów, ocena wartości merytorycznej realizowanych projektów, inicjatywy społeczne w obszarze aktywizacji i integracji społecznej, liczba osób usamodzielnionych.

W gminie Dębica monitoringiem objęte zostaną trzy poziomy realizacji strategii:

- poziom merytoryczny – pozwoli na ocenę, czy realizowane w gminie działania są wykonywane prawidłowo i terminowo,
- poziom finansowy – bieżąca analiza wydatków przeznaczanych na konkretne zadania, objęte strategią, w tym ze środków własnych gminy oraz pozyskanych ze źródeł zewnętrznych.
- poziom efektywności – pozwoli na ocenę rezultatów, wskaźników, produktów oraz oddziaływania, realizowany na podstawie analizy danych sprawozdawczych oraz informacji uzyskanych na podstawie badań socjologicznych: technik ilościowych – badań ankietowych oraz jakościowych np. zogniskowanych wywiadów grupowych, pogłębionych wywiadów indywidualnych.

Ewaluacja strategii będzie miała charakter okresowy oraz końcowy. Ewaluacja okresowa polega na ocenie, czy realizowane działania są zgodne z zaplanowanymi czy prowadzą do oczekiwanych rezultatów i czy nie są konieczne jakieś zmiany. Zakładamy, że będzie ona

prowadzona raz do roku. Jej wyniki posłużą przede wszystkim do ewentualnej korekcji, modyfikacji realizowanych działań. Celem głównym ewaluacji końcowej jest określenie wartości strategii w odniesieniu do wybranych kryteriów. Jako kryteria oceny przyjmuje się: skuteczność, efektywność, odpowiedniość, użyteczność oraz kryterium zapewniania partycypacji społecznej.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu.

Przy budowie projektów znaczenie będą miały środki, które Rada Gminy rocznie będzie przeznaczała na ten cel. Projekty można realizować w ramach:

- a. własnych zasobów samorządu (np. projekty OPS),
- b. poprzez organizacje pozarządowe,
- c. poprzez inne instytucje zewnętrzne.

ZAKOŃCZENIE.

Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dębica przyczyni się do wdrożenia nowoczesnego modelu polityki społecznej. Strategia ukierunkowuje działania władz samorządowych i instytucji pomocy społecznej a w szczególności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej na pełnienie aktywnej roli w budowaniu tego systemu.

Zdiagnozowanie Strategii na wybranych grupach społecznych przez pryzmat działań strukturalnych, inwestycyjnych, rozwojowych, jest najlepszą możliwością poprawy sytuacji wielu osób, a także zaktywizowania wielu grup podlegających wykluczeniu społecznemu.

Celem Strategii są działania długookresowe i długofalowe, polegające na inwestycji w kapitał ludzki, system edukacji, poprawę sytuacji materialnej, działania na rzecz poprawy rynku zatrudnienia, mające powiązania ze wzrostem przedsiębiorczości.

Strategia jest zatem instrumentem nowoczesnej polityki społecznej wdrażanej na poziomie lokalnym przez władze samorządowe gminy Dębica, mającym pobudzać do aktywności organizacje, instytucje, środowiska działające w obszarze pomocy społecznej, rozwoju gospodarczego i społecznego miasta.

Cele i kierunki działań zawarte w Strategii, pozwalają na dotarcie do najbardziej potrzebujących grup społecznych, często marginalizowanych i wykluczonych.

Strategia proponuje wdrożenie partnerstwa lokalnego między różnorodnymi partnerami społecznymi, jako zasady rozwiązywania problemów społecznych mieszkańców Dębicy, co pozwala na rozwój i pogłębianie współpracy pomiędzy instytucjami, organizacjami i samorządem.

Strategia wskazuje również, poza układem organizacyjno - instytucjonalnym, układ finansowania polityki społecznej i źródła pozyskiwania środków na rozwiązywanie problemów społecznych, w tym środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Ważnym zadaniem jest skonstruowanie mechanizmów finansowych pozwalających na łączenie środków z różnych źródeł. Stwarza to szansę na usprawnienie instytucjonalne sfery związanej z realizacją zadań opieki społecznej, ograniczaniem negatywnych zjawisk społecznych takich jak np.: patologie, ubóstwo czy długoterminowe bezrobocie.

Spis map

Mapa 1 Województwo Podkarpackie	22
Mapa 2 Powiat Dębicki	23
Mapa 3 Przyrost naturalny w województwie podkarpackim w 2007 r.	30
Mapa 4 Mapa problemów społecznych w Gminie Dębica.....	90

Spis tabel

Tabela 1 Podmioty gospodarcze wg rejestru REGON w latach 2000 – 2007.....	25
Tabela 2 Przyrost naturalny na 1000 ludności.....	31
Tabela 3 Migracje ludności w gminie Dębica w latach 2000-2007.	32
Tabela 4 „Eurosieroty” w gminie Dębica.....	33
Tabela 5 Podział wg wieku i płci mieszkańców gminy Dębica w latach 2000 - 2007*	35
Tabela 6 Ekonomiczna struktura wiekowa ludności gminy Dębica w latach 2000-2007.....	36
Tabela 7 Mieszkańcy gminy Dębica w wieku poprodukcyjnym w latach 2000 – 2007	38
Tabela 8 Ludność gminy Dębica w wieku podeszłym w latach 2004 - 2007	39
Tabela 9 Mieszkania według zamieszkania i podmiotów będących ich właścicielem	40
Tabela 10 Przepięstwa popełniane na terenie gminy Dębica w latach 2006 – 2008	44
Tabela 11 Dzieci korzystające z placówek edukacyjnych w Gminie Dębica	46
Tabela 12 Wysokość wydatków GOPS Dębica w latach 2005 – 2008 (w zł).....	51
Tabela 13 Pomoc udzielana mieszkańcom gminy w 2007 i 2008 r.	52
Tabela 14 Dożywianie na terenie gminy Dębica w latach 2003 – 2007.	52
Tabela 15 Rodzaj posiłków w gminie Dębica w latach 2005 – 2008 (procentowo).....	53
Tabela 16 Osoby korzystające z zasiłku stałego w latach 2005 – 2008	54
Tabela 17 Osoby objęte usługami opiekuńczymi w latach 2005 - 2008	54
Tabela 18 Rodziny z dziećmi objęte pomocą w latach 2005 - 2008	60
Tabela 19 Rodziny niepełne objęte pomocą w latach 2005 - 2008.....	60
Tabela 20 Przekrój wiekowy osób, którym przyznano świadczenie.....	61
Tabela 21 Okres korzystania ze świadczeń pomocy społecznej	63
Tabela 22 Rodziny osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej posiadające w domach i mieszkaniach dostęp do infrastruktury technicznej.	66
Tabela 23 Powody przyznawania pomocy w gminie Dębica w latach 2005- 2008.....	68
Tabela 24 Bezrobotni w gminie Dębica	74
Tabela 25 Osoby z rodzin korzystających z pomocy pozostające bez prawa do zasiłku.....	77

Tabela 26 Rodziny korzystające z pomocy dotknięte niepełnosprawnością.....	79
Tabela 27 Uczniowie niepełnosprawni w szkołach Gminy Dębica (stan na 31.03.2009 r.)...	80
Tabela 28 Rodziny objęte pomocą w związku z bezradnością w latach 2005 – 2008.....	82
Tabela 29 Osoby samotne i osamotnione mieszkające w 2009 r. na terenie gminy Dębica..	84
Tabela 30 Postępowania prowadzone przez Komendę Powiatową Policji na terenie gminy Dębica w latach 2006 - 2008	87

Spis wykresów

Wykres 1 Wielkość poszczególnych wsi Gminy Dębica.....	24
Wykres 2 Podmioty gospodarcze sektora publicznego oraz prywatnego w gminie Dębica w 2007 r.	26
Wykres 3 Podmioty gospodarcze działające w Gminie Dębica w 2007 r.....	26
Wykres 4 Gospodarstwa rolne w gminie Dębica.....	28
Wykres 5 Ludność Gminy Dębica w latach 2000 – 2008.....	29
Wykres 6 Procentowy udział mieszkańców poszczególnych wsi w ogólnej liczbie ludności Gminy Dębica.....	29
Wykres 7 Wskaźnik urodzeń i zgonów w gminie Dębica w latach 2000 – 2007.....	31
Wykres 8 Przyrost naturalny w Gminie Dębica w latach 2000 – 2007.....	32
Wykres 9 Populacja gminy Dębica według wieku w 2007 r.....	34
Wykres 10 Ludność gminy według ekonomicznych grup wiekowych w 2000 i 2007r.....	37
Wykres 11 Udział kobiet i mężczyzn z gminy Dębica w ogólnej liczbie osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2000 – 2007.....	38
Wykres 12 Rodziny objęte pomocą w formie pracy socjalnej w latach 2005 – 2008.....	56
Wykres 13 Mieszkańcy gminy Dębica korzystający w 2007 i 2008 r. ze wsparcia GOPS.....	58
Wykres 14 Udział rodzin i osób samotnych w ogólnej liczbie korzystających z pomocy.....	59
Wykres 15 Typy rodzin objętych pomocą.....	59
Wykres 16 Rodziny z dziećmi korzystające ze świadczeń pomocy w latach 2005 – 2008.....	61
Wykres 17 Stan cywilny osób korzystających z pomocy.....	62
Wykres 18 Podział podopiecznych GOPS w Dębicy ze względu na wykształcenie.....	62
Wykres 19 Rodzaje dochodów w rodzinach i u osób samotnych, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej.....	64
Wykres 20 Dochody rodzin korzystających z pomocy społecznej.....	65
Wykres 21 Rodziny z gminy Dębica objęte pomocą społeczną w latach 2005 - 2008.....	67
Wykres 22 Dziedziczenie biedy w gminie Dębica w latach 2006 – 2008.....	72

Wykres 23 Wykształcenie bezrobotnych w Gminie Dębica	74
Wykres 24 Podział bezrobotnych Gminy Dębica ze względu na wiek	75
Wykres 25 Podział bezrobotnych ze względu na płeć i wykształcenie.....	75
Wykres 26 Rodziny z problemem niepełnosprawności lub choroby korzystające z pomocy społecznej w latach 2005 – 2008.....	79

BIBLIOGRAFIA

1. E. Wysocka, J. Koziński, Strategia rozwoju gminy, FRDL, Warszawa 1994.
2. D.C., Wagner, Strategie rozwoju gospodarczego miast i gmin, Wydawnictwo Municipium, Warszawa 1999.
3. Strategia rozwoju gmin wiejskich, pod red. naukową M. Kłodzińskiego, Cz. Siekierskiego, Warszawa 1997.
4. Problematyka rozwoju lokalnego w warunkach transformacji systemowej, W. Maik (red.), Warszawa 1997.
5. Podmiotowość społeczności lokalnych, pod red. R.Cichockiego, Poznań 1996.
6. Planowanie i zarządzanie strategiczne. Poradnik dla menedżerów miast w samorządach terytorialnych, opr. zespół trenerów FRDL, Warszawa 1997, Wydawnictwo Samorządowe FRD